

Аркадий СТРУГАЦКИ, Борис СТРУГАЦКИ

МИЛИАРД ГОДИНИ ДО СВЪРШЕКА НА СВЕТА

Анотация

Ако забележите, че все нещо ви пречи да си вършите нормално работата или да направите Голямото откритие, то знайте, че това не е случайно! Може да се окаже, че срещу вас се е изправил съюзът на 7-те мъдреци или пък агентите древна и много могъща цивилизация. Те се чувстват застрашени от вашите бъдещи открития и се намесват във вашата дейност... Било чрез обикновен подкуп, било чрез заплаха и принуда.

Това е повест за Избора, личния избор. Как да постъпим: да следваме убежденията си, когато заплашват нас, нашите близки или пък ни предлагат да ни купят, или пък да се предадем и да продължим напред, т.е. встрани, по криволичещите пътеки на поражението и компромисите...

ПЪРВА ГЛАВА

1. „... бял юлски зной, небивал през последните две столетия, удави града. Над нагорещените покриви плуваше мараня, всички прозорци в града бяха широко разтворени, на пейките пред входовете под редичките сенки на изнемогващите дървета се потяха и топяха старици.

Слънцето прехвърли меридиана и се впи в многострадалните гръбчета на книгите, блъсна стъклата на полиците, полираните вратички на шкафа и горещи зловни езичета затрептяха по тапетите. Изнемогата на следпладнето — приближаваше часът, когато освирепялото слънце, мъртвешки увиснало над дванайсететажния блок отсреща, щеше да простреля апартамента.

Малянов затвори и двете крила на прозореца и плътно придърпа тежката жълта завеса. После с виснали гащета изшляпа бос през кухнята и отвори балконската врата. Беше около три.

Дъските на пода изскърцаха и отнякъде излезе зъгпелият от горещините Калям, фиксира Малянов със зелените си очи и беззвучно отвори и затвори уста. Размахал опашка, той се промъкна под печката при своята паница. В нея нямаше нищо, освен изсъхнали рибешки кости.

— Искаш да плюскаш — рече Малянов недоволно.

Калям незабавно отреагира в смисъл, че да, в края на краищата не би било зле...

— Сутринта ти дадох — рече Малянов и клекна пред хладилника. — Или не, не съм... Вчера сутринта беше...

Извади паничката на Калям и надникна в нея — някакви влакънца, малко желе и залепнала отстрани рибешка опашка. А в хладилника и това няма.

Малянов надникна в камерата — там, сред преспичките от скреж, в малка чинийка се бе излегнало да зимува нищожно парченце сланина. И нищо повече.

Калям мъркаше и отриваше мустаци в голото му коляно. Малянов затвори хладилника и стана.

— Нищо, нищо — каза той на Калям, — и без това навсякъде е затворено за обедна почивка.

Разбира се, можеше да отиде на «Московска», но там винаги има опашки, пък и да се мъкне толкоз далеч в горещините... Виж ти какъв отвратителен интеграл! Добре де, нека е константа... да не зависи от омега. Ясно е, че не зависи. От най-общи съображения следва, че не би трябвало да зависи. Малянов си представи въпросната сфера и интегрирането по цялата им повърхност. Внезапно отнякъде изплува формулата на Жуковски. Ни в клин, ни в ръкав. Малянов я прогони, но тя пак се появи. Трябва да опитам конформното изображение, помисли си той.

Телефонът отново иззвъня и Малянов откри, че незабелязано пак се е върнал в стаята. Изруга, опъна хълбок на кушетката и се пресегна към слушалката.

— Да!

— Витя? — попита енергичен женски глас.

— Кой номер търсите?

— Не е ли «Интурист»?

— Не, частен дом...

Малянов хлопна слушалката и известно време лежа неподвижен. Жълтата завеса прозира и стаята е пълна с тежка жълта светлина. Въздухът е като желе. Да се пресели в Бобковата стая — ето какво трябва да направи. Та тук е баня. Той погледна бюрото, отрупано с листове и книги. Само Владимир Иванович Смирнов е в шест тома... Да не говорим колко още хартия по пода... Преместване ли — страшно е да го помислиш дори. Чакай, беше ме споходило някакво озарение... Дявол да го... Този твой «Интурист», къпавата тъпачка... Бях, значи, в кухнята, после съм се довлъкъл тук... А! Конформното изображение! Глупава идея. Впрочем трябва да се види...

С пъшкане се надигна от кушетката и в същия миг телефонът иззвъня.

— Идиот — рече той на апарата и вдигна слушалката. — Да?

— Базата ли е? Кой е там, базата ли е?

Малянов затвори и набра повредите.

— Повреди ли е? Обаждам се от телефон деветдесет и три деветдесет и осем нула седем... Вчера вече ви звъних. Не може да се работи, през цялото време грешки.

— Кой ви е номерът? — прекъсна го злобен женски глас.

— Деветдесет и три девет осем нула седем. Ту търсят «Интурист», ту някакъв гараж...

— Затворете. Ще проверим.

— Ако обичате — умолително каза той на сигналите «свободно».

После се дотърти до масата, седна и взе писалката. Така... Къде все пак съм виждал този интеграл? Едно такова изящно интегралче, симетрично отвсякъде. Къде ли съм го виждал? И дори не константа, а чисто и просто нула! Добре. Ще го оставим в тила. Не обичам да оставям в тил, неприятно е, като зъб с дупка...

Започна да премята листчетата с вчерашните изчисления и внезапно сърцето му сладко замря. Ама че бомба, ей богу... Бива си те, Малянов! Голяма работа си! Накрая май излезе нещичко. При това, братле, истинско. Това, братле, не ти е «Форма на петата на големия пасажен инструмент», туй, братле, не го е правил никой преди теб. Пу-пу, да не му е уроки... Интегралът... Да върви по дяволите интегралът му с интеграл, по-нататък!

Чу се звън — от вратата. Калям скочи от кушетката и вирнал опашка, се примъкна в коридора. Малянов грижливо затвори писалката.

— Направо са пощръклели — измърмори той.

Отвори вратата. Вън стърчеше невзрачно човече в тясно сако с неопределен цвят, небръснато и потно. Леко наклонено назад, то държеше пред себе си огромна картонена кутия. Като мърмореше нечленоразделно, невзрачният се спусна към Малянов.

— Ама вие... — смотолели Малянов, отстъпвайки.

Невзрачният беше вече в коридора — погледна към стаята, после решително зави към кухнята, като оставяше бели прашни следи върху линолеума.

— Ама моля ви се... — мърмореше Малянов и се влачеше подире му.

Оня вече бе оставил кашона на табуретката и вадеше от горния джоб на сакото си купчина квитанции.

— Вие от поддържането ли сте? — кой знае защо, на Малянов му хрумна, че най-сетне е дошъл водопроводчикът да оправи банята.

— От гастронома — пресишло рече оня и му подаде две квитанции, забодени с карфичка. — Подпишете тук.

— Какво е това? — попита Малянов и в същия миг разбра, че са фактури от «Поръчки по домовете». Две бутилки коняк, водка... — Чакайте — каза. — Струва ми се, че нищо не сме...

Видя сумата и се ужаси. Няма толкова пари. Пък и откъде накъде? Обзетото от паника въображение мигом му поднесе угнетяващата верига от всевъзможни усложнения, като необходимостта да се оправдава, да отрича, да се възмущава, да призовава на помощ здравия разум... ще се наложи сигурно и да звъни тук-там, дори да отиде лично... Но точно тогава зърна в ъгъла на квитанцията виолетов печат «платено» и името на клиента: Малянова И. Е. Ирка!... Дявол знае какво е това.

— Ето тук подпишете, ето тук — мърмореше невзрачният, почуквайки с мръсен нокът. — Тук, дете е чавката...

Малянов взе огризката от молив и се подписа.

— Благодаря — каза той и върна молива. — Много благодаря... — повтаряше объркано, провирайки се заедно с невзрачния по тесния коридор. Трябва да му пусна нещичко, ама нямам дребни... — Много благодаря, довиждане! — викна той в гърба на окъсялото сако и ожесточено изблъска с крак Калям, който се натискаше да оближе циментовия под на площадката.

Малянов затвори вратата и постоя известно време в сумрака.

— Странно — рече си той наум и се върна в кухнята.

Калям вече се увърташе около кашона. Малянов вдигна капака и видя бутилки, пакети, консервени кутии. На масата лежеше копие от квитанцията. Тъй... Индигото е съвсем изтрито, но почеркът е четлив. Всичко си е правилно. Поръчка: Малянова И. Е. Няма що — здрасти! Погледна сумата. Невероятно! Обърна квитанцията. На обратната страна няма нищо интересно. Само един сплескан и изсъхнал комар. Какво, Ирка да не е откачила? Имаме петстотин рубли заеми... Чакай... Дали не му каза нещо, преди да замине? Той си припомни деня на заминаването ѝ, зиналите куфари, купищата дрехи, разхвърляни по цялата къща, полуголата Ирка размахва ютия... Не забравяй да храниш Калям, носи му тревичка, от оная лютивата... не забравяй да платиш наема... ако се обади шефа, дай му моя адрес. И като че ли това беше всичко. Каза още нещо, но тогава Бобка дотича с картеницата... Да! Да занеса бельото в пералнята... На, ако разбирам нещо!

Малянов боязливо измъкна от кутията бутилка. Коняк. Петнайсет рубли, боже! Какво е това — да не би днес да имам рожден ден? Кога замина Ирка? Четвъртък, сряда, вторник... Започна да брои на пръсти. Десети ден, откак е заминала. Значи е дала поръчката предварително. Взела е от някого пари и е поръчала. Сюрприз. Пет стотарки заеми, моля ви се, а тя — сюрприз! Само едно е ясно: няма нужда да ходи до магазина. Останалото е мъгла. Рожден ден? Не. Годишнина от сватбата? Май и това не е. Съвсем точно — не. Рожденият ден на Барбос? През зимата беше... Преброи гърлата на бутилките — десет парчета. И защо толкова много? Толкова не изпивам и за година. И Вечеровски почти не пие, а тя не обича Валка Вайнгартен...

Калям мяукаше непоносимо. Беше подушил нещо в кухнята...“

2. „... съомга в собствен сос и парче шунка със сух краешник. После се зае да мие съдовете. Ясно е, че на такова великолепие в хладилника не му отива мръсна кухня. През това време телефонът два пъти звъня, но Малянов само се озъбваше: няма да ида и толкоз! Да пукнат всички с техните гаражи и бази. И тиганът трябва да се измие, неизбежно е. Тиганът вече ще служи за по-висши цели, а не за някакви си там бъркани яйца... Защото какво се получава? Ако интегралът е наистина нула, отдясно остават само първата и втората производни... Физическият смисъл не ми е съвсем ясен, но все пак тези мехури изглеждат добре. Че какво? Така ще ги нарека: мехури. Не, май че е по-добре «кухини». Кухини на Малянов. «М-кухини». Хе...

Нареди измитите съдове по полицата и надникна в паничката на Калям. Горещо е, вдига пара. Горкият Калямчик. Ще трябва да потърпиш. Ще се наложи, Калямчик, още мъничко да се поизмъчиш, докато изстине.

Той избърсваше ръцете си, когато изведнъж го озари идея, както вчера. Хем също, както вчера, в началото не повярва.

— Чакай, чакай — трескаво замърмори той, а ходилата му вече шляпаха по коридора; по

антрето, по залепващия за петите линолеум, към жълтата гъста жега, към бюрото, при писалката... Дявол да я вземе, къде е? Мاستилото е свършило. Моливът се въргальше тук някъде... И в същото време на втори, по-точно на преден, основен план: функцията на Хартвиг... и цялата дясна част като че ли никога не я е имало... Кухините се получават симетрични по оста... А интегралчето изобщо не е нула! Тоест миличкото ми интегралче до такава степен не е нула, че величината му е съвсем положителна... Но каква картина, каква картина се получава! Как не го загрях отведнъж! Нищо, Малянов, нищо, братле, не само ти не си го загрял. И академикът не го е загрял... В жълтото, леко изкривено пространство мудно се въртят гигантските мехури на осесиметричните кухни, материята ги обтича, иска да проникне в тях, но не може, на границата материята се свива до кошмарни плътности и мехурите започват да светят. Бог знае какво започва там... Нищо, и това ще изясним... С влакнестата структура ще се оправим — това първо. С дъгите на Рогозински — второ. А след това — планетарните мъглявини. Вие, гълъбчета, какво си мислехте? Че това са разширяващи се изтласкани обвивки? На ви едни обвивки! Тъкмо обратното!

Проклетият телефон отново извънтя. Малянов започна да вие от ярост, без да спира да пише. Ей-сегичка ще го пратя по дяволите! Има там един шнур... Той се метна връз кушетката и вдигна слушалката.

— Да!

— Митка?

— Да... Кой е?

— Не ме ли позна, кучи сине? — Беше Вайнгартен.

— А, Валка... Какво става?

Вайнгартен помълча малко.

— Защо не вдигаш телефона? — попита.

— Работа — рече Малянов злобно. Беше много неучтив — искаше да се върне на бюрото и да доразгледа картината с мехурите.

— Работиш... — Вайнгартен изсумтя. — Ковеш си значи безсмъртието...

— Какво, искаш да дойдеш ли?

— Да дойда? Не, не че искам да дойда...

Малянов съвсем побесня.

— Какво искаш тогава?

— Слушай, бащице... С какво се занимаваш сега?

— Работа — казах ти.

— Ама не... Питам над какво работиш.

Малянов се обърка. Познаваше Валка Вайнгартен двайсет и пет години и нито веднъж той не се бе интересувал от работата на Малянов; по рождение Вайнгартен се интересува единствено лично от самия Вайнгартен и от още два предмета: една двайсеткопейкова монета от 1934 година и така наречената «консулска половинрублова», която всъщност изобщо не е половин рубла, а някаква особена пощенска марка... Няма си работа, гадината. Дрънкало... Или му трябва терен, че така го усуква? Тогава той си спомни за Аверченко.

— Над какво работя ли? — попита със злорадство. — Моля, мога да ти разкажа с подробности. На теб като биолог ще ти е страшно интересно. Вчера сутринта най-после излязох от мъртвата точка. Оказа се, че при най-общи допускания относно потенциалната функция моите уравнения за движението имат още един интеграл освен интеграла на енергията и интеграла на моментите. Получава се нещо като обобщение на ограничената задача за трите тела. Ако уравнението на движението се запише във векторна форма и се използват преобразуванията на Хартвиг, интегрирането по обема става докрай и целият проблем се свежда до интегрално-диференциални уравнения от типа на Колмогоров-Фелеровите...

За негова огромна изненада Вайнгартен не го спираше. За секунда Малянов дори си помисли, че са ги прекъснали.

— Чуваш ли ме? — попита той.

— Да, да, слушам те най-внимателно.

— Може би дори ме разбираш?

— Отгук-оттам — бодро рече Вайнгартен и на Малянов му се стори, че гласът му е някак странен. Дори се уплаши.

— Валка, да не се е случило нещо?

— Къде? — попита Вайнгартен след пауза.

— Къде — при теб естествено! Някак особен си. Да не би да е неудобно да говориш?

— Ами, не, бащице. Глупости. Добре де. Измъчи ме горещината. Знаеш ли вица за двата петела?

— Не. Казвай.

Вайнгартен разказа вица — доста тъпичък, но смешен, някак съвсем не вайнгартеновски виц. Малянов, разбира се, го слушаше, дори се закикоти, като му дойде времето, но смътното усещане, че нещо с Вайнгартен не е наред, само се усили. Сигурно пак се е съдърпал със Светка. Пак са му одрали епитела. Вайнгартен попита:

— Виж, Митка... Говори ли ти нещо фамилията Снеговой?

— Снеговой ли? Арнолд Палич? Имам такъв съсед, точно насреща. И какво?

Вайнгартен известно време мълча, дори спря да сумти. Чуваше се само тихо дъзъкване — сигурно подхвърляше в шепа монети от колекцията си. После рече:

— А с какво се занимава този твой Снеговой?

— Според мен е физик. Работи в някаква дупка. Ужасно секретна. А ти откъде го познаваш?

— Не го познавам — с неразбираема досада каза Вайнгартен и в същия миг на вратата се позвъни.

— Не, явно са пощръктели! — викна Малянов. — Почакай, Валка. Дандания на вратата...

Вайнгартен каза нещо, може би дори извика, но Малянов вече беше оставил слушалката на канапето и изскочи в коридора. Калям, разбира се, се усука в краката му и той едва не падна.

Отвори вратата и веднага отстъпи — на прага стоеше млада жена в бял минисукман, с добър загар и опалени от слънцето къси коси. Красива. Непозната. (Малянов мигом се досети, че е по гащета и коремът му е потен.) До краката ѝ стърчеше куфар, в лявата си ръка държеше шлифер.

— Дмитрий Андреевич? — попита тя стеснително.

— Да — измърмори Малянов. Роднина ли е? Може би втората братовчедка Зина от Омск?

— Извинете ме, Дмитрий Алексеевич... Сигурно съвсем не навреме... Ето. — Тя му подаде плик. В душата му мрачно бушувала страхотни чувства по адрес на всички роднини по света и особено по адрес на тази втора братовчедка Зина... или може би Зоя?

Впрочем, разбира се, че не е братовчедката Зина. Ирка с едри букви, явно набързо, беше надраскала разкривено: «Димкин, това е Лидка Пономарьова, моята любима приятелка от ученическите години. Разк. съм ти за нея. Приеми я добре, не е за дълго. И не се закачай! Ние сме доб. Тя ще ти разк. Целувам те, И.»

Малянов нададе протяжен, неуловим за света вопъл, затвори и отвори очи. Но устните му автоматично се разтеглиха в учтива усмивка.

— Много ми е приятно — каза той приятелски фамилиарно, — Заповядайте, Лида, моля... Извинете ме за фасона. Жега!

Явно, не всичко беше наред с неговата учтивост, защото върху лицето на красивата Лида се появи смут и тя, кой знае защо, се зае да оглежда празната, потопена в слънце стълбищна площадка, сякаш се усъмни къде е попаднала.

— Моля куфара... — бързо рече Малянов. — Влезте, влезте, не се стеснявайте... Закачете шлифера тук... Имаме голяма стая, аз работя там, а тук е Бобковата... Тя ще е ваша... Сигурно искате душ?

Точно тогава от канапето се дочу гъгниво квакане.

— Пардон — подскочи той. — Разположете се, аз ей-сегичка...

Вдигна слушалката и чу как Вайнгартен монотонно, с някакъв чужд глас повтаря:

— Митка... Митка... Отговори, Митка...

— Ало — изкрещя Малянов. — Валка, чуй...

— Митка! — изрева Вайнгартен. — Ти ли си?

Малянов се уплаши.

— Какво се дереш! Дойде гост, извинявай, после ще ти се обадя.

— Кой дойде? — със страшен глас попита Вайнгартен. Малянов усети студена тръпка по цялото си тяло. Валка е откачил. Боже мой, какъв ден!

— Валка — каза той спокойно. — Какво ти става днес? Една жена дойде... Приятелка на Ирка...

— Ах, гад! — изруга Вайнгартен и трясна слушалката...“

ВТОРА ГЛАВА

3. „... а тя смени своя минисукман с мини поличка и мини блузка. Той повече не се сети за «кухините на Малянов».

Впрочем всичко беше съвсем прилично, като в добрите къщи. Седяха, бръщолевеха, пиеха чай. Той вече беше Димка, а тя Лидочка. След третата чаша Димка разказа вица за двата петела — просто дойде на приказката — и Лидочка се кикотеше и размахваше пред Димка голи ръце. Той си спомни (петлите му напомниха), че трябваше да се обади на Вайнгартен, но не тръгна да му върти, а вместо това рече на Лидочка:

— Още една чашка?

Лидочка не отговори и той се извърна. Тя го гледаше с широко отворени очи и по блестящото ѝ от загара лице се бе изписало някакво съвсем неуместно изражение — може би тревога, може би страх, дори беше зяпнала.

— Да наля ли? — колебливо попита Малянов, размахал чайника.

Лидочка трепна, запримигва ситно и обтри челото си с пръсти.

— Какво?

— Питам да ви наля ли още малко чай?

— Не, благодаря. — И се засмя съвсем не на място. — Ще се надуя. Трябва да пазя линия.

— О, да! — отвърна Малянов с престорена галантност. — Такава фигура съвсем определено трябва да се пази. Може би си струва даже да я застраховате...

Тя леко се усмихна и погледна през рамо към двора. Шията ѝ беше дълга, гладка, е, може би малко тъпичка. У Малянов нахлу още едно усещане: че тази шия е създадена за целувки. Както и раменете ѝ. Цирцея, помисли си той. И веднага добави: Впрочем аз си обичам Ирка и никога няма да ѝ изневеря...

— Странно — каза тя. — Струва ми се, че всичко това съм го виждала вече някъде: кухнята, двора... Само че в двора имаше голямо дърво... Случвало ли ви се е?

— Разбира се — отвърна Малянов с готовност. — Според мен на всеки се е случвало. Четох някъде, че това се нарича «измамна памет».

— Да, може би — рече тя със съмнение.

Малянов, старайки се да не шуми, внимателно отпиваше от горещия чай. Явно приказката засече, като че ли нещо заяде.

Замълчаха, и то така, че даже пръстите на Маляновите крака се подвиха от неудобство. Онова най-отвратително състояние, когато не знаеш къде да си денеш погледа, а в главата — като камъни в бъчва — с грохот се изсипват напълно неподходящи и бездарни начала на разговори.

И Малянов започна с непоносимо фалшив глас:

— И какви са вашите планове, Лидочка, в нашия забележителен град?

Тя не отговори. Мълчаливо извърна към него широко разтворени от изненада очи. След това наведе поглед, сбърчи чело. Малянов винаги се бе смятал за лош психолог и нищичко не разбираше от отношения с околните. Но сега абсолютно ясно разбра, че неговият нелеп въпрос изобщо не е по силите на прекрасната Лидочка.

— Планове ли? — измънка тя накрая. — Ами да... естествено... Как иначе... — После изведнъж си спомни: — Ермитажа, разбира се, импресионистите... Невския... И бели ноци не съм виждала никога...

— Малък туристически комплект — рече Малянов припряно, за да ѝ помогне. Не можеше да гледа как някой се насилва да лъже. — Хайде все пак да ви наляя чай... — предложи той.

Тя отново се засмя съвсем не на място.

— Димка — рече тя с мило нацупени устни. — Ама какво непрекъснато с този ваш чай... Ако искате да знаете, изобщо не обичам чай... И в тази горещина...

— Кафе? — с готовност предложи Малянов...“

4. „... после наляха по още една чаша. Роди се предложението да пият брудершафт. Без целувки. Какви ти целувки между интелигентни хора! Тук най-важното е духовната близост. Пиха брудершафт, поговориха за духовната близост, за новите методи при разраждането, а също за различието между мъжество, смелост и безстрашие. Ризлингът свърши, Малянов изнесе празната бутилка на балкона и бръкна в барчето за «Каберне». Решиха да пият «Каберне» в любимите на Ирка чаши от опушено стъкло, предварително напълнени с лед. С разговора за женствеността, тръгнал от разговора за мъжеството, леденото червено вино вървеше добре. Интересно кои магарета са постановили, че червеното вино не бива да се охлажда? Обсъдиха този въпрос. Студеното червено вино е много добро, нали? Да, така е. Между другото жените, когато пият червеното студено, някак особено се разхубавяват. Някъде заприличват на вещици ли? Къде точно? Някъде. Великолепна дума — някъде... Вие някъде сте свиня. Обожавам този словесен обрат. Между другото относно вещиците... Какво е според теб бракът? Истинският брак. Интелигентният брак. Договор. Малянов отново напълни чашите и доразви мисълта си. В смисъл, че мъжът и жената преди всичко са приятели, за които най-важното е дружбата. Искреността и дружбата. Бракът е дружба. Договор за дружба, разбираш ли... Ти я знаеш моята Ирка...

На вратата се позвъни.

— Кого ли още праща господ? — изненада се Малянов, поглеждайки часовника си. — Според мен вече всички сме си вкъщи.

Беше десет без нещо. Повтаряйки си: «Вижте какво, ние вече всички сме си вкъщи...», той тръгна да отваря и в антрето, разбира се, настъпи Калям. Калям изврещя.

— А-а, пукни, сатана! — изруга Малянов и отвори.

Оказа се, че се е домъкнал съседът. Снеговой Арнолд Палич.

— Не е ли късничко? — избуца той като от подземие. Огромен мъж, планина. Посивял Шат.

— Арнолд Палич! — ентузиазирано викна Малянов. — Как може да е късно между приятели! М-м-моля!

Снеговой се разколеба, като видя ентузиазма му, но Малянов го хвана за ръкава и го въведе в антрето.

— Между другото — говореше той, замъкнал Снеговой на буксир — ще се запознаете с една прекрасна жена! — обещаваеше той, избутвайки Снеговой към кухнята. — Лидочка, това е Арнолд Палич! — обяви. — Сега и чашка... — и бутилчица...

Всичко пред очите му се въртеше. Честно казано, даже не мъничко, а здравата. Не биваше повече да пие, познаваше себе си. Но много му се искаше на всички да им е хубаво, весело, на всички да им хареса. Нека се харесат един друг, разчувствуван мислеше той, олюлявайки се пред отвореното барче, като се вираше в жълтеникавия сумрак. На него му е все едно, ерген, ерген е. А аз си имам

Ирка!... Той се закани с пръст и затършува в барчето.

Слава богу, не счупи нищо. Но когато домъкна бутилката «Бича кръв» и чиста чаша, обстановката в кухнята не му хареса. Онези двамата мълчаха и пушеха, без да се поглеждат. И кой знае защо, лицата им му се сториха зловещи — зловещо червеното ярко лице на Лидочка и зловещо строгото, обсипано с белези от обгаряния старческо лице на Снеговой.

— Защо млъкна веселият глас? — бодро попита Малянов. — Всичко на света е глупост! На света има само един разкош — разкошът на човешкото общуване. Не помня кой го е казал. — Той отвори бутилката. — Хайде да се възползваме от това общуване, от неговия разкош...

Виното потече като река, дори върху покривката, Снеговой скочи, за да спаси белия си панталон. Наистина беше ненормално огромен. В нашата малогабаритна епоха такива не бива да се въдят. Като разсъждаваше по този въпрос, Малянов някак избърса масата и Снеговой отново се отпусна на табуретката. Табуретката изскърца.

Засега целият разкош на човешкото общуване се изразява единствено в нечленоразделни възгласи. Тази проклетата интеллигентска срамежливост! Не могат ли двама прекрасни хора отведнъж, от пръв поглед да се разкрият един пред друг, да се приемат един друг в душите си, да станат приятели от първия миг. Малянов стана и вдигнал чашата на равнището на ушите си, разви тази мисъл на глас. Не помогна. Пиха. Пак не помогна. Лидочка скучаещо гледеше през прозореца. Снеговой въртеше върху масата своята празна чаша между огромните си кафяви длани. За пръв път Малянов забеляза, че и ръцете му са обгорени — до лактите и по-нагоре. Това го вдъхнови за въпроса:

— Арнолд Палич, сега кога ще изчезнете?

Снеговой видимо трепна и го погледна, после вдигна рамене и се прегърби. На Малянов дори му се стори, че той се готви да става и тогава се сети, че въпросът му е прозвучал, меко казано, двусмислено.

— Арнолд Палич! — нададе глас той с вдигнати към тавана ръце. — Господи, съвсем не исках да кажа това! Лидочка, разбираш ли, пред теб седи един напълно тайнствен и загадъчен човек. От време на време той изчезва. Идва, донася ключа от апартамента и като че ли се разтваря във въздуха! Месец го няма, втори. Изведнъж се звъни. Появява се... — Той усети, че прекалено се раздрънква, че е достатъчно, че е време да приключи с тая тема. — Всъщност, Арнолд Палич, вие прекрасно знаете, че ви обичам и винаги съм щастлив да ви видя. Така че и дума не може да става — да изчезнете след по-малко от два часа...

— Ама, разбира се, Дмитрий Алексеевич... — измуча Снеговой и потупа Малянов по рамото. — Разбира се, скъпи, разбира се...

— А пък това е Лидочка! — рече Малянов, вдигнал показалец към Лидочка. — Най-добрата приятелка на жена ми от ученическите години. От Одеса.

Снеговой с видимо усилие се обърна към Лидочка и попита:

— Вие задълго ли в Ленинград?

Тя отговори съвсем доброжелателно и този път той попита нещо за белите нощи...

С една дума между тях все пак започна едно разкошно общуване и Малянов можа да си поеме дъх. Не, приятели, не трябва да пия. Ей че позор! Шантаво дрънкало! Без да долавя и разбира нито дума, той гледеше страшното, сякаш близано от адски огън лице на Снеговой и съвестта го гризеше. Когато мъченията станаха нетърпими, тихо стана и опирайки се на стената, се завлече до банята. Няколко минути седя мрачно на ръба на ваната, след това пусна докрай студената вода и с пръхтене подложи глава под нея.

Когато се върна освежен и с мокра яка, Снеговой се напрягаше да разказва вица за двата петела. Лидочка се смееше звънко и отмяташе глава, за да открие своята създадена за целувки шия. Малянов прие всичко с удовлетворение, макар да не обичаше хората, които правят от вежливостта изкуство. Впрочем разкошът на общуването, както и всеки друг разкош, изисква определени жертви. Кой знае как, разговорът се прехвърли върху предсказването на бъдещето. Лидочка призна, че циганка ѝ предсказала трима мъже и бездетност. «Какво ли щяхме да правим без циганките?» — измърмори

Малянов и се изфука, че лично на него циганка му предсказала велико откритие относно взаимодействията на звездите с дифузната материя на Галактиката.

Освежи се и реши пак да налее, но откри, че бутилката е празна. Хукна за нова, но Арнолд Палич го спря. Вече е време да тръгва, той само така, за минутка. Лидочка, напротив, беше готова да продължи. Не беше я хванало, само бузите ѝ леко руменееха.

— Не, не, деца — рече Снеговой. — Аз трябва да си вървя. — Тежко се надигна и отново изпълни кухнята. — Ще си вървя, Дмитрий Алексеевич, изпратете ме... Лека нощ, Лидочка. Щастлив съм, че се запознахме.

Минаха през антрето, Малянов го уговаряше да остане още една бутилка време, но Снеговой само клатеше сивата си глава и мучеше. На вратата, не щеш ли, гръмогласно рече:

— Ах, да, Дмитрий Алексеевич! Нали ви бях обещал една книга! Елате да ви я дам...

«Каква книга?» — искаше да попита Малянов, но Снеговой доближи показалец до устните си и го замъкна през площадката до своя апартамент. Дебелият показалец така смути Малянов, че той последва Снеговой като жертвен агнец. Мълчаливо стиснал Малянов за лакътя, Снеговой намери със свободната си ръка ключа и отключи. Целият апартамент беше облян в светлина — и антрето, и двете стаи, и кухнята, и дори банята. Вонеше на застоял тютюнев дим и одеколон «Тройной» и Малянов се сети, че за пет години познанство нито веднъж не е идвал тук. Стаята, в която го въведе Снеговой, беше чиста и подредена, горяха всички лампи — тройният полилей на тавана, лампионът в ъгъла, дори малката настолна лампа. На облегалката на стола висеше куртка със сребристи пагони на инженер-полковник и цяла колекция от отличия. Значи нашият Арнолд Палич е полковник! Тъй, тъй...

— Каква книга? — попита накрая Малянов.

— Каквато и да е — отвърна Снеговой нетърпеливо. — Вземете тази и я дръжте, да не забравим... И да седнем за минутка.

Напълно объркан, Малянов взе дебелия том от масата и го стисна под мишница, а после се отпусна на канапето. Арнолд Палич седна до него и веднага запали цигара. Не поглеждаше към Малянов.

— Значи така — изръмжа. — Значи така... Първо, каква е тази жена?

— Лидочка ли? Нали ви казах, приятелка на жена ми. Защо?

— Добре ли я познавате?

— Не, днес се запознахме. Дойде с писмо... — Малянов се запъна и попита уплашено: — Вие какво, да не мислите, че...

Снеговой го прекъсна:

— Въпросите ще задавам аз. Нямаме време. Над какво работите в момента, Дмитрий Алексеевич?

Малянов мигом си спомни за Валка Вайнгартен и по тялото му пак пропълзя подозрителна хладина. Усмихна се кисело и каза:

— Днес всички се интересуват от работата ми...

— А кой друг? — бързо реагира Снеговой, пронизвайки го с малките си сини очи. — Тя ли?

Малянов поклати глава.

— Не... Вайнгартен... Моят приятел.

— Вайнгартен... — Снеговой се намръщи. — Вайнгартен...

— Ама не! — рече Малянов. — Аз добре го познавам, от училище сме заедно и досега сме приятели...

— Фамилията Губар нищо ли не ви говори?

— Губар ли? Не... Какво се е случило, Арнолд Палич?

Снеговой смачка фасата в пепелника и веднага запали друга цигара.

— Кой друг ви е разпитвал за вашата работа?

— Никой друг.

— И тъй — над какво работите?

Малянов побесня. Той винаги побесняваше, когато му станеше страшно.

— Слушайте, Арнолд Палич — каза. — Не разбирам...

— Аз също! А много искам да разбера! Разказвайте... Не, почакайте... Вашата работа секретна ли е?

— За какъв дявол ще е секретна! — раздражено отвърна Малянов. — Обикновена астрофизика и звездна динамика. Взаимодействие на звездите с дифузната материя. Няма нищо секретно, просто не обичам да разказвам за моята работа, докато не я завърша.

— Звезди и дифузна материя... — повтори Снеговой и повдигна рамене. — Де е имението, де е водата... — И не е секретна? Нито една част?

— Нито една буква!

— И Губар не познавате?

— И Губар не познавам.

Снеговой пушеше — огромен, прегърбен, страшен. После рече:

— Е, щом не, значи не. Това е всичко, Дмитрий Алексеевич. Извинявайте, за бога.

— Да, но за мен не е всичко! — каза Малянов заядливо. — Все пак бих искал да знам...

— Нямам право! — отрязва го Снеговой.

Разбира се, Малянов не би се предал лесно, но точно в този миг забеляза нещо и прехапа език — десният джоб на великанското яке на Снеговой беше издут и там съвсем ясно и недвусмислено проблясна дръжката на пистолет. Някакъв голям пистолет. Като гангстерските колтове по филмите. И този колт веднага изби всички мераци на Малянов да се разправя. В същия миг разбра, че ще стане глупашка история и че тук не той разпитва. А Снеговой се надигна и рече:

— Ето какво, Дмитрий Алексеевич. Аз утре пак..."

ТРЕТА ГЛАВА

5. „... полежа по гръб, съвземаше се бавно. Под прозореца вече гърмяха камиони, но в апартамента беше тихо. От вчерашния шантав ден му бе останало само леко бръмчене в главата, метален вкус по езика и някакво неприятно трънче в душата, или в сърцето, или бог знае къде. Тъкмо започна да премисля какво ли ще е това трънче и на вратата предпазливо се позвъни. А, това е Палич с ключовете, съобрази той и бързо скочи от леглото.

От антрето видя, че всичко в кухнята е разтребено, а вратата на Бобковата стая е плътно затворена и перденцето вътре дръпнато. Лидочка кърти. Станала е, измила е съдовете и пак се е пъхнала в леглото.

Докато се мотаеше с бравата, звънчето отново деликатно издзънка.

— Сега, сега... — със сънливо пресипнал глас каза той. — Минутка, Арнолд Палич.

Но изобщо не беше Арнолд Палич. Търкайки крака по гумената постелка, на прага стърчеше абсолютно непознат млад човек — с дънки и черна риза с навити ръкави и огромни слънчеви очила. Малянов забеляза също, че в края на площадката, до асансьора, се разтакават още двама, но веднага ги забрави, защото първият произнесе:

— От прокуратурата — и тикна под носа на Малянов някаква карта. Разтворена.

Много мило! — се стрелна в главата на Малянов. — Всичко е ясно. Трябваше да се очаква. Разстрои се. Погледна тъпо картата — снимка печати и подписи.

— Да, да — отрони той. — Разбира се. Моля. По какъв повод?

— Добър ден — вежливо поздрави младежът. — Малянов, Дмитрий Алексеевич?

— Аз.

— Ако разрешите — няколко въпроса.

— Моля, моля — отвърна Малянов. — Почакайте, разхвърляно е... Току-що станах... Може би в

кухнята? Не, там сега е слънчево... Добре де, влезте, веднага ще разтребя.

Младият влезе в голямата стая и скромно спря на средата, като се оглеждаше без смущение, а Малянов надве-натри оправи леглото, намъкна ризата, обу си дънките и тръгна да вдигне завесите и да отвори прозореца.

— Седнете тук, във фотьойла... А може би ще ви е по-удобно до бюрото? Какво всъщност се е случило?

Внимателно прекривайки разхвърляните по пода листи, младежът се приближи до фотьойла, седна и сложи на коленете си папка.

— Паспорта ви, моля — каза.

Малянов затършува по бюрото, изрови паспорта и му го даде.

— Кой още живее тук? — попита младежът, разлиствайки паспорта.

— Жена ми... синът... Но сега ги няма. В Одеса са... На курорт... при тъщата.

Младежът сложи паспорта върху папката и сне очилата си. Един такъв обикновен, млад човек със семпла външност. Изобщо не прилича да е от прокуратурата, а по-скоро продавач. Или майстор от телевизионен сервиз.

— Да се запознаем — каза той. — Старши следовател Егор Петрович Зикин.

— Много ми е приятно — отвърна Малянов.

В този миг му хрумна, че той, дявол да го вземе, не е никакъв криминален престъпник, че той, дявол да го вземе, е старши научен сътрудник и кандидат на науките. И не е хлапак междувпрочем. Преметна крак връз крак, седна удобно и сухо каза:

— Слушам ви.

Игор Петрович повдигна папката, също метна крак връз крак, после отново постави папката на коляното си и попита:

— Познавате ли Снеговой Арнолд Палич?

Този въпрос не изненада Малянов. И той самият не знаеше защо, но така и очакваше — че ще го питат или за Валка Вайнгартен, или за Арнолд Палич. Затова пак така сухо отговори:

— Да. Познавам полковник Арнолд Палич.

— А откъде знаете, че е полковник? — веднага се заинтересува Игор Петрович.

— Как да ви кажа... — проговори Малянов колебливо. — Все пак ние се познаваме отдавна...

— Колко отдавна?

— Е, от пет години, да речем... Откакто дойдохме в този блок.

— И при какви обстоятелства се запознахте?

Малянов се напъна да си спомни. Наистина при какви обстоятелства? Дяволска работа... Може би когато за пръв път донесе ключа? ... Не, тогава вече се познавахме...

— Хм — започна той, свали вдигнатия крак и се почеса по тила. — Знаете ли, не помня. Помня, че имаше такъв един случай. Асансьорът не работеше, а Ирина — това е моята съпруга — се връщала от магазина с покупки и с детето... Арнолд Палич взел мрежата и детето... Жената го поканила да влезе... Струва ми се, че нея вечер дойде...

— В униформа ли беше?

— Не — каза Малянов категорично.

— Тъй... И оттогава значи се сприятелихте?

— Е, какво значи сприятелихте? Понякога идва, взема книги, носи книги... От време на време прием заедно по чайче... А когато заминава в командировка, оставя ключа у нас.

— Защо?

— Как защо? — каза Малянов. — Все някъде трябва... Всъщност защо? Ето това никога не ми е хрумвало... Тъй, сигурно за всеки случай...

— Сигурно за всеки случай — рече Малянов. — Например ще дойде някой от роднините му... или пък...

— А идвал ли е някой?

— Ами не... Доколкото си спомням, не. При мен във всеки случай никой не е идвал. Може би жената знае по този въпрос...

Игор Петрович кимаше замислено, после попита:

— А случвало ли се е да говорите за науката, за работата? Пак за работата?

— За чия работа? — мрачно попита Малянов.

— За неговата, разбира се. Той, струва ми се, беше физик...

— Нямам понятие. По-скоро ракетчик...

Още не беше свършил и го обхвана ужас. Тоест как така беше? Защо беше? Не донесе ключа... Господи, какво се е случило в края на краищата? Беше готов да закрепчи с цяло гърло: «Тоест в какъв смисъл беше!», но в този момент Игор Петрович съвсем му взе акъла. Със стремителен жест на фехтовчик той бутна ръката му настрана и измъкна изпод носа му някаква чернова.

— А това откъде е дошло? — попита той рязко и кроткото му лице хищно се изостри. — Откъде го имате, питам?

— Раз... разрешете — промърмори Малянов, надигайки се.

— Седнете! — изкрещя Игор Петрович. Гълъбовите му очи шареха по лицето на Малянов. — Откъде са попаднали у вас тези данни?

— Какви данни? — шептеше Малянов. — Какви данни, дявол да го вземе! — ревна той. — Това са мои собствени изчисления!

— Това не са ваши изчисления — хладно възрази Игор Петрович, също повишил глас. — Ето тази графика — откъде е?

— От главата! — рече Малянов свирепо. — Ето от тази! — Той удари юмрук по темето си. — Това е връзката между плътността и разстоянието до звездата.

— Това е кривата на увеличаването на престъпността във вашия район през последното тримесечие! — обяви Игор Петрович.

Малянов загуби дар слово. А Игор Петрович, гнусливо сбърчил устни, продължи:

— Не сте могли даже да го прекопирате свястно... В действителност не е така, а така... — Той взе молива на Малянов, стана, сложи листа на масата и започна да чертае върху кривата на плътността някаква начупена линия, като говореше: — Ето тъй... А тук ето тъй, а не тъй... Счупи графита, бутна молива настрана, пак седна и погледна Малянов със съжаление: — Ех, Малянов, Малянов — каза. — Имате добра квалификация, опитен престъпник сте, а работите като последен любител!

Малянов слисано местеше поглед от чертежа върху лицето му и обратно. Това вече не се издържа! Тоест до такава степен не се издържа, че няма смисъл нито да се говори, нито да се крещи, нито да се мълчи. Всъщност, ако бъдем точни, в такава ситуация трябва просто да се събудиш.

— А вашата жена е в добри отношения със Снеговой, нали? — попита Игор Петрович с все същия вежлив до безцветност глас.

— В добри — отвърна Малянов глураво.

— Тя и на «ти» с него, нали?

— Ама я слушайте! — кресна Малянов. — Развалихте ми чертежа. И изобщо каква е цялата тази работа!

— Какъв чертеж! — изненада се Игор Петрович.

— Ето тази графика...

— А, няма нищо. Идва ли Снеговой на гости, когато вас ви няма?

— Нищо нямало... — повтори след него Малянов. — Това, видите ли, не било важно — говореше той, като събираше трескаво листчетата и ги подреждаше по кутиите. — Седиш тук, седиш като прокълнат, трепеш се, после идват разни и твърдят, че не било важно... — мърмореше той, слел това клекна и започна да събира разхвърляните по пода листове.

Игор Петрович го следеше абсолютно равнодушно, старателно набутваше цигарата в цигарето. Когато Малянов, пъшкащ, потен и злобен, се върна на мястото си, Игор Петрович попита вежливо:

— Ще разрешите ли да запаля?

— Пушете — рече Малянов. — Ето пепелник... И знаете ли, питайте по-бързо каквото ви трябва. Време е да работя.

— Зависи само от вас — възрази Игор Петрович и деликатно изстреля дим от ъгъла на устните си в посока към Малянов. — Ето например такъв въпрос: как обикновено наричате Снеговой — полковник, по фамилия или по собствено и бащино?

— Както дойде — измърмори Малянов. — Какво значение има как.

— И полковник ли го наричате?

— Да, наричам го. И?

— Странно — отбеляза Игор Петрович и внимателно изтърси пепелта. — Работата е там, че Снеговой получи званието полковник едва завчера.

Това беше удар. Малянов мълчеше и чувствуваше, че лицето му се облива с руменина.

— Така че откъде знаете за произвеждането на Снеговой в полковник?

Малянов махна с ръка.

— Добре де — каза. — Какво толкова... Изфуках се. Не знаех, че е полковник... или подполковник. Просто се отбих вчера у него, видях куртката с пагоните...

— Кога вчера?

— Вечерта. Късно... Взех книга. Ето тази.

Лошо направи, дето издрънка за книгата. Игор Петрович веднага я придърпа и започна да я прелиства, а Малянов плувна в студена пот, защото понятие си нямаше каква е тази книга и какво пише в нея.

— На какъв език е? — разсеяно попита Игор Петрович.

— Ами... — запелтечи Малянов и втори път го обля студена пот. — Смятам, че на английски...

— Ами, не — продума Игор Петрович, взирайки се в текста. — Това все пак е кирилица, не латиница... А, че това е руски!

Малянов за трети път се изпоти, но Игор Петрович постави книгата на мястото ѝ, отпусна се в креслото и се вторачи в него. Малянов също заби поглед в Игор Петрович, като се стараше да не мига и да не отмества очи.

— На какво ви приличам? — попита неочаквано Игор Петрович.

— На продавач — изтърси Малянов, без да се замисли.

— Грешка — каза Игор Петрович. — Опитайте още веднъж.

— Не знам — промърмори Малянов.

Игор Петрович свали очилата си и укоряващо поклати глава:

— Лошо, лошо! Нищо подобно. Има си хас — на продавач!

— А на какво? — попита Малянов със страх.

Игор Петрович назидателно размаха очилата си.

— На Невидимия! — изрече той натъртено.

Тежеше ватена тишина, дори колите престанаха да гърмят под прозореца. Малянов не долавяше нито звук и пак мъчително му се дощя да се събуди. Внезапно в тишината телефонът иззвъня.

Малянов трепна. Май и Игор Петрович трепна. Чу се втори звън. Опрял се на лакти, Малянов се надигна и погледна въпросително Игор Петрович.

— Да — рече Игор Петрович. — Сигурно е за вас.

Малянов се дотътри до кушетката и вдигна слушалката. Беше Валка Вайнгартен.

— Здравсти, астрофаг! — измуча онзи. — Защо не се обаждаш, животно!

— Разбираш ли... Не ми беше до това...

— Веселиш се, а?

— Да — измънка Малянов. През цялото време усещаше по гърба си погледа на другия. — Слушай, Валка, хайде да ти се обадя по-после...

— Какво става при теб? — разтревожи се Ваипгартен.

— Нищо... Ще ти разкажа.

— Мадама?

— Не.

— Мъж?

— Бъхъ.

Вайнгартен тежко въздъхна в слушалката.

— Слушай — каза той тихо. — Сега идвам. Искаш ли?

— Не! Само ти ми липсваш...

Вайнгартен отново въздъхна.

— Слушай — рече той. — Риж ли е?

Малянов огледа Игор Петрович. За негова изненада. Игор Петрович изобщо не го следеше, а четеше, мърдайки устни, книгата на Снеговой.

— Ами, глупости! Добре, ще ти се обадя.

— Непременно се обади! — изкрещя Валка. — Щом се чути, веднага се обаждаш!

— Разбрано — рече Малянов и затвори телефона. След това се върна на мястото си и измънка: «Пардон...»

— Моля, моля — каза Игор Петрович и остави книгата. — Широки интереси имате, Дмитрий Алексеевич.

— Да, не мога да се оплача — простена Малянов. Дявол да го вземе, поне с едно оченце да беше надникнал що за книга е. — Игор Петрович — рече той умоляващо. — Дайте, ако може, да свършваме. Два часа вече.

— А, разбира се! — възкликна Игор Петрович с готовност. Той загрижено погледна часовника си и извади от папката бележник. — Значи така. Снощи сте ходили при Снеговой, нали?

— Да.

— За тази книга?

— Да — каза Малянов и реши повече нищо да не уточнява.

— Кога?

— Късно... Около дванайсет.

— Не ви ли се стори, че Снеговой се готви да заминава?

— Да. Тоест не че ми се стори, той сам ми каза, че сутринта заминава и ще донесе ключовете.

— Донесе ли ги?

— Не.

— Вие имате ли представа за къде пътува?

— Е, в общи линии...

— Разказвал ли е нещо по този въпрос?

— Не, разбира се. Никога не сме говорили с него за работа.

— А откъде вашата съпруга знае, че Снеговой не е женен?

— Ааа... А знае ли го?

Игор Петрович не отговори. Съсредоточено следеше Малянов и зениците му по странен начин ту се свиваха, ту се разширяваха. Нервите на Малянов бяха натегнати до крайност. Струваше му се, че още секунда и ще започне да блъска с юмруци по масата, да се пени и изобщо да губи физиономията си. Просто повече не се издържа! Цялото това дрънкане крие някакъв зловещ подтекст, прилича на лепкава паяжина и кой знае защо, в тази паяжина оплитат и Ирка.

— Добре де — каза неочаквано Игор Петрович и затвори бележника. — Значи имаме конячец... — И той посочи барчето. — А водката е в хладилника. Вие какво предпочитате? Лично вие.

— Аз ли?

— Да. Вие лично.

— Коняк — произнесе Малянов пресипнало и преглътна. Гърлото му беше пресъхнало.

— Прекрасно! — бодро заяви Игор Петрович, надигна се и заситни към барчето. — Не е през девет баира...

Малянов глупаво следеше как онзи с необикновена сръчност нареди чашите, нарязан лимон на тънки резенчета и отвори бутилката.

— Знаете ли — говореше той, — ако трябва да бъдем откровени, лоша ви е работата. На въжето няма да ви окачат, но петнайсет години, честна дума, ви гарантирам... — Той наля по чашите, без да разсипе нито капка. — Естествено винаги могат да се намерят смекчаващи вината обстоятелства, но засега аз, откровено казано, не ги виждам... Не ги виждам, не ги виждам и пак не ги виждам, Дмитрий Алексеевич! Е! — той вдигна чашата и подканващо наклони глава.

Вдървените пръсти на Малянов поеха чашата.

— Добре... — изстена той с чужд глас. — Но мога ли все пак да разбера какво става?

— Ами че разбира се! — ентузиазира се Игор Петрович. Отпи, метна в устата си резенче лимон и енергично закима. — Разбира се, можете! Всичко ще ви кажа. Имате пълно право.

И той разказа.

Днес в осем сутринта дошла кола да отведе Снеговой на летището. За изненада на шофьора, Снеговой не го чакал при входа, както обикновено. След като се повъртял пет минути, шофьорът се качил с асансьора и позвънил на вратата. Никой не му отворил, макар че звънецът работел — шофьорът чул това много добре. Тогава той слязъл и от автомата на ъгъла докладвал на началството за възникналата ситуация. Началството започнало да звъни по телефона на Снеговой. Телефонът непрекъснато давал заето. През това време шофьорът обиколил блока и видял, че и трите прозореца на Снеговой са отворени и въпреки слънцето, лампите светят. Той незабавно докладвал. Повикали компетентни лица, които разбили бравата и огледали апартамента на Снеговой. При огледа било установено, че всички крушки са запалени, на леглото в спалнята има незатворен, неподреден куфар, а самият Снеговой седи до бюрото в кабинета си, държи в едната си ръка телефонната слушалка, а в другата — пистолет система «Макаров». Било установено, че Снеговой е починал от огнестрелна рана, нанесена от упор със същия този пистолет в дясното слепоочие. Смъртта била настъпила мигновено между три и четири след полунощ.

— А какво общо имам аз с тази работа? — изхриптя Малянов. В отговор Игор Петрович подробно разказа как била построена балистична крива и как открили куршума, забит в стената.

— Не, аз, аз какво общо имам? — попита Малянов и нервно се заудря в гърдите. До този момент те вече бяха цапнали по три.

— Но на вас не ви ли е жал? — попита Игор Петрович. — Не ви ли е мъчно?

— Мъчно ми е, разбира се... Беше прекрасен човек. Но аз! Мене защо! Аз от пръкването си не съм хващал пистолет! Не подлежа на военна служба... поради зрението...

Игор Петрович не го слушаше. Той подробно разказа как следствието за съвсем кратки срокове успяло да изясни, че покойният Снеговой е бил леворък и странно, че се е застрелял, стиснал пистолета с дясната ръка.

— Да, да! — съгласи се Малянов. — Арнолд Палич наистина беше леворък, знам го това, мога да го потвърдя... Но аз! Аз спях през цялата нощ! И после — защо да го убивам, помислете си.

— Добре, а кой? Кой? — ласкаво попита Игор Петрович.

— Че откъде да знам? Вие трябва да знаете кой!

— Вие! — с отвратително мазния глас на Порфирий произнесе Игор Петрович, като разглеждаше с едно око Малянов чрез чашата. — Ами вие сте го убили, Дмитрий Алексеевич...

— Какъв кошмар! — измърмори Малянов безпомощно. Идеше му да се разплаче от отчаяние.

Тогава лек ветрец се плъзна по стаята, размърда вдигнатата завеса и яростното пладнешко слънце, вмъкнало се през прозореца, удари Игор Петрович право в лицето. Той запремига, заслони се с разтворена длан, размърда се във фотьойла и внимателно постави чашата на масата. Нещо му стана. Мигаше на парцали, по бузите му пробягна руменина, брадичката му потрепери.

— Извинявайте... — проговори той. оглеждайки се с някакво мъчително недоумение върху лицето. — Дмитрий Алексеевич! Какво е това? Къде съм? — Погледна към чашката, очите му се разшириха. — Чуйте, вие какво така!

И млъкна, защото в стаята на Бобка нещо рухна и се разтроши с продължителен звън.

— Какво е това? — попита Игор Петрович настръхнал. В гласа му отново нямаше нищо човешко.

— Там... един човек — промърмори Малянов, без да разбира какво се е случило с Игор Петрович. Изведнъж го осени съвсем друга мисъл. — Слушайте! — изкрещя той и скочи. — Да идем! Моля, една приятелка на жена ми. Тя ще потвърди! Цялата нощ съм спал не съм излизал никъде.

Блъскайки се, те тръгнаха към вратата.

— Интересно, интересно... — повтаряше Игор Петрович. — Приятелка на жена ви... Ще видим!

— Тя ще потвърди — мърмореше Малянов — Ще видите, тя ще потвърди...

Вмъкнаха се в стаята на Бобка, без да почукат, и се заковаха на място. Стаята беше разтребена и празна. Лидочка я нямаше и завивките на леглото ги нямаше, и куфара го нямаше. А под прозореца, сред парчетата от глинения кърчаг (Хорезъм, XI век) седеше Калям с абсолютно невинен вид.

— Това ли? — рече Игор Петрович, сочейки Калям.

— Не... — отвърна Малянов глуповато. — Това е нашият котарак, отдавна е при нас... Моля ви се, но къде е Лидочка! — Огледа закачалката — и белия шлифер го нямаше. — Тя, значи, сигурно си е тръгнала...

Игор Петрович вдигна рамене.

— Сигурно — каза той. — Няма я.

С тежки стъпки Малянов отиде до строшения кърчаг.

— Хайван такъв! — каза и шляпна Калям по ухото.

Калям се стрелна навън. Малянов клекна. Парчетии. А беше хубав кърчаг...

— Отдавна ли живее при вас? — попита Игор Петрович.

— Вчера пристигна.

— Тук ли й е багажът?

— Не го виждам — рече Малянов. — И шлифера го няма.

— Странно, нали? — попита Игор Петрович.

Малянов мълчаливо махна с ръка.

— Да върви по дяволите! — отсече Игор Петрович. — Я да му цапнем по още една...

Внезапно входната врата се отвори и в антрето..."

6. „... вратата на асансьора, моторът изръмжа. Малянов остана сам.

Дълго стърча на прага на Бобковата стая, облегат на касата на вратата и без да мисли за нищо. Отнякъде се появи Калям, мина край него, нервно размахал опашка, излезе на площадката и почна да ближе циментовия под.

— Нейсе — рече накрая Малянов, дръпна се от вратата и влезе в голямата стая. Беше задимено, на масата самотно стърчаха три сини чашки — две празни и една пълна до половината, слънцето вече беше стигнало до рафтовете с книги.

Поседя малко във фотьойла, допи чашата си. Навън нещо гърмеше и свистеше, през отворените врати долитаха детски резове и шумът на асансьора. Миришеше на чорба. После той стана, затътрузи се през антрето, удари си рамото в ръба на вратата, измъкна се на стълбищната площадка и спря пред апартамента на Снеговой. Вратата беше запечатана и на ключалката се мъдреше огромен восъчен печат. Той внимателно го докосна с върховете на пръстите си и веднага дръпна ръка. Всичко е истина. Всичко, което се е случило, се е случило. Гражданинът на Съветския съюз Арнолд Павлович Снеговой си е отишъл от живота..."

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

7. „... изми и нареди по местата им чашките, събра парчетата от стаята на Бобка и даде на Калям риба. После взе високата чаша, с която Бобка пиеше мляко, разби три сурови яйца, натроши хляб, обилно поръси всичко със сол и пипер и го разбърка. Не му се ядеше, вършеше всичко механично. Изяде попарата, изправи се на балконската врата, загледан в обляния в слънце празен двор. Даже не бяха си направили труда да засадят дръвчета. Нито едно.

Мислите му течаха на немощна струйка, дори, честно казано, не бяха мисли, а просто така — някакви фрагменти.

Не, Снеговой е умрял, това е ясно. Никога вече няма да го видя. Добър човек беше, само малко нелеп. Винаги си беше някак несретен... особено вчера. И е звънил някому... Звънял е някому, искал е да каже нещо, да обясни, да предупреди. Малянов потръпна. Постави в мивката мръсната чаша — ембриончето на бъдещата купчина мръсни съдове. Великолепно е почистила Лидочка, кухнята блести... А той ме предупреждаваше за Лидочка. Наистина около тая Лидочка има нещо тъмно...

Малянов се втурна в антрето, затършува под закачалката и намери писъмцето на Ирка. Не, глупости! Всичко е вярно. И почеркът очевидно е на Ирка и маниерът й... И изобщо, я помислете: откъде накъде убийца ще мие съдове...“

8. „... на Валка даваше заето. Малянов затвори телефона и се изпъна на кушетката, забил нос в твърдите власинки на покривката. Явно и при Валка нещо не е наред. Някаква истерия... Питаше ме нещо, нещо странно... Ех, Валка, да ти имах грижите! Добре де, нека идва. Той е в истерия, аз съм в истерия — току-виж, двама сме измъдрили нещо.

Тогавя някой се изкашля зад гърба му, в антрето. Сякаш буря отнесе Малянов от кушетката. И, разбира се, нищо. В антрето нямаше никой. И в банята. И в килера също. Провери ключалката, върна се на кушетката и забеляза, че коленете му треперят. Дявол да го вземе, нервите не издържат... Още веднъж набра телефона на Валка и трясна слушалката. Ще телефонира от Вечеровски. Навлече чиста риза, провери по джобовете за ключа, заключи вратата подире си и хукна нагоре по стълбището.

Слава богу, Фил поне си беше вкъщи. И както винаги, имаше такъв вид, сякаш се е приготвил за прием и след пет минути ще пристигне кола да го вземе. Невероятно красив кремав костюм, изумителни мокасини и вратовръзка. Тази вратовръзка винаги потискаше Малянов — той не можеше да си представи как човек може да работи в къщи с вратовръзка!

— Бачкаш ли? — попита Малянов.

— Както винаги.

— Аз за малко.

— Естествено — каза Вечеровски. — Кафе?

— Чакай малко — отвърна Малянов. — Впрочем дай.

Тръгнаха към кухнята. Малянов седна на своя стол, а Вечеровски започна магиите си с кафеджийската техника.

— Ще го направя по виенски — рече той, без да се обръща.

— Карай! — откликна Малянов. — Имаш ли сметана?

Вечеровски не отговори. Малянов следеше как шръкналите му лопатки енергично действуват под тънката кремава тъкан.

— При теб да е идвал следовател? — попита Малянов. Лопатките за миг застинаха, после над прегърбеното рамо бавно се извъртя удълженото луничаво лице с гърбав нос и рижи вежди, високо вирнати над горния край на могъщите рамки на очилата.

— Извинявай... Как го рече?

— Рекох: следовател идвал ли е днес при теб?

— А защо точно следовател? — осведоми се Вечеровски.

— Защото Снеговой се е застрелял — каза Малянов. — При мен вече идваха.

— Кой е този Снеговой?

— Онзи, дето живее срещу нас. Ракетчикът.

— Аха...

Вечеровски се извърна и отново размърда лопатките.

— Нима ти не го познаваш? — попита Малянов. — Доколкото си спомням, аз съм ви запознавал.

— Не — отвърна Вечеровски. — Доколкото пък аз си спомням, не си.

В кухнята замириса на великолепно кафе. Малянов се нагласи по-удобно. Да му разкаже ли, или не си струва? В тази ослепителна благоуханна кухня, толкова прохладна въпреки блесналото слънце, където всичко си е на мястото и всичко е най-висококачествено — на световно ниво и даже отгоре, тук всички събития от изминалото денонощие ще изглеждат невероятно нелепи, груби, неправдоподобни... някак нечистоплътни.

Няколко минути те мълчаливо се наслаждаваха на кафето по виенски. После Вечеровски каза:

— Вчера се поразмислих над твоята задача... Не опита ли да използваш функцията на Хартвиг?

— Знам, знам — отвърна Малянов. — Сам се сетих.

— И излезе ли?

Малянов отмести празната чаша.

— Слушай, Фил — каза той. — Какви ти, по дяволите, функции на Хартвиг! На мен главата ми се е запалила, а ти...“

9. „... помълча минутка, потърка с два пръста гладко избръснатите си скули, след това изрецитира:

— Да видим смъртта в лицето не смеем, очите ни връзват и ни представят на нея... — И добави:
— Горкичкият.

Не се разбра кого има предвид.

— Не, аз всичко разбирам... — каза Малянов. — Но този следовател...

— Искаш ли още кафе? — прекъсна го Вечеровски.

Малянов отрицателно въртна глава и Вечеровски се надигна.

— Да идем в моята стая.

Минаха в кабинета. Вечеровски седна до бюрото — абсолютно празно, с едно самотно листче в средата, измъкна от чекмеджето механичен телефонен бележник, щракна някакво бутонче, хвърли поглед по редовете и набра номер.

— Старши следователя Зикин — произнесе той с посьърнал началнически тон. — Казах Зикин, Игор Петоович... На оглед ли? Благодаря. — Той постави слушалката. — Старши следователят Зикин е на оглед.

— Той ми показа картата си — рече Малянов. — Или мислиш, че са били мошеници?

— Едва ли.

— И аз си го помислих. Заради бутилка коняк да раздиплиш такава история... и то на две крачки от запечатания апартамент.

Вечеровски кимна.

— А ти ми говориш за функциите на Хартвиг! — продължи Малянов с укор. — Каква ти работа в такъв момент!

Вечеровски го следеше внимателно.

— Дима — проговори той, — а ти не се ли изненада, че Снеговой се интересува от работата ти?

— Разбира се! Никога не сме говорили с него за работа.

— И ти какво му каза?

— Нищо. Според мен той беше разочарован. «Де е имението, де е водата» — така рече.

— Моля?

— «Де е имението, де е водата.»

— А какво значи това всъщност?

— Нещо от класиката... В смисъл, че градината е в плевели, а градинарят — в Киев...

— Аха — Вечеровски замислено премигна с краешките си мигли, после взе от перваза идеално чист пепелник, извади от бюрото лула и плик с тютюн и започна да я пълни. — Тъй. Де е имението, де е водата... Добре. Това трябва да се запомни.

Малянов нетърпеливо чакаше. Той вярваше в него. Вечеровски имаше абсолютно нечовешки мозък. Малянов не познаваше друг, който от дадена съвкупност от факти би могъл да направи толкова неочаквани изводи.

— И? — рече Малянов накрая.

Вечеровски вече беше напълнил лулата и сега все тъй мудро и с наслаждение я разпалваше. Лулата тихичко пропукваше. Вечеровски отвърна със запъване:

— Дима... ъъ... а с колко всъщност си напреднал от четвъртък? Струва ми се, в четвъртък... ъъ... говорихме за последен път.

— Какво значение има! — възкликна Малянов раздражено. — Да ти кажа, сега хич не ми е до това...

Вечеровски не обърна внимание на тези думи — все така внимателно се взираше в Малянов и подръпваше от лулата. Такъв си беше Вечеровски. Зададе въпрос и после чака отговор. И Малянов се предаде. Вярваше, че на Вечеровски му е по-ясно кое има значение, кое няма...

— Ами добре — каза Малянов и започна да разказва как бе успял да преформулира задачата и да я изведе отначало до уравнение във векторна форма, а след това до интегрално-диференциално уравнение; как постепенно физическата картина бе започнала да се изяснява, как се бе сетил за М-кухините и как вчера най-после бе загреял, че трябва да използва преобразуванията на Хартвиг.

Вечеровски слушаше внимателно, без да го прекъсва и без да задава въпроси; само веднъж, когато Малянов се увлече, грабна листчето и започна да пише, го спря: «С думи, с думи...»

— Но туй вече не успях — унило завърши Малянов. — В началото наваляха идиотските телефонни обаждания, как да е — работех, но после цъфна оная Лидочка и всичко тръгна на провала...

Вечеровски изцяло се беше обвил в кълбета и струи ароматичен дим.

— Не е лошо, не е лошо... — прозвуча възглухият му глас. — Но както виждам, спрял си на най-интересното място.

— Не съм спрял, а ме спряха!

— Да — съгласи се Вечеровски.

Малянов се плесна по коленете.

— Дявол да го вземе, тъкмо сега трябва да работя, да работя! Пък аз не мога да мисля. Подскачам от всеки шум. И като капак — тази мила перспектива — петнайсет години...

За кой ли път вече подхвърляше за петнайсетте години и все очакваше, че Вечеровски ще каже: «Не измисляй, какви ти петнайсет години, явно е недоразумение...», но и този път Вечеровски не каза нищо подобно. Вместо това започна надълго и мудро да разпитва Малянов за телефонните обаждания: кога са започнали (точно), кого са търсили (само няколко конкретни примера), кой с звънил (мъж? жена? дете?). Когато Малянов му каза за обаждането на Вайнгартен, той, изглежда, се изненада и известно време мълча, но после пак захвана своето: Какво отговорил Малянов? Винаги ли вдигал слушалката? Какво му казали от телефонни повреди? Каква е тази история с поръчките по домовете? По-подробно... А как изглеждаше чичката? Какво каза? Какво донесе? Какво е останало от донесеното? ... С този унил разпит той хвърли Малянов в тъжно отчаяние, защото Малянов не разбираше за какво е всичко това и каква е връзката му с неговите нещастия. Накрая Вечеровски млъкна и се захвана да ровичка лулата, а Малянов тракна с пръсти и рече с болка в гласа:

— Какво ли ще стане... Какво ли ще стане...

Вечеровски веднага реагира:

— Кой знае какво ни очаква! — каза той. — Кой знае какво ще се случи! И силни, и подли — какво ли ще бъде? Ще дойде смъртта и на смърт ще ни съди! Затова не поглеждай в деня си след днес...

Малянов разбра, че са стихове, защото завършвайки, Вечеровски глухо изръмжа, което при него

означаваше доволен смях. Сигурно така са ръмжали Уелсовите марсианци, опиянени от човешката кръв и Вечеровски винаги ръмжи така, щом стиховете му харесат. Човек започва да си мисли, че удоволствието му от хубавите стихове е чисто физиологично.

— Я върви по дяволите! — отвърна Малянов.

И тогава Вечеровски произнесе втората си тирада, този път в проза:

— Когато не ми е добре, аз работя. Когато имам неприятности, когато ме налегне меланхолията, когато ми стане скучно да живея, аз сядам да работя. Сигурно има и други рецепти, но аз не ги знам. Или не ми помагат. Искаш моя съвет — моля: седни да работиш. Слава богу, за тази цел на такива като нас не им трябва нищо друго освен лист и молив...

Малянов знаеше това и без него. От книгите. Но той не можеше така. Той можеше да работи само когато на душата му беше леко и нищо не го заплашваше.

— Помощ от теб — кога е било — рече той. — По-добре да се обадя на Вайнгартен. Странно, той ме разпитваше за Снеговой...

— Разбира се — измърмори Вечеровски. — Само че, ако обичаш, пренеси телефона в другата стая.

Малянов взе телефона и го помъкна в другата стая.

— Ако искаш, остани при мен — викна подире му Вечеровски. — Листове има, ще ти дам молив...

— Добре де — отвърна Малянов. — Ще видим...

Вайнгартен не отговаряше. Малянов звъня десетина пъти, после още десетина и накрая затвори телефона. Тъй. Какво ще се прави сега? Разбира се, може да остане тук. Прохладно е, тихо. Във всяка стая има климатична инсталация. Камioni и спирачки не се чуват — прозорците са откъм двора. И изведнъж разбра, че не е там работата. Той просто се страхува да се върне. Само това остана! Повече от всичко на света обичам своя дом и ме е страх да се върна в този дом? Ами, не, помисли си той. Това няма да го бъде! Ще прощавате!

Малянов решително грабна телефона и го отнесе на мястото му. Вечеровски седеше, опулен над своето самотно листче, и тихо почукваше по него с един аристократичен паркер. Листчето беше наполовина изписано със символи, които Малянов не разбираше.

— Тръгвам, Фил — каза той.

Вечеровски вдигна към него рижото си лице.

— Разбира се... Утре изпитвам, а днес целия ден съм си вкъщи. Обади се или пък ела...

— Добре — каза Малянов.

Той слезе на своя етаж, опипа джобовете си за ключа, сви зад ъгъла и се вцепени. Тъй. Сърцето му беше паднало някъде в стомаха и чукаше там бавно, отмерено, като пневматичен чук. Тъй... Вратата на апартамента беше отворена!

Той се промъкна на пръсти до вратата и се послуша. В апартамента имаше някой. Боботеше непознат мъжки глас и непознат детски глас му отговаряше...“

ПЕТА ГЛАВА

10. „... клечеше непознат мъж и събираше парчета от счупена чаша. Освен него в кухнята имаше момченце на около пет години — седи на табуретката, пхнало длани под дупето си, размахва крачка и гледа как събират парчетата.

— Слушай, бащице! — възбудено закрещя Вайнгартен, щом ме видя. — Къде се губиш?

Огромните му страни мораво пламтяха, черните като маслини очи блестяха, твърдите смолисти коси бяха щръкнали. Личеше, че вече сериозно е поел нещо вътрешно. На масата стърчеше наполовина празна бутилка експортна «Столичная» и разни мезета от разносните поръчки.

— Успокой се, не го вземай навътре — продължи Вайнгартен. — Не сме докосвали черния хайвер. Теб чакахме.

Мъжът, който събираше парчетата, се надигна. Беше снажен красавец с норвежка брадичка и едва очертаващ се корем. Усмиваше се смутено.

— Тъй-тъй-тъй! — рекох, влизайки в кухнята, и усетих, че сърцето ми отново се вдига от стомаха и отива на мястото си. — Моят дом е моята крепост, тъй ли го наричате това?

— Превзета с щурм, бащице, превзета с щурм! — крещеше Вайнгартен. — Слушай, откъде у теб тая водка? И кльопачката?

Подадох ръка на красавеца, той също ми подаде, но в дланта му имаше набити стъкълца. Получи се малка неловкост.

— Ние тук без вас като в къщи... — рече той сконфузено. — Аз съм виновен.

— Глупости, дреболия, хвърлете ги в кофата.

— Чичкото е страхопъзльо — изведнъж изтърси детето.

Потреперах. Според мен всички потрепераха.

— Тихо де, тихо — рече красавецът и някак нерешително се закани на момченцето с пръст.

— Детска му работа! — каза Вайнгартен. — Нали ти дадохме шоколад. Стой мирен и яж. Не се бъркай.

— Защо да съм страхопъзльо? — попитах, сядайки. — Защо ме обиждаш?

— Аз не те обиждам — възрази момчето, разглеждаше ме като екзотично животно. — Аз ти казах какъв си...

Междувременно красавецът хвърли стъкълцата, изтри дланта си с кърпа и протегна ръка.

— Захар — представи се той.

Церемониално си стиснахме ръцете.

— На работа, на работа! — оживено рече Вайнгартен, потривайки ръце. — Дай още две чашки.

Отидох до барчето, взех коняк и чашки, изплезих се на креслото, където преди малко седеше Игор Петрович, и се върнах. Масата се огъваше от ядене. Ще се наплюскам, ще се напия, помислих си с весел гняв. Браво, момчета, че дойдохте...

Но всичко стана съвсем иначе. Едва бяхме отпили и аз с цвилене се бях нахвърлил да изям огромен сандвич с черен хайвер, когато Вайнгартен с напълно трезвен глас каза:

— А сега, бащице, разкажи какво ти се случи.

Задавих се.

— Откъде го измисли?

— Слушай — започна Вайнгартен, престанал да лъщи като мазна баница. — Тук сме трима, с всеки се е случило по нещо. Тъй че не се стеснявай. Какво ти каза червенокосият?

— Вечеровски ли?

— Не бе, какво общо има тук Вечеровски. При теб е идвал един нисичък огненориж човек в задушавашо черен костюм. Какво ти каза?

... Малянов отхапа от сандвича, колкото да сложи нещо в устата си, и започна да дъвче, без да усеща вкус. И тримата го следяха. Захар го наблюдаваше смутено, свенливо се усмиваше, сегиз-тогиз свеждайки поглед. Вайнгартен се пулеше побеснял, готов всеки миг да закрещи. А момченцето с разтопеното шоколадово парче в ръка така се беше навело към Малянов, сякаш искаше да скочи в устата му.

— Момчета — рече накрая Малянов. — Какви червенокоси? Никакви червенокоси не са идвали. При мен беше къде-къде по-лошо.

— Хайде, хайде, разправяй — нетърпеливо се намеси Вайнгартен.

— Че защо аз? — възмути се Малянов. — Аз не искам да разправам мистерии, но ти какво ни будалкаш! Ти разправяй. Интересно откъде изобщо знаеш, че с мен се е случило нещо?

— Разкажи, пък после и аз ще ти разкажа — настоя Вайнгартен. — И Захар ще разкаже.

— Разкажете вие двамата — рече Малянов, той нервно си мажеше нов сандвич. — Вие сте

двама, аз един...

— Ти разкажи — неочаквано заповяда момченцето и посочи с пръст Малянов.

— Тихо, тихо... — прошепна Захар засрамен.

Вайнгартен се усмихна.

— Ваше ли е? — попита Малянов.

— Нещо такова... — странно отговори Захар и наведе очи.

— Негово, негово — намеси се Вайнгартен нетърпеливо. — Между другото, то е част от историята. Хайде, Митка, не се туткай...

Съвсем шашнаха Малянов. Остави сандвича настрана и започна да разказва. От самото начало, от телефонните обаждания. Когато само за последните два часа разкажеш два пъти една и съща страшна история, неволно започваш да откриваш в нея забавни моменти. Малянов сам забеляза как се отплесна. Вайнгартен от време на време се разхилваше, оголвайки огромните си пожълтели зъби, а Малянов направо си постави за цел в живота да размее и красавеца Захар, но това така и не му се удаде — Захар само небрежно и почти състрадателно се усмихваше. А когато стигна до самоубийството на Снеговой, вече никак не беше смешно.

— Лъжеш! — пресипнало отсече Вайнгартен.

Малянов само повдигна рамо.

— Да не ми плащат — каза. — Вратата е запечатана, можеш да провериш.

Няколко секунди Вайнгартен мълча, като почукваше по масата с дебелия си пръст и надуваше в такт бузи, а после изведнъж шумно се надигна, без да поглежда никого, се промъкна между Захар и момченцето и тежко закрачи навън. Чу се как бравата хлопна и отново замириша на чорба.

— Охо-хо-хо — унило произнесе Захар.

В същия миг момчето му подаде разлигавения шоколад и настоя:

— Отхапи!

Захар покорно отхапа и почна да дъвче. Вратата се хлопна. Все така без да поглежда никого, Вайнгартен се нагласи на мястото си, наля си водка в чашката и изломоти:

— По-нататък.

— Какво по-нататък... По-нататък отидох при Вечеровски. Онези борсуци се ометоха и отидох. От него се връщам.

— Ами червенокосият? — попита Вайнгартен нетърпеливо.

— Виж какво, Валка — рече Малянов. — Разказах всичко както си беше. Я върви по дяволите! Честна дума, трети разпит в един ден...

— Валя — нерешително се намеси Захар, — а може наистина да има нещо друго?

— Я остави, бащице! — Физиономията на Вайнгартен съвсем се беше изкривила. — Какво други? Той има работа, не му дават да работи... Как ще е друго! И освен това ми споменаха за него!...

— Кой ти спомена? — попита Малянов, предчувствайки нови неприятности.

— Пишка ми се — с ясен глас заяви момчето.

Всички се обърнаха към него. То ги изгледа подред, смъкна се от табуретката и каза на Захар:

— Хайде.

Захар се усмихна виновно, рече: «Е, да идем» и се скриха в тоалетната.

— Кой ти спомена? — отново попита Малянов. — Това пък какво ще е...

Вайнгартен наведен се заслуша какво става в клозета.

— Обаче Губар загази! — произнесе той с печално удовлетворение. — Здравата загази!

Нещо се преобърна в мозъка на Малянов.

— Губар ли?

— Да. Захар. Намери си най-сетне майстора.

Малянов си спомни.

— Той ракетчик ли е?

— Кой, Захар ли? — Вайнгартен се изненада. — Ами, едва ли. Майстор, със златни ръце. Прави

бълхи с електронно управление... Но бедата не е там. Бедата е, че е човек, който грижливо, даже педантично се отнася към собствените си желания. Това са негови думи. При което, обърни внимание, бащице, те са абсолютна истина...

Момчето отново се появи в кухнята и се качи на табуретката. Захар влезе подире му. Малянов рече:

— Захар, знаете ли, забравих. Току-що си спомних — Снеговой пита за вас.

Тогава Малянов за пръв път в живота си видя как човек побелява направо пред очите ти. Тоест става съвсем бял, буквално като лист.

— За мен ли? — попита Захар само с устни.

— Да... Снощи... — Малянов се изплаши, не очакваше чак такава реакция.

— Ти какво, познаваше ли го? — попита Вайнгартен тихо.

Захар мълчаливо поклати глава, потърси цигарите си, разсипа половината кутия на пода и захвана търпеливо да събира. Вайнгартен изрече: «Тая работа иска ей това...» — и започна да налива. Момчето се намеси:

— Чудо голямо! Това още нищо не значи.

Малянов пак потрепери, а Захар се изправи и се загледа в сина си като че ли с надежда.

— Случайност — продължи момчето. — Вижте телефонния указател, там има осем парчета Губар...“

11. „... Малянов го познаваше от шести клас. В седми се сприятелиха и до края на училището седяха на един чин. Вайнгартен не се променяше с годините, само увеличаваше размерите си. Винаги беше весел дебелак, антивегетарианец, винаги колекционираше нещо — или марки, или монети, или пощенски печати, или етикети от бутилки. Винаги досаждаше на другите — търсеше някакви особени медни монети. И вечно просеше чужди писма, молеше за пликосе с печати.

И все пак си разбира от работата. В своя институт отдавна е старши, членува в дванайсет разнообразни комисии, и съюзни, и международни, редовно кръстосва чужбините по конгреси и изобщо е на път да стане доктор. От всички познати най-много уважава Вечеровски, защото Вечеровски е лауреат, а Валка си умира да стане лауреат. Сто пъти е разказвал на Малянов как ще се окичи с медала и така ще иде на любовна среща. За него всяка среща е приключение, независимо как завършва. Светка, изключително красива жена, но склонна към меланхолия, отдавна е вдигнала ръце от него, още повече че той и без това я обожава и постоянно се бие заради нея на обществени места. Поначало обича да се бие и да ходиш с него на ресторант е истинско божие наказание... С една дума живее си гладко, весело, с късмет и без никакви особени сътресения.

Странните събития около него се завъртели преди две седмици, когато серия опити, заложили още миналата година, изведнъж започнали да дават съвсем неочаквани, даже сензационни резултати. («Вие, бащици, това не го чактисвате, то е свързано с обратната транскриптаза, тя е РНК-зависима, ДНК-полимераза, абе просто ревертаза, един такъв фермент в състава на онкорнвирусите, та да ви кажа направо, бащици, мирише на Нобеловка...») В лабораторията на Вайнгартен никой освен него самия не можал да оцени резултатите. На повечето, както винаги, хич не им пукало, а отделни творчески единици просто решили, че серията се е провалила. Междувременно сега е лято, всички се натискат за отпуски. Вайнгартен, разбира се, не подписва никакви отпуски. Става скандалче — обиди, профкомитет, партийно бюро. И в разгара на скандалчето на едно от съвещанията полуофициално съобщават, че има такова предложение: да се назначи Вайнгартен Валентин Андреевич за директор на най-новия свръхмодерен биологичен център, който скоро ще бъде завършен в Добролюбово.

От това съобщение главата на Вайнгартен В. А. съвсем се врътва, но въпреки това той съобразява, че това директорство, първо, е още жерав в небето, а когато стане синигерче в ръката, ако наистина стане, тогава, второ, ще издухат Вайнгартен от творческата дейност поне за година и половина, може дори за две. А Нобеловката, бащици, си е Нобеловка.

Затова Вайнгартен обещал да помисли и се върнал в лабораторията при своята загадъчна обратна транскриптаза и при незатихналото скандалче. Не минали и две седмици, повикал го шефът академик, поразпитал го за текущата работа («Аз си държах езика зад зъбите, бащици, аз бях съвсем съдържан...») и му предложил да остави тази съмнителна глупост, а да се захване с еди-коя си тема, която имала голямо народостопанско значение и поради това носела неизчислими материални и духовни облаги, за което той, шефът, залагал главата си.

Ошашавен от тези внезапно разгърнали се хоризонти, Вайнгартен имал непредпазливостта да се изфука вкъщи и не пред кого да е, а пред своята тъща, която той наричаше капвторанг, защото тя наистина беше капитан втори ранг от запаса. И небето над главата му притъмняло. («Бащици, от нея вечер домът ми се превърна в дъскорезница. Непрекъснато ме бичат и настояват да се съглася веднага, при това на всичко...»)

По същото време в лабораторията, независимо от скандалчето, продължавали да растат лавини от резултати, кой от кой по-изненадващи В този момент умряла някаква леля, доста далечна роднина по бащина линия и уреждайки наследството, Вайнгартен открил на тавана на нейната къща в Кавголово кутия, наблъскана с монети съветска емисия, излезли от употреба през шейсет и първа. Човек трябва да познава Вайнгартен, за да повярва: още в мига, в който намерил кутията, престанали да го интересуват разните там явления на живота, включително и очерталата се вече Нобеловка. Заседнал в къщи и в продължение на четири денонощия преравял съдържанието на кутията, глух за телефонните обаждания от института и за огнените словоизлияния на капвторанга. Но работата съвсем не била там.

Когато свършил с монетите и се върнал в лабораторията, станало му ясно, че откритието, така да се каже, е вече завършено. Разбира се, оставали още маса тъмни неща, всичко трябвало да се оформи — работа между другото далеч не малка, но съмнения не можело да има: откритието се било пръкнало. Вайнгартен се развъртял като мелница. Отведнъж зарязал скандалите, за двацет и четири часа отпратил капвторанга с женското съсловие на вилата, отменил всички уговорки и всички рандевута и оставало само да си седне на задника и да нанесе решителния удар, когато настъпил по-завчерашният ден. В този ден в апартамента цъфнал въпросният червенокос — мъничък медночервен човечец с доста бледо лице, стегнат в закопчано догоре сако с някаква древна кройка. Той излязъл от детската стая и докато Валка беззвучно отварял и затварял уста, чевръсто приседнал на края на бюрото и почнал да му говори. Без всякакви предисловия обявил, че не знам си коя извънземна цивилизация отдавна внимателно и с тревога следи неговата — на Вайнгартен В. А. — научна дейност. Че последната работа на споменатия Вайнгартен предизвиква у тях особено безпокойство. Че той, тоест рижото човече, е упълномощен да предложи на Вайнгартен В. А. незабавно да прекрати въпросната работа, а всички материали по нея да унищожи.

На вас ви е абсолютно ненужно да знаете по каква причина ние настояваме за това — обявило рижото човече. — Вие трябва да знаете само, че вече сме взели мерки всичко да стане по естествен път. Изобщо не бива да се заблуждавате, че предложението за поста директор, новата перспективна тема, кутията с монетите и даже прословутото скандалче във вашата лаборатория са чисто случайни събития. Опитяхме се да ви възпрем. Но тъй като успяхме само да ви забавим, и то за кратко време, бяхме принудени да използваме крайно средство като настоящата визита. Полага ви се да знаете впрочем, че направените предложения остават в сила и вие сте свободен да приемете всяко от тях, ако нашето изискване бъде изпълнено. Нещо повече, имаме намерение да ви помогнем да удовлетворите и своите малки, напълно разбираеми желаниа, плод на присъщите на човешката природа слабости. Като гаранция си позволявам да ви връча този малък подарък...

С тези думи рижият грабнал направо от въздуха и сложил на бюрото пред Вайнгартен дебел пакет, както се изяснило по-късно, наблъскан с великолепни марки, ценността на които човек не може да си представи, ако не е филателист.

Вайнгартен, продължило рижото човече, в никакъв случай не бивало да си въобразява, че е единственият землянин, попаднал в сферата на вниманието на свръхцивилизацията. Между познатите на Вайнгартен имало поне трима, чиято дейност в момента се пресича. То, рижото човече, можело да

назове имена като Малянов Дмитрий Алексеевич, астроном, Губар Захар Захарович, електроник, и Снеговой Арнолд Павлович, химико-физик. На Вайнгартен В. Д. се давали три денонощия за обмисляне, считано от този момент, след което свръхцивилизацията щяла да има пълното право да приложи някакви зловещи «предпазни мерки от трета степен».

— Докато ми разправяше всичко туй — продължи Вайнгартен, като пулеше страшно очи и се зъбеше, — аз, бащици, мислех само за едно: как тази гадина се е вмъкнала в апартамента без ключ? Още повече че има и райбер. Абе да не е, викам си, любовник на Светка и да му е писнало да се крие под леглото? Чакай, рекох си, сега ще те оправя... Но докато премислях всичко това, тази рижа гадина завърши речта си и... — тук Вайнгартен направи ефектна пауза.

— Изхвърча през прозореца — рече Малянов през зъби.

— На! — Вайнгартен, без да се срамува от детето, направи неприличен жест. — Не излетя. Просто изчезна!

— Валка... — проплака Малянов.

— Казвам ти, бащице, седеше пред мен на масата... аз тъкмо се прицелих да го цапардосам по мутрата, ей тъй, без да ставам... и изведнъж — няма го! Знаеш ли, като на кино.

Вайнгартен хвана последното парче есетра и започна да го тъпче в устата си.

— Моам? — каза той. — Моам муам? — преглътна с усилие, замига с просълзени очи и продължи: — Аз, бащици, сега вече се поокопитих, но тогава си седя, значи, в креслото, затворил очи, припомням си думите му, а вътре всичко ей така играе, ситно, ситно, като свинска опашчица... Мисля си, за едното чудо ще се гътна... Никога не е бивало така. Домъкнах се как да е до стаята на тъщата, грабнах валериана — не помага. Гледам — бром. Грабнах брома...“

12. „... фалшиви — рече Малянов накрая. Вайнгартен презрително мълчеше. — Е, тогаз нови копия!

— Тъпак! — отсеке лаконично Вайнгартен и прибра класъора.

Малянов не намери какво да каже. Изведнъж се сети: ако всичко това беше лъжа или даже просто истина, а не страшна истина, Вайнгартен би направил обратното — първо щеше да покаже марките, а после да засуче около тях някаква повече или по-малко достоверна история.

— И сега какво? — попита той, чувствавайки как сърцето му пак пропада някъде...“

ШЕСТА ГЛАВА

13. „... научи за Губар, че от детските си години бил хаймана и лентяй и оттогава бил сексуално притеснен. Гимназия не завършил, напуснал в девети клас, работил като санитар, после бил шофьор на боклукчийска кола, после лаборант в института на Вайнгартен, където се запознали; сега работел над някакъв гигантски, много секретен проект, свързан с отбраната. Никога не бил получавал специално образование, но от детските години радиолюбителството страстно го привличало, електрониката му била вътре в душата, в гръбначния мозък и в секретното поел стръмно нагоре, макар липсата на диплома да му пречела много.

Патентовал бил няколко изобретения, сега се мъчел над две-три и изобщо не знаел за кое точно са му неприятностите. Предполагал, че е за миналогодишното — изобретил там нещо, свързано с «полезното използване на федингите». Предполагал, но не бил сигурен.

Впрочем главното в живота му постоянно били жените. Лепели се по него като мухи. А когато те, кой знае защо, преставали да му се лепят, той започвал да се лепи за тях. Даже веднъж бил женен, от брака му останали само най-неприятни спомени и многобройни уроци, оттогава бил особено предпазлив в тези неща. Накратко — фантастичен женкар и в сравнение с него Вайнгартен бил направо

аскет, отшелник и стоик. Но въпреки това изобщо не бил развратник. Към жените си се отнасял с уважение, дори с възхищение и по всяка вероятност смятал себе си само за скромен източник на техните удоволствия. Никога не завъждал по две любовници, никога не се намесвал нито в разправии, нито в скандали, сигурно никога не бил обиждал жена. Тъй че по тази част от времето на несполучливата му женитба всичко вървяло по мед и масло. До неотдавна.

Самият той смятал, че неприятностите около пришълците започнали с появата на някакви гнусни обриви по краката. Заради тях веднага отишъл на лекар, защото винаги внимателно се грижел за здравето си и отношението му към болестите било европейско. Лекарят го успокоил, дал му някакви хапчета, обривът минал, но започнало нашествието на мадамите. Те идвали на орди — всички жени, с които някога си бил имал работа.

Изсипвали се в апартамента му по две, по три, а в един ужасен ден — пет едновременно. При това той изобщо не разбирал какво точно искат от него. Нещо повече — струвало му се, че и те самите не знаят. Ругатели го, оскърбявали го, падали в краката му, разпитвали го за неразбираеми неща, биели се помежду си като пощръклели котки, изпочупили всички съдове, изпотрошили синята японска мивка, разнебитили мебелите. Въргалияли се в хистерия, правели опити да се тровят, някои заплашвали да отровят него. А пък много от тях отдавна били омъжени, обичали мъжете и децата си, мъжете също идвали при Губар и също се държали мистериозно. (В тази част от своя разказ Губар беше много неясен.)

Накратко — животът му се превърнал в абсолютен ад, отслабнал шест килограма, обривът плъзнал по цялото тяло, за работа и дума не можело да става и се принудил да вземе неплатен отпуск, макар че бил потънал до гуша в дългове. (В първите дни от нашествието се опитал да се скрие в секретното, но веднага разбрал, че тази тактика само ще доведе до пълна разгласа на личните му неприятности.)

Този ад продължил без прекъсване цели десет дни и завчера внезапно — край. Току-що бил предал от ръка в ръка една нещастница на нейния мъж — мрачен сержант от милицията, когато изведнъж се появила друга, с дете. Той помнел тази жена. Преди шест години се запознал с нея при следните обстоятелства. Пътували един до друг в препълнен автобус. Той я погледнал, харесала му. Извинявайте, попитал, да имате листче и молив? Да, моля, отговорила тя и извадила от чантичката си листче и молив. Много ви благодаря, Отвърнал той. А сега напишете, за бога, вашия телефон и името си... Прекарали много приятно на Рижкото крайбрежие и после някак незабелязано се разделили, струвало им се, че никога повече няма да се срещнат — доволни, без претенции един към друг.

И ето сега довтасала, довела това момченце и му признала, че то е негов син. Три години вече била омъжена за добър и много известен човек, когото безкрайно обичала и уважавала. Не можела да обясни защо е дошла. Плачела всеки път, когато той се опитвал да го разбере. Кършела пръсти и явно смятала поведението си за подло и престъпно. Но не си отивала. Дните, които прекарала при Губар, в неговия напълно разгромен апартамент, били страшни. Държала се като сомнамбул, мърморела си под носа и Губар схващал само отделни думи, без да разбира общия им смисъл. И вчера внезапно дошла на себе си. Издърпала Губар от леглото, замъкнала го в банята, пунала всички кранове и започнала да му шепти на ухото напълно неразбираеми неща.

Според нейните думи (в интерпретацията на Губар) излизало, че от най-древни времена на Земята съществувал някакъв таен полумистичен Съюз на деветимата. Това били чудовищно засекретени мъдреци или дълголетници, или изобщо безсмъртни, които се занимавали с две неща: първо, копирали и усвоявали всички постижения на всички науки без изключение, и второ, следели различните научно-технически новости да не станат оръжие за самоизтребване на хората. Въпросните мъдреци били всезнаещи и на практика всемогъщи. Невъзможно било да се скриеш от тях, за тях тайни не съществували, да се бориш срещу тях нямало никакъв смисъл. И ето, значи, въпросният Съюз на деветимата сега се бил заел със Захар Губар. Защо точно с него — тя не знаела. Какво трябвало да прави Губар — също не знаела. Трябвало сам да се досети. Знаела само, че последните неприятности около Губар са леко предупреждение. Тя също била изпратена като предупреждение. И за да помнел

Захар предупреждението, наредено било да остави при него момченцето. Кой й го е наредил — също не знаела. И изобщо не знаела нищо повече. И не искала да знае. Искала само с момченцето да не се случи нещо лошо. И молела Губар да не се съпротивлява, да размисли дванайсет пъти, преди да предприеме каквото и да било. А сега тя трябвало да си иде.

Разплакана, свряла лице в носната кърпа, тя си тръгнала и Губар останал с момченцето. Насаме. Какво е станало до три часа днес той не пожела да разкаже. Нещо ставало. (По този повод момченцето каза лаконично: «Какво, нищо... Набих му в главата туй, дето трябва...») В три часа Губар не издържал и в паниката си първо позвънил, а после прескочил до Вайнгартен, своя най-близък и уважаван приятел.

— Така и нищо не схванах — призна накрая той. — Послушах Валка и вас, Митя, послушах... Все едно, нищо не схващам. Не се връзва... И не е за вярване. Може причината да е в горещините, а? Казват, че такива горещини не е имало от двеста и петдесет години. И дъските ни са се разхлопали на всеки по своему... И може би...

— Почакай, Захар! — с болка рече Вайнгартен, като се мръщеше от досада. — Ти си конкретен човек, по-добре не ни пробутвай хипотезите си.

— Какви ти хипотези! — отвърна Губар. — Без каквито и да било хипотези ми е ясно, че ние с вас нищо няма да измислим. Ето какво ще ви кажа — хайде да се обадим където трябва.

Вайнгартен го погледна с унищожителен поглед.

— И къде според теб се сигнализира в такива случаи? Е, хайде де?

— Откъде да знам — отвърна унило Губар. — Трябва да има съответни организации. В органите например да сигнализираме...

Тук момченцето се изкиска и Губар веднага млъкна. Малянов си представи как Вайнгартен отива където му е мястото и разправя на задълбочения следовател своята история за рижото джудже с тесния черен костюм. И Губар в това положение би изглеждал забавно. А що се отнася до самия Малянов...

— Не, момчета — рече той. — Вие, разбира се, както щете, ама аз нямам работа там. Моят съсед отсреща умря при странни обстоятелства, пък аз тъй или иначе съм последният, който го е виждал жив... И изобщо няма защо да ходя, те сами ще дойдат.

Вайнгартен му наля чашка коняк и Малянов я гаврътна залпово, без да усети никакъв вкус. Вайнгартен въздъхна:

— Да, бащици, няма с кого да се посъветваме. Едно-друго и докато се огледаш, настанили те в психото. Сами трябва да се оправяме. Хайде, Митка. Главата ти е бистра. Хайде, предлагай.

— Главата ми е като тапа — проговори Малянов. — Нямам предложения. Просто да откачиш. Само едно разбирам: направо са ти го казали — сваляй темата. На мен нищо не ми казаха, но направиха живота ми...

— Правилно! — прекъсна го Вайнгартен. — Факт първи, нашата работа не е по кефа на някого. Въпрос: на кого? Налични наблюдения: при мен идва пришълец. — Вайнгартен започна да брои на пръсти. — При Захар — агент на Съюза на деветимата. Впрочем ти чувал ли си за Съюза на деветимата? На мен лично ми се върти нещо в главата, чел съм нещо по тоя въпрос, но къде — не помия. Тъй. При теб изобщо никой не идва... Тоест идват, разбира се, но в неявен вид. Какъв е изводът?

— Ха де? — попита Малянов мрачно.

— Изводът е, че в действителност няма никакви пришълци и никакви древни мъдречи, а има нещо трето, сила някаква, на която правим сечено с нашата работа.

— Това са глупости — каза Малянов. — Дрънканици, дрънканици! За нищо не стават. Ти само помисли. Аз се занимавам със звезди в газово-прахови облаци. Ти с някаква там ревертаза. Захар пък със съвсем друго — техническа електроника. — Той внезапно си спомни: — И Снеговой говореше за това. Знаеш ли какво каза? Де е, вика, градината, де е водата. Значи и той, бедничкият, си е блъскал главата. А може би според теб действуват три различни сили? — ядосано попита той.

— Не, бащице, не бързай! — рече Вайнгартен напористо. — По-спокойно.

Имаше вид, като че ли отдавна всичко е разбрал и сега окончателно ще им го разясни, ако, разбира се, не го прекъсват и не му пречат. Но нищо не разясни — млъкна и се вторачи в празната консерва от рибешко филе.

Млъкнаха. После Губар рече тихо:

— А аз все за Снеговой... Това трябва... Сигурно и на него са му наредили да прекрати работа. А как може да спре, той е военен... Има тема.

— Не, бащице, не бързай — прекъсна го Вайнгартен. — Ти си представи за миг, че на Земята има група същества, достатъчно могъщи, че да правят работите, които правят... Нека, ако щеш, бъде този твой Съюз на деветимата. Кое е важно за тях? Да свалят определени теми с определени перспективи. Откъде знаеш — може би сега в Питер още сто човека си блъскат главите като нас. А по цялата Земя сто хиляди. И като нас се страхуват да признаят... Кой се страхува, кой се срамува. А на някои може и да им хареса, добри залци подхвърлят...

— На мен залци не са ми подхвърлили — мрачно каза Малянов.

— И съвсем не случайно! Ти си дърдорко и фукара. Ти даже рушветче не можеш да бутнеш комуто трябва... За теб светът е наблъскан с непреодолими препятствия! В ресторанта масите са заети — препятствие. Опашка за билети — препятствие...

— Добре де, стига! Не си дошъл да ми четеш проповеди...

— Не-е-е — каза Вайнгартен и охотно прекъсна проповедта. — Не е там работата, бащице. Това са напълно разумни предположения. Наистина излиза, че тяхното могъщество е необикновено, фантастично... ама на света има, дявол да го вземе, и хипноза, внушение. Може би дори, дявол да го вземе, телепатично внушение! Не, бащице, представи си: на Земята има раса — древна, разумна, може даже изобщо да не е човешка, но наши съперници. Чакали, значи, търпели, събирали информация, подготвяли се. И сега решават да нанесат удар. Обърни внимание, не с открита атака, а много по-умно. Разбират, че да правиш планини от трупове е глупаво, варварско, пък и опасно за самите тях, Затуй решават да действуват предпазливо, със скалпел, по централната нервна система, по основата на основите, по перспективните изследвания. Разбра ли?

Малянов го слушаше и не го слушаше. По гърлото му пълзеше някаква лепкава гадост, искаше да запуши уши, да се махне, да легне, да се изпъне, да завре глава под възглавницата. Това е страх. И не просто страх, а Черен Страх. Бягай оттук! Спасявай се! Остави всичко, зарий се, потъни... Ей, ти! — викна той на себе си. — Съвземи се, идиот! Така не може, ще рухнеш... — И каза с усилие:

— Разбрах. Врели-некипели.

— Защо врели-некипели?

— Защото е измишльотинки. — Гласът му стана хрипкав и той се изкашля. — За деца старша възраст. Напиши роман и го занеси в «Костер». Накрая пионерът Вася разобличава коварните им интриги и ги побеждава.

— Тъй — отвърна Вайнгартен спокойно. — Случиха ли се някакви събития с нас?

— Случиха се.

— Фантастични ли са събитията?

— Да предположим — фантастични

— Че тогава как, бащице, искаш да обясниш фантастични събития без фантастични хипотези?

— По тоя въпрос нищо не знам — каза Малянов. — Вашите събития са фантастични. Може втора седмица да сте в запой... При мен Фантастични събития няма. Аз съм въздържател.

На това място Вайнгартен поруменя от гняв, трясна юмрук по масата и зарева, че Малянов, дявол да го вземе, трябва да им вярва, че ако ние, дявол да го вземе, един на друг не си вярваме, тогава всичко отива по дяволите! Може сметките на ония гадини да са такива — един на друг да не си вярваме, че насреща им всеки да остане сам-самин и ония да ни мотаят, както си щат!

Той така бясно се дереше и пенеше, че Малянов се сепна. Даже за Черния Страх забрави. «Хубаво де — измънка. — Хайде, стига, какво си се разпищял — мърмореше. — изтърсих го,

извинявай» — разкайваше се той. Губар ги следеше със страх.

Като се накрещя, Вайнгартен скочи, извади от хладилника бутилка минерална вода, със зъби отскубна капачката и засмука направо от гърлото. Водата се стичаше по брадясалите му едри бузи и избиваше като пот по челото и голите космати рамене.

— Какво всъщност имах предвид — започна Малянов примирително. — Не обичам, когато невероятни неща се обясняват с невероятни причини. Разбираш ли, принципът за икономия в мисленето, знаеш ли го? Иначе можеш да съчиниш какво ли не.

— Предложи нещо друго — не се примири Вайнгартен и сложи празната бутилка под бюрото.

— Не мога. Ако можех, защо да не предложа. От страх кратуната ми съвсем спря да щрака. Все пак ми се струва, че щом наистина са толкова всемогъщи, могат да минат и с по-прости средства.

— Какви например?

— Откъде да знам... Например да те отровят с развалени консерви... Захар да го заразят с нещо. Ако са чак толкова всемогъщи телепати, нека ни внушат, че сме забравили всичко от аритметиката нататък. Или, да речем, да ни изработят условен рефлекс: седнеш ли да бачкаш и те хваща диария или грип — сополите текват, кратуната те цепи... Екзема... Да не е малко! Тихо, мирно, никой нищо не забелязва.

Вайнгартен само чакаше кога ще свърши.

— Слушай какво, Митка — каза той. — Ти трябва да разбереш едно...

Но Захар не му даде да продължи.

— Минутка! — помоли се той, разперил ръце, като че ли искаше да раздели Малянов и Вайнгартен в различни ъгли. — Чакайте, аз тъкмо си спомних... Чакай, Валя, нека аз. По въпроса за главоболието... Митя, вие казахте... Разбирате ли, като лежах миналата година в болницата...

С една дума лежал миналата година в болницата, в академичната, защото му намерили нещо в кръвта, и се запознал с някой си Глухов Владлен Семьонович, специалист по въпросите на Изтока. Изтоковедът лежал в прединфаркт, но това не било важно. Важното било, че почти се сприятелили и после понякога се срещали. Та, значи, преди два месеца същият този Глухов му се оплакал, че трудът му, за който събирал материали, кажи-речи, десет години, сега отива на вятъра поради някаква необяснима идиосинкразия, която внезапно открил в себе си. По-точно: седнел ли Глухов да пише въпросното изследване, изведнъж започвала зверски да го боли глава, до прилошаване, до повръщане...

— Да мисли за работата може — продължи Захар, — да четете материалите също може, даже според мен и да разказва за нея може... Впрочем това не помня, да не излъжа. Но да пише е невъзможно! Аз просто след вашите думи, Митя...

— Знаеш ли адреса му? — остро попита Вайнгартен.

— Знам го.

— Телефон има ли?

— Има. И него знам.

— Дай, ще му позвъним. Този е наш човек.

Малянов подскочи.

— Я върви по дяволите! — каза. — Да не си откачил — неудобно е! Може човекът просто да си е болен.

— Всички сме болни от това.

— Валка, но той е по Изтока! Това е съвсем друга работа!

— Същата е, бащице. Честна дума, същата е!

— Не, не е! — съпротивляваше се Малянов. — Захар, седнете, не го слушайте.

Страшно е да си представиш как в тази гореща задимена кухня ще дойде някой нормален човек и ще се гмурне в атмосферата на лудости и страх.

— Дайте по-добре да направим така — убеждаваше ги Малянов. — Дайте да извикаме Вечеровски. Ей богу, ще има повече полза.

Вайнгартен не възрази и против Вечеровски.

— Правилно — каза той. — Виж, за Вечеровски — това е идея. Вечеровски е глава! Захар, обади се на твоя Глухов, а после ще звъннем и на Вечеровски...

Малянов никак не искаше разни там Глухови. Молеше, крещеше, че е стопанин в тази къща, че всички ще ги прати по дяволите. Но излиза ли се на глава с Вайнгартен. Захар тръгна да звъни на Глухов, момченцето веднага се смъкна от табуретката и го последва като залепено..."

СЕДМА ГЛАВА

14. „... синът на Захар, настанил се на кушетката в ъгъла, сегиз-тогиз подслаждаше компанията с четене на избрани части от «Популярна медицинска енциклопедия», която Малянов от бързанае погрешно му бе тикнал в ръцете. Вечеровски, особено елегантен за разлика от потния и разпасан Вайнгартен, слушаше с любопитство и високо вирнал рижите си вежди, разглеждаше странното момче. Той не бе казал нищо по същество — само зададе няколко въпроса, които се сториха нелепи на Малянов (пък и не само на Малянов). Например ни в клин, ни в ръкав попита дали Захар влиза често в конфликт с началството, а Глухов — обича ли да седи пред телевизора. (Изясни се че Захар с никого не влиза в конфликт, такъв му е характерът, а Глухов наистина седи пред телевизора, обича, даже не сямо обича, но и предпочита.)

Глухов хареса на Малянов. Всъщност Малянов не обичаше нови хора в стари компании, винаги се плашеше, че ще се държат не както трябва и заради тях ще стане неловко. Но с Глухов всичко беше наред. Някак изненадващо удобен и безвреден — мъничък, кльощав, чипонос, със зачервени очи зад големите дебели очила. С влизането си с удоволствие изпи предложената от Вайнгартен чаша водка и нескрито се натъжи, щом разбра, че е последната. Когато го подложиха на кръстосан разпит, той изслушваше всекиго внимателно, по професорски наклонил глава надясно и втренчен от упор във всеки. «Не, не — отговаряше той, като че ли извинявайки се. — С мен нищо подобно не е имало. Ама моля ви се, аз даже не мога да си го представя!... Темата ли? Страхувам се, че е доста далеч от вашите: „Културното влияние на САЩ върху Япония. Опит за количествен и качествен анализ“... Да, сигурно някаква идиосинক্রазия, говорих с големи лекари, според тях — изключително рядък случай...» Изобщо с Глухов работата не стана, но все едно, добре бе, че дойде. Съвсем земен човек: пийна с добра глътка и поиска още, с детско удоволствие нагъна хайвера, предпочитал цейлонски чай, а най-много от всичко обичал да чете криминалета. С предпазливо недоверие гледаше странното момче на Захар, понякога се усмихваше колебливо, изслуша с огромно съчувствие шантавите истории, даже започна да се чеше с двете ръце зад ушите, мърморейки: «Да, поразително... Невероятно!...» С една дума Глухов беше ясен — нито ясна информация можеше да чакаш от него, да не говорим пък за съвет.

Вайнгартен, както винаги в присъствието на Вечеровски, малко смали обема си. Започна да изглежда някак по-прилично, не крещеше и никого не наричаше бащице или браток. Впрочем последните зрънца хайвер ги изяде все пак той.

Захар изобщо не продума, ако не се броят късите отговори на неочакваните въпроси на Вечеровски. Даже не се наложи да разказва собствените си патила — направи го Вайнгартен. И съвсем спря да прави забележки на странния си син, само се усмихваше болезнено.

Седят и мълчат. Отпиват от изстиналия чай. Пушат. Гори разтопеното злато по прозорците на Битовия комбинат, сърпът на младата луна виси на тъмносиньото небе. Вайнгартен зашумоля с цигарения пакет, смачка го и попита с половин глас: «Кой има още цигари?» «Ето, заповядай...» — енергично и също шепнешком откликна Захар. Глухов дрънкаше с лъжичката.

Малянов погледна Вечеровски — седи в креслото, опънал и кръстосал крака, и старателно изучава ноктите на дясната си ръка. Погледна и към Вайнгартен. Вайнгартен разпалва цигарата си и през огненото ѝ връхче следи Вечеровски. И Захар гледа към Вечеровски. И Глухов. Малянов го досмеша. Виж ти, а какво всъщност очакваме от него? Да, математик. Вярно, голям математик. Дори да

допуснем — много голям математик, световна величина. И какво от това? Като деца сме, направо като деца. Изгубили се в гората и с надежда примигват пред чичкото — дано той ги изведе.

— Ето всъщност всички съображения, които имаме — равно произнесе Вайнгартен. — Както виждате, очертават се най-малко две позиции... — Говореше, обърнат към всички, но следеше най-вече Вечеровски. — Митка е на мнение, че трябва да си обясним всичко в рамките на познатите ни природни явления. Аз пък смятам, че има намеса на абсолютно непознати сили. Така да се каже, на една страна възможното, на друга — фантастичното.

Тирадата прозвуча съвсем надуту. Вместо честно и просто да каже: Чичко, миличък, загубихме се, помогни... Ама не, видите ли, на него му трябва резюме, демек, и ние не пасем трева... Стой сега като глупак! Малянов взе чайника и тръгна към кухнята — от срам за Вайнгартен. Не чу за какво ставате дума, докато наливаше вода и постави чайника на газовия котлон. Когато се върна, Вечеровски говореше, като разглеждаше внимателно ноктите си — този път на лявата ръка:

«... и затова аз все пак поддържам вашата позиция, Валя. Наистина фантастичното трябва да обясняваме с фантастични средства. Смятам, че всички сте в прицела на вниманието на... м-м-м... да го наречем свръхцивилизация. Според мен това е вече утвърден термин за обозначаване на чужд разум, многократно по-могъщ в сравнение с човешкия...»

Вайнгартен дърпаше здравата, изстрелваше дима и ритмично, важно и съсредоточено кимаше.

— Защо те трябва да спрат точно вашите изследвания — продължи Вечеровски — е не само сложен въпрос, но и безсмислен. Работата е там, че човечеството, без само да подозира, е предизвикало контакт и вече не е самоуправляваща се система. Явно без да щем, сме настъпили по мазола някоя свръхцивилизация и тази свръхцивилизация си е поставила за цел оттук нататък да регулира нашия прогрес по свое усмотрение...

— Ама, Фил, почакай! — започна Малянов. — И ти ли не разбираш! Каква ти тук, по дяволите, свръхцивилизация! Каква е тази свръхцивилизация, която се мъкне подире ни като сляпо котенце. Каква е тази тъпотия... Моят следовател, неговият коняк... Мадамите на Захар... Къде е основният принцип на разума — целесъобразност, икономичност?

— Това са частни случаи, Дима — тихо рече Вечеровски. — Защо да мерим извънчовешката целесъобразност с човешки мерки? И после, представи си: с каква сила ти се пляскаш по бузата, за да убиеш един нещастен комар? Ами че с такава сила можеш да изстребиш наведнъж всички комари в окръга!

Вайнгартен вметна:

— Или например каква е целесъобразността от построяването на мост през реката от гледна точка на щуката?

— Не, не знам — каза Малянов. — Нелепо е някак.

Вечеровски почака малко и като видя, че Малянов се запъна, продължи:

— Ето какво исках да подчертая: при такава постановка на нещата вашите лични неприятности и проблеми отиват на втори план. Вече става дума за съдбата на човечеството... — И продължи по-бавно: — Е, може би не в съдбовния смисъл, но във всеки случай поне за неговото достойнство. Тъй че пред вас, Валя, стои задачата да защитите не просто вашата ревертаза, а изобщо съдбата на цялата наша планетарна биология. Или може би греша?

За пръв път в присъствието на Вечеровски Вайнгартен се изду до нормалните си размери. Кимна подчертано енергично, но каза съвсем не това, което очакваше Малянов. Той каза:

— Да, няма съмнение. Ние всички разбираме, че не става дума за нас лично. Става дума за стотици изследвания. Може дори за хиляди... Какво говоря — за перспективните изследвания изобщо!

— Тъй! — делово продължи Вечеровски. — Следователно предстои схватка. Тяхното оръжие е тайната, значи нашето оръжие трябва да е гласността! Какво да се направи на първо време? Да споделим събитията пред свои познати, които, от една страна, имат достатъчно фантазия, че да ни повярват, а, от друга — достатъчен авторитет, че да убедят колегите си, заемащи ръководни позиции в науката. По такъв начин ние косвено влизаме в контакт с правителството, получаваме достъп до

средствата за масова информация и можем авторитетно да информираме човечеството. Първото ваше действие беше напълно правилно — вие се обърнахте към мен. Лично аз поемам задължението да убедя няколко големи математици, които са едновременно и големи администратори. Отначало ще се свържа, разбира се, с нашите, а след това — и с чуждестранни...

Той се оживи, изправи се в креслото и говори, говори, говори. Назова имена, звания, длъжности, достатъчно ясно определи към кого трябва да се обърне Малянов, към кого Вайнгартен. Човек би помислил, че вече дни наред размишлява над съставянето на подробен план за действие. Но колкото повече говореше, толкова повече Малянов унаваше. И когато Вечеровски вече със съвсем непоносима разпаленост мина към втората част от програмата си, към възхвалата — как обединеното от всеобща тревога човечество, сплотено в единен строй, с всичките мощности на планетата, ще даде отпор на свръхцивилизованите зложелатели, — Малянов усети, че не издържа, стана, отиде в кухнята и сложи нов чай. На ти един Вечеровски! На ти един мозък! Явно здравата се е стреснал бедничкият. Това, братче, не ти е да спориш за телепатия. И изобщо ние сами сме си виновни: Вечеровски това, Вечеровски онова, Вечеровски е мозък! А Вечеровски си е просто човек. Умен човек, разбира се, голям човек, но нищо повече. Като е за абстракция, силен е, но опре ли работата до обикновения животец... Обидно е, веднага застана на страната на Валка, а мен дори не ме изслуша както трябва... Малянов взе чайника и се върна в стаята.

А в стаята естествено Вайнгартен си правеше гаргара с Вечеровски. Защото уважението си е уважение, но когато човек дрънка врели-некипели, вече никакво уважение не му помага.

... Какво, Вечеровски да не си въобразява, че има работа с пълни идиоти? Може той, Вечеровски, да има в запас чифт авторитетни и в същото време малоумни академичета, които след половин шише са способни да приемат такава информация с ентузиазъм. Обаче лично той, Вайнгартен, не разполага с такива академичета. Той, Вайнгартен, има един стар приятел — Митка Малянов, от когото той, Вайнгартен, може да очаква съчувствие, още повече че самият Малянов се числи към пострадалите. И какво — посреща ли той неговия, на Вайнгартен, разказ с ентузиазъм? Или с интерес? Или поне със съчувствие? Друг път! Първото, което каза, беше: Вайнгартен лъже! Впрочем Малянов е прав за себе си. Него, Вайнгартен, го е страх дори да си помисли — да отиде с такава история при своя шеф, да речем, макар че шефът, това между другото, съвсем не е склерозирал, не е старомоден и е склонен към определена благородна лудост в науката...

— Ще дойдат санитарни да ни приберат — рече жаловито Захар. — Това е ясно. На вас нищо, а на мен отгоре на всичко ще ми лепнат и едно «сексуален маниак»...

— Почакай, Захар! — каза Вайнгартен с раздражение. — Не, Фил, честна дума, просто не мога да ви позная! Ами че ние веднага свършваме като учени, в същия този миг! И помен няма да остане от авторитета ни. И после, дявол да го вземе, дори да предположим, че се намерят един-двама наши съмишленици в академията, как ще отидат с тази гламавщина пред правителството? Кой ще рискува? Дявол знае как трябва да раздрусаш някого, че да поеме такъв риск. А пък за човечеството наше, за нашите скъпи съпланетяни... — Вайнгартен махна с ръка и обърна към Малянов своите очи-маслини. — Налей ми по-горещичък — каза. — Гласност... Гласността, нали знаете, е нож с две остриета... — И шумно засърба чая, сегиз-тогиз избърсвайки с космата ръка потния си нос.

— На кого друг да наляя? — попита Малянов.

Стараше се да не се обръща към Вечеровски. Наля на Захар, наля на Глухов. Наля на себе си. Седна. Беше му жал за Вечеровски, неудобно му стана. Правилно рече Валка: авторитетът на учения е много крехка работа. Една неуместна реч — и къде го сега авторитета ти, Филип Павлович?

Вечеровски се сгъна в креслото и зарови лице в дланите си. Това вече беше нетърпимо. Малянов започна:

— Разбираш ли, Фил, всички твои предположения... тази програма за действие... на теория всичко може да е правилно. Но на нас сега теории не ни трябва. На нас ни е нужна такава програма, която може да се реализира в конкретните, в реалните условия. Разбираш ли, твоята програма сигурно е подходяща за някое човечество, но в никакъв случай не за нашето, земното имам предвид. Нашето на

нищо такова няма да повярва! Знаеш ли кога ще повярва в свръхцивилизацията? Когато тази свръхцивилизация слезе до нашето равнище и започне от бърснеш полет да изсипва отгоре бомби. Тогава вече ще повярваме, тогава вече ще се обединим, даже пак не веднага, в началото сигурно ще си правим кал един на друг.

— Точно така! — рече Вайнгартен с неприятен глас и се ухили.

Замълчаха.

— А пък моят шеф е жена — каза Захар. — Много мила, умна, но как да ѝ разкажа тези работи за мен...

И пак задълго млъкнаха, сегиз-тогиз отпивайки от чая. След това Глухов тихо пооговори:

— Какъв чай — прелест! Майстор сте, Дмитрий Алексеевич, отдавна не съм пил такъв чай. Да... Да-да. Разбира се, всичко е трудно, неразбираемо... А, от друга страна — небе, луната погледнете каква е, чай, цигари... Всъщност какво повече му трябва на човек? По телевизията дават многосериен криминален филм, никак не е лош... Не знам, не знам... Ето вие, Дмитрий Алексеевич, за звездите, за междузвездния газ... А какво ви засягат те? Ако помислиш, нали е тъй? Някакво там надзъртане, така ли е? И ви плясват през ръцете, та да не надзъртате... Пийте си чайчето, гледайте телевизия... Небето не е да надзърташ в него. Небето е да му се любуваш...

И тогава момчето на Захар звънко и тържествено обяви:

— Хитрец си ти!

Малянов помисли, че се отнася за Глухов, но сбърка. Момчето, примижало като възрастен, гледаше Вечеровски и му се заканваше с оклепан в шоколад показалец. «Тихо, тихо...» — безпомощно го укори Губар, а Вечеровски изведнъж вдигна глава и зае първоначалната си поза — изтегна се в креслото, опъна напред крака и ги кръстоса. Червеникавото му лице беше спокойно.

— И така — започна той. — Радостен съм да констатирам, че хипотезата на другаря Вайнгартен ни води към безизходица, очевидна и с невъоръжено око. Ясно е, че към точно такава безизходица ни водят и хипотезите за легендарния Съюз на деветимата, за тайнствения разум, укриващ се в бездните на Световния океан и изобщо за каквато и да било разумно действаща сила. Ще бъде прекрасно, ако млъкнете поне за минутка и поразмислите, за да се убедите колко съм прав.

Малянов машинално въртеше лъжичката в чашата и си мислеше: Виж го ти мръсника как великолепно ни изпързали! Защо? Какъв беше онзи спектакъл?... Вайнгартен гледаше право пред себе си, пулеше се, едрите му, облени в пот бузи заплашително потръпваха. Глухов тревожно оглеждаше всички подред, а Захар просто чакаше търпеливо — очевидно драматизмът на минутата мълчание изобщо не го засягаше.

След малко Вечеровски продължи:

— Обърнете внимание: за обясняването на фантастичните събития ние се постаряхме да привлечем различни съображения, фантастични наистина, но все пак лежащи вътре в сферата на нашите съвременни представи. Това не ни даде нищо. Абсолютно нищо. Валя го доказа съвсем убедително. Затова явно няма смисъл... бих казал, още повече няма смисъл да привличаме каквито и да е било съображения извън сферата на съвременните представи. Да речем, хипотезата за бога... или нещо друго... Извод?

Вайнгартен трескаво обтри лицето си с шепа и нетърпеливо отпи от чая. Малянов попита обидено:

— Ти какво, нарочно ли ни разиграваше?

— А какво друго ми оставаше? — откликна Вечеровски, вдигнал дяволските си рижи вежди до самия таван. — Безсмислено е да се поставя въпросът: Съюз на деветимата или ония от Тау на съзвездие Кит? Както постъпихте вие. Има ли разлика? За кой дявол спорим? Каквото и да е отговорът, практическа програма за действия от това не става. Дали ти е изгоряла къщата, дали е отнесена от ураган или от наводнение — трябва да се мисли не какво точно се е случило с нея, а къде ще се живее, как ще се живее, какво ще правим по-нататък...

— Искаш да кажеш... — започна Малянов.

— Искам да кажа — продължи Вечеровски с твърд глас, — че с вас не се е случило нищо интересно. Няма над какво да се размишлява, няма какво да се изследва, няма какво да се анализира. Цялото ваше търсене на причината е празно любопитство. Трябва да се мисли за по-нататък. А това е много по-сложно, отколкото да се фантазира за цар Ашока^[1]. Никой няма да ви помогне. Никой няма да ви посъветва. Никой няма да решава вместо вас. Нито академиците, нито даже цялото прогресивно човечество... По този въпрос Валя беше съвсем точен.

Той стана, наля си чай и пак се върна в креслото си — нетърпимо уверен, изпънат, небрежно елегантен, като на дипломатически прием. И чашката държи така — като обигран пер на фиф-о-клок при кралицата...

Момченцето изрецитира на висок глас:

— «Ако болният пренебрегне съветите на лекарите, не се лекува редовно, злоупотребява с алкохол, след около пет-шест години вторичният период се сменя с третичен — последен...»

Наведнъж Захар рече с болка:

— Добре де, защо? Защо точно с мен, с нас?

Вечеровски леко постави чашката в чинийката, а чинийката на масата пред себе си.

— Защото векът ни ходи в черно — обясни той, като обърсваше сиво-розовите си като на конустни с белоснежна кърпичка. — Той носи цилиндър висок, а ние все тичаме, тичаме, а подир туй, щом удари часът на бездействието, часът да напуснем шума всекидневен, тогава идва при нас раздвоението и не мечтаем ний вече за нищо.

— Пфу, какъв си! — рече Малянов, а Вечеровски нададе самодоволно марсианско ръмжене.

Вайнгартен изрови от препълнения пепелник по-дълъг фас, мушна го в дебелите си устни, драсна клечка и няколко секунди седя така, вперил очи в огънчето.

— Наистина — произнесе той — не е ли все едно каква точно сила... ако тя категорично превишава човешката. — Запали цигарата. — Буболечка, върху която е паднала тухла, или буболечка, върху която е паднала монета... Само че аз не съм буболечка! Аз мога да избирам!

Захар го гледаше с надежда, но Вайнгартен млъкна. Да избирам, помисли си Малянов. Лесно е да се каже — да избирам.

— Лесно е да се каже «да избирам» — започна Захар, но в същия миг заговори и Глухов.

— Всичко е ясно! — рече Глухов с необичайно вдъхновение. — Нима не разбирате какво трябва да се избере? Трябва да се избере животът! Не вашите там телескопи, не епруветките... Да им приседнат дано тези ваши телескопи! Разните там дифузни газове! Трябва да се живее, трябва да се обича, трябва да усещаш природата — да я усещаш, а не да ровичкаш в нея! Когато сега видя дърво или храст, аз чувствавам, аз знам — това е мой приятел, ние съществуваме един за друг, ние сме нужни един на друг...

— Сега ли? — гръмогласно попита Вечеровски.

Глухов се сепна.

— Моля? — измърмори той.

— Ами че ние с вас се познаваме, Владлен Семьонович — рече Вечеровски. — Спомняте ли си — Естония, школата по математическа лингвистика... Сауната, бирата...

— Да, да — каза Глухов и наведе поглед. — Да.

— Тогава бяхте съвсем различен.

— Ех, че кога беше то... — измърмори Глухов. — Нали знаете, и бароните стареят.

— Но бароните и воюват — рече Вечеровски. — Не беше толкова отдавна.

Глухов мълчаливо разпери ръце.

Малянов не разбра всичко от тази интермедия, но имаше нещо в нея, нещо неприятно, едва ли току-така си размениха тези думи. А Захар като че ли подразбра, подразбра някак по своему, почувствува в този разговор обида към самия себе си, някакво оскърбление, защото изведнъж с изумителна рязкост, почти злобно се нахвърли на Вечеровски:

— Те убиха Снеговой! Лесно ви е, Филип Павлович, да мъдрувате, не са ви стиснали за гърлото,

добре ви е!

Вечеровски кимна.

— Да — каза той. — На мен ми е добре. Добре ми е, и на Владлен Семьонович също му е добре. Така ли е, Владлен Семьонович?

Малкото удобно човече с червеникави заешки очи зад дебелия стъкла на старомодните очила със стоманени рамки пак мълчаливо разпери ръце. После стана и без да погледне към никого, каза:

— Моля да ме извините, приятели, но ми е време да си ходя. Късно е...“

ОСМА ГЛАВА

15. „... Искаш ли да пренощуваш при мен? — попита Вечеровски.

Малянов миеше съдовете и обмисляше предложението. Вечеровски не го препираше да отговори. Пак отиде в гостната, известно време се повъртя там, върна се с купчина отпадъци в прогизнал вестник и ги хвърли в кофата. След това взе парцал и започна да бърше кухненската маса.

След днешните събития и разговори никак не му се искаше да остава сам. От друга страна пък, да изоставиш апартамента си и да се ометеш е някак неудобно, какво да си кривим душата — направо срамно. Излиза, че онези все пак ме изгонват, помисли си той. Аз не мога да спя в чужди къщи, даже у приятели. Даже у Вечеровски. Изведнъж съвсем осезателно долови аромата на кафе. Крехка като листец от роза чашчица, а в нея вълшебната напитка а ла Вечеровски. Но ако си помислиш, защо пък през нощта — кафе се пие сутрин.

Той изплакна последната чиния, постави я на сушилката, надве-натри избърса калта по линолеума и отиде в голямата стая. Вечеровски седеше във фотьойла, обърнал лице към прозореца. Небето беше розово, поръсено със златисто, нова луна, почти като върху минаре, висеше точно над покрива на дванайсететажния блок. Малянов взе стол, също го обърна към прозореца и седна. Между тях беше бюрото, което Вечеровски беше подредил: книгите бяха на прегледни купчинки, от праха нямаше и следа, трите молива и писалката прилежно лежах до календара. Изобщо, докато Малянов се бе занимавал със съдовете, Вечеровски бе придал на стаята напълно необичаен блясък — само не бе минал с пряхосмукачката, но за сметка на това бе успял да остане елегантен, огладен, без нито едно петънце по кремавия костюм.

Мълчаха и гледаха как един по един угасват прозорците на отсрещния блок. Отнякъде се появи Калям, измяука, скочи връз коленете на Вечеровски, нагласи се и замърка. Вечеровски бавно го галеше с дясната си длан, без да откъсва поглед от светлината зад прозорците.

— Сменя си козината — предупреди Малянов.

— Няма значение — тихо отговори Вечеровски.

Млъкнаха. Сега, когато ги нямаше потния червендалест Вайнгартен, напълно смазания от ужас Захар с неговото кошмарно дете, необикновения и в същото време загадъчен Глухов, когато наблизко беше само Вечеровски, безкрайно спокоен, безкрайно самоуверен, неочакващ от никого никакви свръхестествени решения — сега всичко минало изглеждаше даже не сън, а по-скоро някаква ексцентрична повест, и ако това наистина се бе случило, поне беше отдавна, и всъщност не се случи, а едва бе започнало да се случва, а после бързо свърши. Малянов дори усети някакъв смътен интерес към този полулитературен герой: получил ли е той в края на краищата своите петнайсет години или всичко...“

16. „... си спомних за Снеговой, за пистолета в пижамата и за печата на вратата.

— Слушай — казах. — Нима те са убили Снеговой?

— Кой? — не веднага реагира Вечеровски.

— Е... — започнах и млъкнах.

— Съдейки по всичко, Снеговой се е застрелял сам — рече Вечеровски. — Не е издържал.

— Какво не е издържал?

— Натиска. Направил е своя избор.

Не е ексцентрична повест! Отново усетих познатото вцепенение вътре, качих крака на фотьойла и обгърнах коленете си. Така се стиснах, че хрущялите ми изпукаха. Това съм аз, това се случва с мен. Не с Иван — царския син, не с Иванушка глупака, а с мен. На Вечеровски му е добре...

— Слушай — изцедих през зъби. — Вие какво там с Глухов? Някак странно си говорихте.

— Ядоса ме — отвърна Вечеровски.

— С какво?

След пауза:

— Страхува се да остане сам.

— Разбирам — отвърнах.

— Ядосва ме не изборът му — започна Вечеровски бавно, сякаш размишляваше на глас. — Но защо през цялото време се оправдава? И не само се оправдава, ами се опитва да вербува и други. Срам го е да бъде слаб между силни, иска и другите да станат слаби. Мисли, че така ще му бъде по-леко. Може и да е прав, но такава позиция ме вбесява!

Слушах го зяпнал, а когато млъкна, внимателно попитах:

— Искаш да кажеш, че Глухов също е... под натиск?

— Бил е под натиск. Сега е смазан.

— Чакай, чакай... Моля те!

Той бавно обърна лице към мен.

— А ти не разбра ли? — попита.

— Откъде? Той рече... С тези уши чух... Ами то просто се вижда, че човечецът и хабер си няма... Очевидно е!

Впрочем вече не ми се струваше чак толкова очевидно, даже напротив.

— Значи ти не разбра — произнесе Вечеровски, като ме разглеждаше с любопитство. — Хм... А Захар разбра. — Той за пръв път тази вечер извади лулата и плика с тютюн и се зае флегматично да я пълни. — Странно, че не разбра... Впрочем ти явно беше доста разстроен. Съди сам: обича човекът криминалета, обича да поседи пред телевизора, точно днес е поредната серия на този жалък филм... и изведнъж оставя удобното си местенце и се понася към напълно непознати хора — защо? За да им се оплаче от главоболието си? — Той драсна клечка и започна да разпалва лулата. Жълто-червеното огънче заигра в съсредоточено присвитите му очи. Плъзна ароматичен дим. — И освен това — веднага го познах. Впрочем не веднага... Доста се е променил. Беше един живак — енергичен, шумен, сприхав, никакъв русоизъм, никакви чашчици. Отначало просто го съжалих, но когато захвана да рекламира своите нови възгледи, побеснях...

Той млъкна и се зае единствено с лулата си.

Отново се свих на топка. Ето, значи, как става — просто смазват човека. Остава жив, но вече го няма. Изродена материя. Изроден дух... Не издържа. Майка му стара, сигурно има и такъв натиск, на който никакъв човек не може да издържи.

— Значи ти осъждаш и Снеговой? — попитах.

— Аз никого не осъждам — възрази Вечеровски.

— Ама се ядосваш, ето на, заради Глухов.

— Не ме разбра — с леко нетърпение рече Вечеровски. — Мен ме ядоса не изборът на Глухов. Какво право имам да укорявам човек за избора му, щом е останал сам срещу другите, без помощ, без надежда... Дразни ме поведението на Глухов след избора. Повтарям: той се срамува от своя избор и затова — само заради това! — се опитва да съблазни и другите за своето верую. Тоест подсилва и без това могъщата сила. Разбра ли ме?

— С ума си да — казах.

Исках да добавя, че бихме могли да разберем и Глухов, а като го разберем — да му простим, че всъщност Глухов изобщо е извън сферата на анализа, той вече е в сферата на милосърдието, но внезапно почувствах, че повече не мога да говоря. Тресеше ме. Без помощ и без надежда... Без помощ и без надежда... Защо аз? Заради какво? Какво съм им направил?... Трябваше да поддържам разговора и затова казах през зъби:

— В края на краищата съществува такъв натиск, който никой не може да издържи.

Вечеровски отвърна нещо, но не го чух или не го разбрах. Внезапно осъзнах, че вчера все още бях човек, член на социума, имах свои грижи и неприятности, но докато спазвах законите, наложени от социума — а това не е чак толкова трудно, — докато спазвах тези закони, от всички представими опасности добре ме пазеха милицията, армията, профсъюзите, общественото мнение, приятелите, дори семейството, после хоп — нещо се измени в околния свят и аз се превърнах в самотна кротушка, притаила се в подмола, а наоколо се движат, блуждаят чудовищни размазани сенки, които дори нямат нужда от озъбените си челюсти — достатъчно е леко мръдване на плавника, за да ме стрият на прах, да ме смажат, да ме превърнат в нищо... И аз трябва да осъзная, че докато съм в подмола, няма да ме закачат. Още по-страшно: отделили са ме от човечеството, както отделят овца от стадо, за да я замъкнат нанякъде, неизвестно накъде, неизвестно защо, а стадото, без да подозира, продължава по своя път все по-далеч и по-далеч... Ако бяха войнствени пришълци, ако беше страшна, разрушителна агресия от космоса, от дълбините на океана, от четвъртото измерение, колко по-леко щеше да ми бъде! Щях да съм един от многото, щях да имам място, щях да имам работа, щях да бъда в редиците! А така ще угасвам пред очите на другите и никой нищо няма да забележи! Слава богу, че поне Ирка я няма. Слава богу, че нея поне това не я засяга... Глупости! Глупости! Тъпотии! С все сила затресох глава и задърпах косите си. И целият този кошмар само защото се занимавам с дифузната материя!

— Вероятно да — каза Вечеровски.

Погледнах го с ужас, но после долових, че моят вопъл още кънти в ушите ми.

— Слушай, Фил, в цялата тази работа няма никакъв смисъл! — рекох отчаяно.

— От човешка гледна точка никакъв — съгласи се Вечеровски. — Но нали хората нямат нищо против твоите занимания.

— А кой има?

— Старата песен на нов глас! — въздъхна Вечеровски с такъв нетипичен за него глас, че се развихих. Нервно. Истерично. И дочух в отговор самодоволното марсианско ръмжене.

— Я всички да вървят по дяволите! — рекох. — Да пийнем чай.

Страхувах се, че точно сега Вечеровски ще каже — време е, утре имам изпити, или — ще довършвам последната глава, затова бързо добавих:

— Хайде, а? Скрил съм тук една кутия с бонбони. Защо, викам си, да хрантутя Вайнгартен...

— С удоволствие — отвърна Вечеровски и с готовност се надигна.

— Знаеш ли, като мислиш, мислиш... — говорех, докато отивахме към кухнята, докато напълних и сложих на котлона чайника. — Мислиш, мислиш и пред очите ти плувва мрак. Не бива така, не бива. Ето тия неща погубиха Снеговой, сега вече го разбирам. Седи си сам-самичък в апаптамента, всички лампи светят — и каква полза? Не можеш да победиш този мрак с лампи. Мислиш си така, разсъждаваш, после нещо щраква в главата ти — и край... Човек не бива да губи чувството си за хумор. Ами че то е смешно: такава мощ, такава енергия — и всичко това, за да попречат на човека да разбере какво става, когато звездата попадне в облак от прах... Честна дума, ти само помисли, Фил! Смешно е, нали?

Вечеровски ме гледаше някак странно.

— Знаеш ли, Дима — рече той, — хумористичният аспект на положението изобщо не ми беше хрумвал.

— Не, честна дума... Представи си само... Събират се онези там и започват да пресмятат: за изследване на прешленестите червеи профукваме сто мегавата, за прокарването на еди-кой си проект — седемдесет и пет мегавата, а за сплашването на Малянов стигат и десет. А някой възразява: десет са

малко! Трябва да го шашардисаме с телефонни обаждания — това първо. Да му пробутаме коняк с мадама — второ... — Седнах и стиснах ръце между коленете си. — Не, каквото щеш разправяй, ама е смешно.

— Да — съгласи се Вечеровски. — Смешно! Ама не твърде. Бедничко ти е въображението, Дима. Чудя, се как ти е хрумнало за мехурите.

— Какви мехури! — възразих. — Не е имало никакви мехури. И няма да има. Я не ме будалкайте, гражданино началник, нищо не съм виждал, нищо не съм чул, гаджето Нинка ще потвърди, не съм бил там... И изобщо аз си имам планова тема — инфрачервен спектрометър, а всичко останало е интелигентски напъни, галилеев комплекс...

Млъкнахме. Чайникът тихичко закъркори, готов да кипне, и започна да прави «пф-пф-пф».

— Добре — казах. — Бедно въображение. Моля. Но съгласи се — ако махнеш неприятните подробности, всичко става адски интересно. Излиза, че те все пак съществуват. Толкова приказки, толкова предсказания, толкова лъжи... Идиотски чинии измисляха, баалбекси тераси, а те все пак съществуват. Само че съществуват не така, както си мислехме... Между другото винаги съм бил сигурен, че те най-накрая ще се покажат и по нищо няма да приличат на онова, което сме съчинили за тях...

— Кои са тези «те»? — разсеяно попита Вечеровски. Разпалваше поугасналата лула.

— Пришълците — рекох. — Или по научному — свръхцивилизацията.

— Аха — каза Вечеровски. — Разбирам. Наистина никой още не се е сетил, че ще приличат на мадами със странно поведение.

— Добре де! — Станах и започнах да нареждам на масата всичко за чая. — Моето въображение е бедно, ама ти, изглежда, изобщо нямаш.

— Изглежда — съгласи се Вечеровски. — Аз не мога да си представя нещо, което според мен не съществува. Например флогистона, тъй наречения топлород... Или, да речем, световния етер... Ама не, ти сложи нов чай, моля те. Не се стискай.

— Аз си знам — озъбих се. — Та какво, казваш, флогистона?

— Никога не съм вярвал във флогистона. И никога не съм вярвал в свръхцивилизацията. А флогистонът, и свръхцивилизацията са твърде човешки неща. Като при Бодлер. Прекалено човешко, значи животинско. Не от разума, от неразумността...

— Ама чакай! — казах, щръкнал с чайника в едната ръка и с кутия цейлонски чай в другата. — Ти самият призна, че имаме работа със свръхцивилизация.

— Съвсем не — рече Вечеровски невъзмутимо. — Вие твърдите, че имате работа със свръхцивилизация. А аз се възползвах от това обстоятелство, за да ви вкарам в правия път.

— Чакай — прекъснах го. — Бонбоните!

Извадих от хладилника разкошна кутия «Дама пика».

— Виждаш ли!

— О! — възкликна Вечеровски с уважение.

Наченахме кутията:

— Привет от свръхцивилизацията! — извиках. — Да, та какво говореше ти? Съвсем ме оплете... И какво, значи след цялата работа ти продължаваш да твърдиш...

— Ъхъ — отвърна Вечеровски. — Твърдя. Винаги съм смятал, че няма никакви свръхцивилизации. А сега, след цялата работа, както ти се изрази, започвам да схващам защо няма.

— Почакай, почакай... — и оставих чашката. — Защо и тъй нататък — всичко това е теория, а ти ми кажи на мен... Ако не е свръхцивилизация, ако не са пришълци в най-широкия смисъл, тогава кой? — Бях нервен. — Знаеш ли нещо или се развличаш с парадокси? Един се застреля, другото са направили на медуза... Какво ни баламосваш!

Не, дори с невъоръжено око се виждаше, че Вечеровски нито се развлича с парадокси, нито баламосва. Лицето му изведнъж посивя, угасна и го овладя някакво огромно, скривано досега, но вече освободено напрежение, или може би вироглавство — жестоко, яростно вироглавство. Вече не

приличаше на себе си. Обикновено лицето му е вяло, с някаква сънлива аристократична отпуснатост, а сега просто се вкамени. И пак ме достраша. За пръв път си помислих, че Вечеровски седи тук съвсем не защото иска да ме подкрепя морално. И съвсем не затова ме покани да пренощувам при него, да поживея там, да поработя. И макар да ме достраша, изпитах прилив на жалост към него, без никакво основание, само от някакви смътни подозрения и от това как се промени лицето му.

В същия миг ни в клин, ни в ръкав си спомних, че преди три години Вечеровски лежа в болницата, за малко, бързо го изписаха...“

17. „... неизвестна по-рано форма на доброкачествен тумор. Само след година. Научих едва миналата есен, пък се срещаме всеки божи ден, пиехме кафе, слушах марсианското му ръмжене, оплаквах му се, че ме мъчат циреи. И нищо, ама нищичко не подозирах...“

И сега, обладан от неочакваното съжаление, не издържах и му казах, макар да знаех, че е безсмислено, че няма никаква полза.

— Фил — казах, — ти също ли си под натиск?

Разбира се, не ми обърна внимание. Просто не ме чу. Лицето му се освободи от напрежението и отново потъна в своята аристократична отпуснатост, рижите му вежди се изкачиха на местата си и той енергично заработи с угасващата лула.

— Изобщо не ви баламосвам — рече той. — Вие сами се баламосвате. Сами си измислихте тази свръхцивилизация и не щете да осъзнаете, че този вариант е прекалено прост — съвременна митология и нищо повече.

Настръгнах. Още по-сложно ли? Значи и още по-лошо? Повече накъде...

— Ти поне си астроном — продължи той с укор. — Ти поне трябва да знаеш основния парадокс на ксенологията...

— Знам го — отвърнах. — В своето развитие всяка цивилизация с голяма вероятност...

— И тъй нататък — прекъсна ме той. — Ние неизбежно трябва да наблюдаваме следи от тяхна дейност, но не наблюдаваме такива следи. Защо? Защото няма свръхцивилизации. Защото превръщането на цивилизацията в свръхцивилизация — бог знае защо — не става!

— Да-да — рекох. — Разумът се погубва в ядрени войни. Това са празни приказки.

— Естествено че са празни приказки — спокойно се съгласи той. — И това е прекалено просто, прекалено примитивно, в сферата на привичните представи...

— Не бързай — спрях го аз. — Какво повтаряш като папагал: примитивно, та примитивно... Разбира се, ядрената война е нещо примитивно. Но в действителност сигурно не е толкова просто... Генетични болести... някаква апатия от битието... преориентация на целите... Има много литература по въпроса. Аз например смятам, че проявите на свръхцивилизацията имат космически характер, просто не можем да ги различаваме от естествените космически явления. Или, ако щеш, нашият случай — защо да не е тяхна проява?

— Човешко е, прекалено човешко — мърмори Вечеровски. — Открили са, че земляните са пред прага на космоса и уплашени от съперничеството, са решили да ни спрат — така ли?

— Защо пък не?

— Защото е роман! По-точно — много романи в ярки евтини корици! Това са опити да наденеш фрак на октопод. При това не на какъв да е октопод, а на октопод, който изобщо не съществува.

Вечеровски отмести чашата, подпря лакът на масата, облегна брада връз юмука си и вдигнал рижи вежди, се загледа някъде над мен.

— Виждаш ли колко е забавно — рече той. — Уж преди два часа се разбрахме: няма значение каква сила действа върху вас, важното е как да се държиш под натиска. Но сега явно ти изобщо не мислиш за това, ти упорито, пак и пак се опитваш да идентифицираш тази сила. И всеки път вироглаво се връщаш към хипотезата за свръхцивилизацията. Ти си готов да забравиш, даже вече забрави своите собствени малки възражения срещу тази хипотеза. И аз горе-долу разбирам защо се получава така.

Някъде в подсъзнанието ти дреме идеята, че всяка свръхцивилизация е все пак цивилизация, а две цивилизации винаги ще намерят начин да се разберат, ще намерят някакъв компромис и вълка да нахранят, и агнето да запазят. А в най-лошия случай — сладичко да се покориш на враждебната, но импозантна сила, благородно да отстъпиш пред противника, достоен за такава победа, а после — какво ли не става по света! — може и награда да получиш за своето разумно покорство... Не се пули насреща ми, моля те. Казах: това е в подсъзнанието ти. И не само в твоето — това просто е много, много човешко. Отрекохме се от бога, но още не можем да стъпим на собствените си крака без патерици. А се налага! Трябва да се научим. Защото във вашето положение не само нямате приятели. Вие сте толкова самотни, че нямате и врагове! Ето кое за нищо на света не искате да разберете.

Вечеровски млъкна. Опитах се да смея тази неочаквана реч, опитах се да намеря аргументи, за да възразя, да заспоря, с пяна на уста да докажа... какво? Не знам. Той е прав: не е позор да отстъпиш на достоен противник. Тоест не той мисли така. Аз мисля така. Тоест не мисля, сега си го помислих — след като той спомена. Но аз наистина си въобразявам, че съм генерал на разбита армия и обикалям под дъжда от снаряди да намеря генерала-победител, за да му връча своята шпага. И ме терзае не толкова самото поражение, колкото проклетото обстоятелство, че не мога да намеря врага.

— Как така нямаме врагове? — казах накрая. — Все пак всичко това е в нечия изгода.

— А в чия изгода е — лениво отвърна Вечеровски — камък близо до повърхността на Земята да пада с ускорение девет запетая осемдесет и едно?

— Не те разбрах.

— Той пада с такова ускорение, нали?

— Да.

— Но ти не дърпаш свръхцивилизацията за ушите, за да обясниш този факт.

— Чакай... Какво общо има...

— Кому е изгодно камъкът да пада с точно такова ускорение? Кому?

Налях си чай. Оставаше ми просто да събера две и две, но въпреки това аз нищо не разбирах.

— Искаш да кажеш, че имаме работа с някакво стихийно бедствие, така ли? С природно явление?

— Да речем — отговори Вечеровски.

— А, ти какво, миличък... — вдигнах ръце, бутнах чашата и залях цялата маса. — По дяволите!

Докато бърсех масата, Вечеровски все така лениво продължи:

— Опитай да се откажеш от епициклите, опитай да поставиш в центъра не Земята, а Слънцето.

Изведнъж ще видиш колко по-просто става.

Хвърлих мокрия парцал в мивката.

— Тоест ти имаш собствена хипотеза?

— Да, имам.

— Кажи я. А защо не я каза веднага? Докато беше тук Вайнгартен.

— Видиш ли... Всяка нова хипотеза има недостатъка, че моментално предизвиква цял куп спорове. А аз никак не исках да споря. Исках само да ви убедя, че сте поставени пред избор и че всеки сам трябва да направи своя избор. Явно не успях. А моята хипотеза можеше да стане допълнителен аргумент, защото нейната същност... по-точно единственият практически извод от нея е, че сега нямате не само приятели, но и врагове. Значи може и да съм сбъркал. Сигурно трябваше да подхвана уморителна дискусия, но тогава поне щяхте ясно да разберете своето истинско положение. А нещата според мен стоят така...

Не мога да кажа, че не разбрах хипотезата му, но не бих твърдял и че я разбрах докрай. Не мога да кажа, че хипотезата ме убеди, но, от друга страна, тя обхващаше всички случаи с нас. Нещо повече, тя обхващаше всичко, което е ставало, става и ще става във Вселената и в това, ако щете, се криеше нейната слабост. В нея имаше нещо от логиката, че връвта е просто връв.

... Ако съществуваше само законът за ненамаляване на ентропията, щеше да се възцари хаос. Но, от друга страна, ако съществуваше или поне преобладаваше само непрекъснато

усъвършенстващият се и всемогъщ разум, структурата на мирозданието също щеше да се наруши. Това, разбира се, не означава, че мирозданието ще стане по-лошо или по-добро, то просто ще стане друго, тъй като непрекъснато развиващият се разум може да има само една цел: да изменя природата на Природата. Затова самата същност на «закона на Вечеровски» е в това, че се поддържа равновесие между нарастването на ентропията и развитието на разума. По тази причина няма и не може да има свръхцивилизация, защото под свръхцивилизация ние разбираме точно разум, развил се до такава степен, че вече преодолява закона за намаляване на ентропията в космични мащаби. И това, което става днес с нас, не е нищо друго, освен първата реакция на Мирозданието срещу човечеството, заплашващо да се превърне в свръхцивилизация. Мирозданието се защитава.

Не ме питай, говореше Вечеровски, защо точно Малянов и Глухов се оказаха първите дястопички на бъдещите катаклизми. Не ме питай каква е физическата природа на сигналите, разтревожили ония ъгълчета на мирозданието, където Глухов и Малянов са захванали своите съдбовни изследвания. С една дума не ме питай за механизмите на действие на този закон — нищо не знам по въпроса, както никой нищо не знае например за механизмите на действие на закона за запазване на енергията. Просто всички процеси протичат така, че след милиард години работите на Малянов и Глухов, съчетали се с милиони и милиони други работи, да не доведат до свършека на света. Имам предвид не свършека на света изобщо, а свършека на онзи свят, който е съществувал и преди милиард години и който Малянов и Глухов, без нищо да подозират, заплашват със своите микроскопични опити да преодолеят ентропията...

Горе-долу така — не знам дали правилно или не съвсем правилно, а може би и съвсем неправилно — аз разбрах неговата хипотеза. Дори не започнах спор. И без това цялата история беше отчайваща, а от този ъгъл тя ставаше толкова безнадеждна, че просто не знаех какво да кажа, какво отношение да взема и изобщо за какъв дявол да живея! Господи! Малянов Д. А. срещу Мирозданието! Това вече не е дори буболечка под тухла! Не е дори вирус в ядрото на Слънцето!

— Слушай — казах. — Ако е така, защо да дрънкаме! Да вървят по дяволите тези мои проклети М-кухини... Избор! Че какъв избор можеш да имаш!

Вечеровски бавно свали очилата си и започна да трие с кутре ожулената основа на носа си. Той много дълго, уморително дълго мълча. А аз чаках. Защото шестото чувство ми подсказваше: не може Вечеровски да ме зарече, никога не би го направил, никога не би ми разказал всичко това, ако не съществува някакъв изход, някакъв вариант, някакъв все пак — дявол да го вземе! — избор. После спря да масажира носа си, отново сложи очилата и тихо произнесе:

— «Рекоха ми, че този път ще ме отведе до океана на смъртта и аз насред пътя свърнах обратно. И оттогава пред мен извиват само криволичещи и глухи околни пътеки...»

— И какво? — попитах.

— Да повтора ли?

— Повтори.

Той повтори. Идеше ми да заплача. Скочих, налях чайника и пак го поставих на котлона.

— Хубаво е, че на света има поне чай — казах. — Иначе отдавна щях да се въргаям пиян под масата.

— А аз все пак предпочитам кафе — каза Вечеровски. Тогава чух, че в бравата на входната врата някой върти ключ.

Сигурно съм пребледнял, може дори да съм станал морав, защото Вечеровски уплашено се наведе към мен и тихо каза:

— Спокойно, Дима, спокойно... Аз съм тук.

Едва го чух.

В антрето се откряна врата, зашумоляха дрехи, чуха се бързи стъпки, Калям нададе безумен крясък и — докато аз седях все така вкаменен — задъханият глас на Ирка произнесе «Калямущка». И веднага след това:

— Димка!

Не помня как съм излетял в антрето. Сграбчих Ирка, притиснах я (Ирка! Ирка!), долових уханието на познатия парфюм, бузите ѝ бяха мокри и тя също повтаряше странно: «Жив си, господи!... Какво ли не си помислих, Димка! Димка!» После се опомнихме. Или поне аз се опомних. Тоест окончателно осъзнах, че е дошла, че е тя, какво ми бръщолеви. И моят аморфен каменен ужас се смени с напълно конкретен житейски страх. Отдръпнах се, вгледах се в разплаканото ѝ лице (дори не беше гримирана) и попитах:

— Какво се е случило, Ирка? Защо си тук? Ами Бобка?

Не ме чу. Беше стиснала ръката ми, трескаво шареше с мокри очи по лицето ми и повтаряше:

— Едва не полудях... Мислех, че вече няма да успея... Какво става...

Без да си пускаме ръцете, ние влязохме в кухнята, сложих я на моята табуретка, а Вечеровски мълчаливо ѝ наля силен чай направо от чайника. Тя отпи жадно и разля половината върху шлифера си. Бяла като платно. Толкова отслабнала, че сякаш беше друга. Очите ѝ зачервени, косата — разрешена. Разтресе ме и трябваше да се облегна на мивката.

— С Бобка ли нещо? — изстенах, едва въртейки език.

— С Бобка ли? — повтори тя безсмислено. — Какво общо има тук Бобка? Заради теб едва не полудях, заради теб... Какво се е случило? — неочаквано кресна тя. — Болен ли си? — Отново ме огледа от глава до пети. — Здрав си като бик!

Почувствувах, че долната ми челюст увисва и затворих уста. Нищо не разбирах. Вечеровски съвсем спокойно попита:

— Научила си нещо лошо за Дима?

Ирка престана да ме оглежда и се извърна към него. После изведнъж скочи, изтича в антрето, мигом се върна и започна да рови в чантата си:

— Вижте... вижте какво получих... — Гребенче, гилза с червило, някакви листчета и кутийка, пари. — Господи, къде е! Аха! — тя хвърли чантата на масата, бръкна с разтреперана ръка в джоба на шлифера си, порови и измъкна някаква измачкана телеграма. — Ето!

Габнах телеграмата. Зачетох — не разбрах нищо... ДА УСПЕЕТЕ СНЕГОВОЙ... Още веднъж пробягах с поглед по редовете, после от отчаяние — на глас:

— ДИМА Е ЗЛЕ ПОБЪРЗАЙТЕ ДА УСПЕЕТЕ СНЕГОВОЙ... Как Снеговой? — казах. — Защо пък Снеговой?

Вечеровски взе телеграмата.

— Изпратена е днес сутринта. Всички заверки, доколкото разбирам, са в ред...

— Кога е изпратена? — попитах гръмогласно като глух.

— Днес сутринта. В десет и двацет и две минути.

— Господи! Защо се е пошегувал тъй с мен — каза...“

ДЕВЕТА ГЛАВА

18. „... не можах да заспя. Всъщност вече беше утро. Вън беше съвсем светло, в стаята, въпреки спуснатите завеси, също беше светло. Известно време лежах неподвижно, галех Калям, изтегнах се между нас и слушах тихото равномерно дишане на Ирка. Тя винаги спеше дълбоко, с апетит. Нямахме на света неприятности, които можеха да ѝ причинят безсъние. Или поне досега не бе имало...

Онова отвратително, тягостно вцепенение, настанило се в мен, след като прочетох и разбрах телеграмата, не ме напускаше. Всичките ми мускули бяха спазматично свити и вътре — в гърдите и в корема — тежеше огромна и безформена студена топка. От време на време тази топка се размърдваше и тогава ме побиваха тръпки.

Ни в клин, ни в ръкав си представих мъртвия Снеговой — крачи в огромната си раирана пижама по «Московска», трмава, студен, със съсирена дупка в едрия череп; как влиза в пощенския клон и се

нарежда на опашка пред гишето за телеграми; в дясната си ръка държи пистолет, в лявата — телеграмата и наоколо никой нищо не забелязва, служителката взема телеграмата от мъртвите му пръсти, написва квитанцията и без да поиска пари, подканя: «Следващият»...

Тръснах глава, за да прогоня видението, тихичко се смъкнах от леглото и както си бях по гащи, се дотъртрих до кухнята. Съвсем светло беше, врабешко цвърчене властвуваше над двора, чуваше се метлата на портиера. Взех чантичката на Ирка, затършувах, намерих измачканата кутия с две разкъсани цигари, седнах на масата и запалих. Отдавна не бях пушил. Две години вече, може и три... Доказвах силата на волята си. Да, Малянов, да, братче. Сега ще ти трябва цялата сила на волята. Мамка му, не съм никакъв артист и не мога да лъжа. А Ирка не бива да научи. Не ѝ е притрябвало да знае. Трябва сам да го преживея, сам ще трябва да се справя. Никой не може да ми помогне, нито Ирка, нито никой.

А за какво ми е всъщност помощ? — сетих се изведнъж. — Нима става дума за помощ? Просто никога не говоря с Ирка за моите неприятности, щом не е неизбежно. Не обичам да я огорчавам. Обичам да я радвам и ми е мъчно да я огорчавам. Ако не беше тази бъркотия, с какъв кеф щях да ѝ разкажа за М-кухините, веднага щеше да ме разбере, тя има свеж мозък, нищо че не е теоретик и все се оплаква от тъпотата си... А сега какво да ѝ кажа? Лошо... лошо...

Съществуват неприятности и неприятности. Има неприятности на различни нива. Понякога са съвсем дребни, за такива не е грях да се оплачеш, даже е приятно. Ирка ще каже: Помисли, глупаво е — и веднага ти става леко. Не ги споделям нито с мама, нито с Ирка. Но понякога се изсипват неприятности от такъв мащаб, че дори ти стават някак неясни. Първо, ща не ща, Ирка попадна под атаката заедно с мен. Получава се просто идиотска несправедливост. Бият ме като тъпан, но поне разбирам за какво, подозирам кой и изобщо знам, че ме бият. Че се прицелват. Че не са глупави шегги и не са ударите на съдбата. Все пак по-добре е да знаеш, че някой се прицелва в теб. Е, наистина има разни хора, повечето все пак предпочитат да не знаят. Но Ирка не е такава. Отчаяна е, разбирам го. Когато се страхува от нещо, вироглаво тръгва насреща му. Излиза нечестно — да не ѝ разкажа... И изобщо — трябва да направя своя избор. (Между другото още не съм се опитал да мисля по този въпрос, а ще трябва да мисля. Или вече съм го направил? Самият аз още да не знам, а вече да съм избрал...) И ако става дума за избора... Е, колкото до избора, той е лично моя работа. Както искам, така ще постъпя. Но как стои въпросът с последиците? Избера ли едното — ще почнат да мятат връз нас не просто бомби, а атомни бомби. Избера ли другото... Интересно дали Глухов ще хареса на Ирка? Общо взето е мил, приятен човечец, тих, кротък... Пък и телевизор може най-после да вземем за радост на Бобка, ще ходим всяка събота на ски, на кино... С една дума излиза, че всичко това засяга не само мен. И под бомбите лошо, и след десет години брачен живот да спиш с медуза също не е приятно... Пък може и да няма значение? Откъде да зная за какво ме обича Ирка? Там е работата я, че не знам. А и тя може да не знае...

Допуших цигарата и хвърлих фасата в кофата. До кофата се търкаляше някакъв паспорт. Много мило — прибрахме всичко до последната хартийка, до последната копейка, а паспорта — ето го на. Взех черно-зелената книжка и разсеяно погледнах първата страница. Без да знам защо. Обля ме студена пот. Сергеенко Ина Фьодоровна. Година на раждане 1939... Какво е това? Снимката е на Ирка... Не, не е Ирка. Някаква жена, прилича на Ирка, но не е Ирка. Някаква Сергеенко Ина Фьодоровна.

Внимателно поставих паспорта на края на масата и на пръсти се промъкнах в стаята. За втори път ме обля ледена пот — сухата кожа на жената под завивката здраво опъваше лицето ѝ, виждаха се горните ѝ зъби, бели, остри — нещо като усмивка, нещо като страдалчески зов. Под завивката лежеше вещица! Без да се контролирам, я грабнах за голото рамо и я разтресох. Ирка мигновено се събуди, ококори очи и заплетено издума: «Димка, ти какво! Боли ли те нещо?...» Господи, Ирка! Разбира се, Ирка! Бълнувам. «Хърках ли, а?» — попита Ирка сънено и пак заспа.

На пръсти се върнах в кухнята, бутнах по-далечко паспорта, измъкнах от кутията последната цигара и запалих. Да. Ето тъй си живеем ние. Такъв ще ни бъде животът вече. От днес нататък.

Леденото животно вътре се повъртя още малко и притихна. Изтрих от лицето си отвратителната пот, после се сетих и отново бръкнах в чантата на Ирка. Паспортът ѝ беше там. Малянова Ирина

Ермолаевна. Година на раждане 1933. Дявол да го вземе... Добре де, а за какво й трябва всичко това? Не може да е случайно. И паспортът, и телеграмата, и с колко усилия е дошла, пък даже това, че е летяла в един самолет с ковчези — не може да е случайно!... Или е случайно? Между другото всичко това великолепно потвърждава идеята на Вечеровски. Като човек, който лови мухи с пешкир — страшно свистят удари, разкъсват въздуха, на пода падат изпочупени вази, лампионът рухва, загиват съвсем невинни нощни пеперуди, под дивана се вмъква котката с настъпана лапа... Тотално и нефокусирано... Та аз нищо не знам. Може би сега някъде оттатък Мурински ручей се е срутила къща — прицелвали са се в мен, а са тряснали къщата, и аз нищо не подозирам, на мен се падна само този паспорт. И всичко туй, задето преди малко пак се сетих за М-кухините? Представих си само как бих могъл да разкажа за тях на Ирка...

Но слушай, така не може да се живее! Никога не съм бил бърз, но да се живее така, че да нямаш минутка покой, да се сепваш от собствената си жена, да я вземаш за вещица... А Вечеровски не иска да вижда Глухов. Значи и мен няма да иска. Всичко ще се промени. Всичко ще стане различно. Други приятели, друга работа, друг живот... И семейството може би ще бъде друго... От оня момент пред мен извиват само криволичещи и глухи обиколни пътеки. Глухи. Глухов... И сутрин, докато се бърснеш, ще те е срам да се гледаш в огледалото, ще има един много дребен и много кротък Малянов.

Тоест, разбира се, и с това може да се свикне, сигурно с всичко на тоя свят може да се свикне. И с всяка загуба. Но като си помислиш, загубата никак не е малка. Десет години преследвам тази цел. Не десет — цял живот. От детски години, от училищния кръжок, от самоделните телескопи, от пресмятането на числата на Волф по нечии наблюдения... М-кухините са мои, пък всъщност нищо не знам за тях: какво можех да намеря аз, какво биха могли да намерят ония, дето ще се заинтересуват след мен, да продължат, да доразвият, да добавят нещо свое и да предадат всичко нататък, в следващия век... Сигурно накрая би излязло нещо не съвсем дребно, сигурно губя нещо голямо, след като е зародиш на сътресения и против него застава самата Вселена. Милиард години са много време. За милиард години от слизестата капчица израства цивилизация.

Но ще ме смажат. Отначало няма да имам мира, ще ме съсипят, ще ме влудят, а ако не помогне — просто ще ме смажат. Майчице мила! Часът е шест. Слънцето вече грее.

Тогава, без да знам как, студеното животно от гърдите ми си отиде. Станах спокойно, влязох в стаята, седнах на бюрото, извадих листите и писалката. После се втурнах в кухнята, разположих се и започнах да работя.

Разбира се, не можех да мисля съвсем добре, главата ми беше сякаш набита с вата, очите ме смъдяха, но аз старателно сортирах черновите, изхвърлих всичко излишно, останалото подредих, взех тетрадка и започнах да преписвам на чисто, без да бързам, с кеф, внимателно подбирайки думите — така, сякаш пишех окончателния вариант на статията и отчета.

Мнозина не обичат този етап, аз го обичам. Харесва ми да уточнявам термините, без бързане и с вкус да обмислям най-изящните и пестеливи символи, да изчоплям гадинките, заврени из черновите, да чертая графики, да оформям таблици. Това е благородната черна работа на учения — да обобщи резултатите, време да се полюбуваш на себе си и на делото на своите ръце.

Любувах се на себе си и на своето дело, когато до мен се появи Ирка, прегърна ме с голи ръце през врата и притисна топла буза до моята.

— А? — произнесох и изправих гръбнак.

— Пак ли не си лягал? — попита тя и тръгна към балконската врата, без да дочака отговор. — Какво така са се развикали?

Едва тогава съобразих, че на двора наистина има някаква необичайна гълчава — врява като на местопроизшествие, когато милицията е вече дошла, а бързата помощ е на път.

— Димка! — провикна се Ирка. — Виж само! Виж какви чудеса!

Сърцето ми се преобърна. Знаем ги аз тия чудеса! Изскочих...“

19. „... да пием кафе. Тогава Ирка бодро заяви, че всичко се наредило повече от прекрасно. В края на краищата всичко на този свят се нареждало повече от прекрасно. За тия десет дни Одеса й дошла до гуша, защото това лято се изсипал толкова народ, колкото никога досега, изобщо стига й скука и няма намерение да се връща, пък сигурно и билет няма да намери, а мама и без това ще идва в Ленинград в края на август, значи ще доведе Бобка. А сега тя, Ирка, ще се върне на работа — веднага, изпива си кафето и тръгва, а на почивка ще идем заедно, нали по едно време се гласяхме, през март или април, ще идем в Кировск да покараме ски.

После закусихме омлет с домати. Докато аз приготвях закуската, Ирка прерови апартамента да търси цигари, не намери и се натъжи, навъси се, направи още кафе и попита за Снеговой. Разказах й което знаех от Игор Петрович, като заобиколих острите ръбове и се постарях да представя историята за явно нещастен случай. Докато разказвах, си спомних за онази красавица Лидочка и ха да отворя приказка, но навреме се възпрях.

Ирка каза нещо за Снеговой, припомни си това-онова, ъглите на устните й увиснаха тъжно («... сега и цигара няма от кого да поискаш!»), аз пиех кафето на малки глътки и си мислех, че вече изобщо не знам как ще се кара, че докато не съм решил трябва ли да разкажа на Ирка от игла до конец или не трябва, не си струва да подхващам разговор нито за Лидочка, нито за оня от «Поръчки по домовете», защото и с Лидочка, и с поръчката нещата са доста объркани, а ако трябва да съм точен, никак даже не са объркани — колко време вече мина, а Ирка не е отворила дума нито за своята приятелка, нито за поръчката. Е, разбира се, може да е забравила. Първо, сътресението, и второ, тя изобщо е забравила, но все пак по-добре е да не дразним лъва — по-далеч от тия хлъзгави теми.

Казах с фалшив глас: «Как ли е там нашето дърво?», отидох до балконската врата и погледнах навън. Добре де, тъй или иначе с Лидочка нещата са ясни, но как е нашето дърво?

Дървото си е на мястото. Тълпата се е разпръснала. Всъщност около дървото стърчат само Кефир, трима метачи, водопроводчикът и двама милиционери. Тук е и жълтата патрулна кола на милицията. Всички (освен колата, разбира се) гледат дървото и явно обменят мнения какво да правят и какво означава това. Единият от милиционерите, смъкнал фуражка, изтрива бръснатото си теме с кърпичка. Вече е горещо и към обичайния мирис на асфалт, прах и бензин се е прибавил и нов аромат — странен, горски. Бръснатият милиционер си нахлупи фуражката, мушна кърпичката в джоба, клекна и започна да рови с пръсти разкопаната пръст. Бързо се дръпнах от балкона.

Ирка беше в банята. Набързо прибрах и измих съдовете. Много ми се спеше, но знаех, че не мога да заспя. Сигурно докато тази история не свърши, вече никога няма да заспя. Позвъних на Вечеровски. Като чух сигнала, разбрах, че не може да си е вкъщи, защото изпитва аспиранти, но докато премислих това, той вдигна слушалката.

— Вкъщи ли си? — попитах тъпо.

— Ами горе-долу... — отвърна той.

— Добре де. Видя ли дървото?

— Да.

— И какво мислиш?

— Предполагам, да — отвърна Вечеровски.

Нададох ухо към банята, после тихичко промълвих:

— Според мен този път аз бях причината.

— Нима?

— Тъхъ. Реших да подреда черновите.

— И подреди ли ги?

— Не напълно. Сега ще се опитам да свърша.

Вечеровски помълча.

— А защо?

Аз се засмях.

— Не знам... Изведнъж ми се дощя да ги препиша на чисто. Не знам. Сигурно е от тъга. Жалко.

Ти какво, днес няма ли да излизаш?

— Едва ли. Как е Ира?

— Чурулика — казах. Неволно устата ми се разтегна в усмивка. — Нали я знаеш Ирка, пет пари не дава.

— Разказа ли й?

— Ами не, разбира се.

— А защо всъщност да се разбира?

— Виж, Фил, аз също си мисля дали да й разкажа. И не знам. Не мога да реша...

— Ако не знаеш какво да правиш — рече Вечеровски, — не прави нищо.

Исках да му отвърна, че това и без него го знам, но в този миг Ирка спря душа и аз побързах да свърша:

— Добре де, аз ще работя. Ако има нещо, обади се, ще бъда вкъщи.

Ирка се облече, гримира се, млясна ме под носа и изхвърча. Изтегнах се на кушетката по корем, подпрях глава с ръце и се размислих. Калям тутакси довтаса, качи се и се изтегна на гърба ми. Беше мек, топъл и влажен. И мигом заспах. Беше припадък. Сякаш загубих съзнание, а след това то изведнъж отново се появи на бял свят. Калям го нямаше на гърба ми, на вратата се звънесе. С нашия уговорен сигнал: та та-та та-та. Скочих. Бях бодър и се чувствавах необикновено воинствен. Напълно готов за смърт и посмъртна слава. Разбирах, че се започва нов цикъл, но не сещах страх, само една отчаяна злобна решителност.

Впрочем пред вратата стоеше просто Вайнгартен. Съвсем невъзможен — още по-потен, по-разпенен, по-облещен и разпасан от вчера.

— Що за дърво е това? — още от прага попита той. Все пак се търпи — произнесе думите шепнешком.

— Може и по-високо — казах. — Влизай.

Като пристъпваше предпазливо и се оглеждаше, той влезе, остави под закачалката двете тежки мрежи с огромни редакторски папки и изтри с мокра длан мокрия си врат. Издърпах за опашката Калям в антрето и затръшнах вратата.

— Е? — попита той.

— Както виждаш. Да влезем в стаята.

— Дървото твоя работа ли е?

— Да.

Седнахме — аз до бюрото, той във фотьойла. Изпод разкопчаната долу найлонова риза се изливаше огромен космат тумбак, едва прикрит с мрежест плажен потник. Сумтеше, дишаше тежко, бършеше се, после се изви във фотьойла и затършува в задния джоб за цигари. И в същото време ругаеше шепнешком с най-долни думи, но без адрес.

— Борбата, значи, продължава — каза накрая, изхвърляйки дебели струи дим от косматите си ноздри. — По-добре, значи, да умреш прав, отколкото да живееш, там-тарарам, на колене... Идиот! — кресна той. — Слезе ли долу? Говедо двукрако! Видя ли как са го метнали! Взрив е имало там! А ако ти беше под задника? Трам-тарарам и трам, и тарарам.

— Какво се дереш! — рекох. — Искаш ли валериан?

— Няма ли водка?

— Няма.

— Вино поне...

— Нищо няма. Какво си помъкнал?

— Нобеловката! — викна. — Нобеловката съм помъкнал! Само че не на теб, идиот... На теб и твоите дертове ти стигат! — Захвана яростно да разкопчава ризата си, скъса едно копче и изпсува. — Идиотите вече са рядкост — рече. — В наше време, старче, повечето хора съвсем правилно смятат, че е по-добре да си богат и здрав, отколкото беден и болен. Колко му трябва на човек — вагон хляб, вагон хайвер, пък ако ще хайверът да е черен с бял хляб... Това не ти е деветнайсети век, бащице —

продължи той интимно. — Деветнайсети век отдавна умря, погребяхме го и всичко, което остана от него, е само миазми, бацили, нищо повече. Цяла нощ не съм мигнал. Захар хърка, ужасното му дете също, а аз не спя, прощавам се с предразсъдъците от деветнайсети век в съзнанието си. Двайсети век, старче, е изчисление и никакви емоции! Емоциите, както знаем, са само непълнота в информацията, и край. Гордост, чест, потекло — дворянско сладкодумие! Атос, Портос и Арамис. Аз не мога така. Аз не мога трам-тарарам! Проблемът с ценностите? Моля. Най-ценното на тоя свят са моята личност, моето семейство и моите приятели. Останалото да върви по дяволите. Останалото е извън границите на моята отговорност. Да се бия? Ама разбира се! За себе си. За семейството и приятелите. Докрай и без пощада! Но за човечеството? За достойнството на землянина? За галактическия престиж? За думички не се бия! Аз имам по-важна работа. А ти — както щеш. Но не те съветвам да ставаш идиот.

Скочи и огромен като дирижабъл излетя към кухнята. От крана с вой шурна вода.

— Целият наш делови живот — закрепва той от кухнята — е последователна верига от сделки! Трябва да си пълен идиот, че да сключваш неизгодни сделки! Това са го знаели даже през деветнайсетия век. — Той млькна и се чу как жадно гълта. После спря крана и отново се появи в стаята, бършейки устни. — Вечеровски ей толкоз няма да ти помогне. Той не е човек, а робот. При това не робот от двајсет и първи век, а от деветнайсети. Ако през деветнайсетия можеха да правят работи, щяха да майсторят точно такива вечеровчета... Моля, смятайте ме за недостоен човек. Не възразявам. Но няма да се дам да ме пречукат! За никого. За нищо на света. Жив пес е по-добре от мъртъв лъв, а още повече жив Вайнгартен е много по-добре от мъртъв Вайнгартен. Такава е позицията на Вайнгартен, а също, предполагам, на неговото семейство и на неговите приятели...

Не го прекъсвах. Аз тази мутра я познавам от четвърт век, при това четвърт от не кой да е век, а от двајсетия. Крещи така, защото е подредил всичко в главата си. Сега е глупаво да го прекъсваш — няма да те чуе. Докато не е подредил нещата по местата им, може да се спори с него като с равен, като с най-нормален човек, даже като едното нищо може и да го убедиш. Но Вайнгартен, щом е сложил нещата по местата им, става магнетофон. Крещи и е безсрамно циничен — това сигурно му е останало от нерадостното детство.

Затова го слушах мълчаливо, чаках кога ще свърши лентата, странно беше само това, че доста често споменаваше за живите и мъртвите вайнгартени. Не, не е изплашен, в края на краищата Вайнгартен не е Малянов! Всякакъв Вайнгартен съм виждал: влюбен Вайнгартен, Вайнгартен на лов, Вайнгартен долен простак, Вайнгартен — полумъртъв от бой. Само един Вайнгартен не съм виждал никога: изплашен Вайнгартен. И когато за няколко секунди се изключи, за да бръкне в кутията с цигари, за всеки случай попитах:

— Какво — изплашиха ли те?

Той веднага остави цигарената кутия и ми показа през масата огромния си влажен среден пръст. Като че ли беше очаквал моя въпрос. И отговорът му бе записан на лента — не само в жеста.

— На! Изплашили ме! — и размаха пръста под носа ми. — Това не ти е деветнайсети век. През деветнайсетия век плашеха. През двајсетия не се занимават с такива глупости. През двајсетия век купуват хубава стока. Мен не ме изплашиха, мен ме купиха, разбра ли, старче! Бива си го тоя избор. Или ще те смачкат на пита, или ще ти дадат новичък институт, за който двама членкора вече се хапят за гърлата до смърт. Ами че аз в този институт десет Нобеловки ще изкарам, разбра ли! Е, наистина и аз не давам малко. Така да се каже, правото на първородство. Правото на Вайнгартен да е свободен в научното любопитство. Голяма цена, старче, спор няма. Но старомодно! От деветнайсетия век! Че ти с тая свобода цял живот можеш да киснеш в лабораториите и да бършеш епруветки. Пък институтът не ти е паница леща. Ще заложа десет идеи, двајсет, ако една-две не им харесат, какво пък — пак ще направим поупко-продажба. Вятърът чупи тръстиките, старче! Дай да не плюем срещу вятъра. Когато по петите ти се мъкне танк, а нямаш никакво оръжие освен кратуната връз раменете си, трябва овреме да отскочиш встрани.

Той още някое време крещя, пуши, кашля пресипнало, хукваше към празното барче, надничаше в него, връщаше се разочарован и пак захващаше да крещи, после утихна, навъси се, изтегна се във

фотьюйла, изпъна глава назад и започна да се зъби на тавана.

— Добре де — казах. — Накъде все пак си помъкнал Нобеловката? На теб ти трябва котелното, а ти си се дотърлил чак на петия етаж...

— При Вечеровски — отвърна той.

Изненадах се:

— За какво му е на Вечеровски твоята Нобеловка?

— Не знам. Питай го.

— Чакай — рекох. — Той ли ти се обади?

— Не, аз.

— И?

— Какво «и»! — Той се изправи и започна да закопчава ризата си. — Позвъних му сутринта и казах, че избирам синигера в ръката.

— И?

— Какво «и»! Тогава той каза, донеси, каза, всички материали при мен.

Млъкнахме.

— Не разбирам защо му трябват твоите материали.

— Защото е Дон Кихот! — изграка Вайнгартен. — Защото не го е кълвал печен петел по темето! Защото не го е газил валяк!

Разбрах.

— Слушай, Валка. Недей. Прати го по дяволите, явно е откачил! Че те него в земята ще го набият чак до темето! Защо трябва...

— А какво тогава? — жадно попита Вайнгартен.

— Майната й, изгори я тази твоя ревертаза! Дай направо да я изгорим в банята, а?

— Жал ми е — измърмори Вайнгартен, като гледаше встрани. — Нямам сили, жал ми е... Хубава работа, първокласна. Екстра. Лукс.

Млъкнах. Тогава той отново скочи от креслото, закръстосва стаята до коридора и обратно и пак завъртя магнетофонната лента. Побеснях, загдето се разтакава отпреде ми, поти се, оправдава се и му казах, че да отстъпиш е едно, но той не отстъпва — той се предава, той капитулира. Леле, как се развилия! Здравата го засегнах. Ама хич не ми беше жал. Аз не него влудявах, а себе си... Изобщо напсувахме се и той си тръгна. Взе си мрежите и отиде при Вечеровски. На вратата рече, че ще се върне, но аз му заявих, че Ирка вече е тук и той съвсем увяхна. Никак не търпи да не го обичат.

Седнах, извадих листите и започнах да работя. Тоест не да работя, а да оформям. Отначало очаквах под масата да избухне бомба или на прозореца да цъфне някоя синя муцуна с въже на врата. Но нищо такова не стана, увлякох се и тогава на вратата пак се позвъни...“

ДЕСЕТА ГЛАВА

20. „... да ми натрапят генерално почистване на свинарника. Едва се измъкнах. Разбрахме се, че аз ще седна да си свърша работата, а Ирка, щом си няма друга работа, щом й е толкова мерак и не може да се изтегне във ваната с последния брой на «Иностранния литература» — нека раздига бельото и да се заеме с Бобковата стая. Аз вземам голямата стая, но не днес, а утре. Морген, морген, нур нихт хойте^[2]. Обаче до блясък, до последната прашинка!

Разположих се на бюрото и известно време всичко беше мирно и тихо. Работих и работих с удоволствие, с някакво необичайно удовлетворение. Никога по-рано не съм изпитвал подобно нещо. Усещах странно мрачно удовлетворение. Гордеех се със себе си, уважавах себе си. Струваше ми се, че така се чувства всеки войник, останал с картечница да прикрива оттеглянето на другарите си: той е сам, знае, че за вечни времена ще остане тук, че вече никога нищо няма да види освен отвратителното

поле, притичващите фигури в чужди мундири и ниското унило небе, знае също, че точно това е правилно, че иначе не може и се гордее. Докато работех, някакъв пазач вътре в мозъка ми предпазливо и зорко се оглеждаше, помнеше, че нищо не е свършило, че всичко продължава и че съвсем подръка в чекмеджето на бюрото си имам страхотен чук с шипове. И в някакъв момент този пазач ме посъветва да вдигна глава, защото в стаята е станало нещо.

Всъщност нищо особено не беше станало. До бюрото стоеше Ирка и ме гледаше мълчаливо. И в същото време несъмнено нещо се беше случило, нещо съвсем неочаквано и особено, защото очите ѝ бяха квадратни, а устните подпухнали. Не бях казал нито дума, когато Ирка хвърли пред мен направо върху листите някакъв метален предмет, аз машинално го взех и видях, че е гилза с червило.

— Какво е това? — попитах съвсем объркано.

— Червило — с чужд глас произнесе Ирка, обърна гръб и тръгна към кухнята.

Настръхнал от ужасни предчувствия, аз въртях златистата гилза и нищо не разбирах. Какво става, откъде-накъде червило? Изведнъж си спомних пощръккелелите жени, изсипали се върху главата на Захар. Изплаших се за Ирка. Захвърлих гилзата, скочих и тръгнах към кухнята.

Ирка седеше на табуретката, подпряла лакти на масата и стиснала глава с длани. В дясната ѝ ръка димеше цигара.

— Не ме докосвай — промълви тя спокойно и страшно.

— Ирка! — казах нажалено. — Ирочка! Не си добре.

— Животно — рече тя и поднесе към устните си треперещата цигара. Тогава видях, че плаче.

... «Бърза помощ» ли? Няма да помогне, защо ни е бърза помощ... Валериан? Бром? Господи, лицето ѝ... Взех чаша и налях вода от чешмата.

— Сега всичко ми е ясно — промълви Ирка трескаво и бутна чашата с лакът. — И телеграмата ми е ясна, и всичко... Докъде стигнахме... И коя е тя?

Допих чашата и се опитах да я поставя на масата, но ръката не ме слушаше. «Лекар! — се стрелна в главата ми. — Ирка, малката ми, лекар!»

— Добре — продължи тя. Вече не ме гледаше, гледаше към прозореца. — Добре, стига. Ти сам винаги си казвал, че любовта е договор. Красиво говориш: любов, честност, дружба...

И тогава сякаш кълбовидна мълния ме трясна по главата. Изведнъж разбрах всичко.

— Ирка! — казах. — Боже мой, колко ме изплаши.

Разбира се, тя в никакъв случай не очакваше да чуе точно това, извърна към мен своето бледо, мило, разплакано лице и ме погледна с такова очакване, с такава надежда, че и аз едва не се разревах. Тя искаше само едно: веднага всичко да се изясни, да се окаже глупост, грешка, нелепо съвпадение...

И това беше последната капка. Не издържах. Не исках повече да стискам онова в себе си. И изсипах пред нея цялата лавина ужаси и безумия от последните два дни.

Не знам, сигурно в началото моят разказ излизаше като анекдот. Сигурно така е било, но аз разказвах, разказвах, без да обръщам внимание, без да ѝ давам възможност да прави язвителни забележки, отгук-оттам, без никаква хронология, плюл на реда, и видях как недоверието и надеждата върху лицето ѝ постепенно се смениха с изумление, след това с безпокойство, след това със страх, а накрая със съжаление...

Бяхме вече в голямата стая, пред разтворения прозорец, тя на фотьойла, а аз на килима до нея, притиснал буза до коляното ѝ, когато открихме, че вън вилнее буря, виолетов облак се е изпънал над покривите, плющи дъжд, свирепи мълнии се забиват в темето на дванайсететажния блок и потъват в него без остатък. Огромни студени пръски шибат перваза, влизат в стаята, напъните на вятъра издуват жълтите завеси, а ние седим неподвижни, тя ме гали по косите. И изпитах огромно облекчение. Наговорих се. Освободих се от половината тежест. Сега почивах, притиснал лице до нейното гладко мургаво коляно. Трещеше почти непрекъснато, трудно беше да разговаряме, пък и на мен вече не ми се говореше.

После тя рече:

— Димка, само не се съобразявай с мен. Ще решаваш така, като че ли ме няма. Защото във

всички случаи аз винаги ще бъда с теб. Каквото и да решиш.

Силно се притиснах до нея. Всъщност знаех, че ще каже така, всъщност никак не се изненадах, но все пак ѝ бях благодарен.

— Прости ми — продължи тя след време, — но цялата тази работа никак не се побира в главата ми... Не, вярвам, вярвам. Само че е много странно... Може да има друго някакво обяснение... по-разбираш ли... по-просто, по-разбираемо...

— Ние опитахме — казах.

— Не, не исках да кажа това... Вечеровски, разбира се, е прав... Не в това, че е природата, другаде е прав — че цялата работа не е там. И наистина, каква е разликата? Изобщо ти не ме слушай. Просто си бърборя... Объркана съм...

Тя зиморничаво потръпна. Станах, седнах до нея във фотьойла и я прегърнах. Сега ми се искаше едно — непрекъснато да си говорим колко е страшно. Колко се страхувам за себе си, колко се страхувам за нея, колко се страхувам за нас двамата... Но това, разбира се, би било безсмислено и сигурно — жестоко.

Струваше ми се, че ако я нямаше, щях да знам точно как да постъпя. Но нея я имаше. И знаех, че се гордее с мен, винаги се бе гордяла. Аз, общо взето, съм скучен човек и не съм късметлия, но и с мен човек може да се гордее. Някога бях добър спортист, винаги съм обичал да работя, пипето ми сече, в обсерваторията ме ценят, и в компанията ме ценят, умея да се веселя, да пускам шеги, да споря... И тя се гордееше с всичко това. Е, не много, но все пак се гордееше. Виждал бях как ме гледа понякога... Просто не знам как ще приеме моето превръщане в медуза. Сигурно тогава и аз няма да мога да я обичам истински, даже на това няма да съм способен... И сякаш в отговор на моите мисли тя рече оживено:

— А помниш ли как се радвахме двамата, когато всички изпити бяха вече зад гърба ни, мислехме: няма вече други изпити до смъртта. Но излиза, че не са били всички. Излиза, че остава още един.

— Да — отвърнах, а си помислих: само че такъв изпит, дето не знаеш двойка ли е по-добре да получиш или шестица. И изобщо не се знае кога тук поставят шестица, кога двойка.

— Димка — прошепна тя, обърнала лице към мен. — Ами ти сигурно наистина си измислил някаква много велика работа, щом са се захванали с теб. Трябва да се гордея с теб и изобщо с всички вас... Щом самата госпожа Вселена ви е обърнала внимание!

— Хм... — измънках, а си помислих: с Вайнгартен и Губар вече няма никакъв смисъл да се гордееш, а що се отнася до мен, работата е още под въпрос.

И пак като че ли подслушала мислите ми, тя произнесе:

— И не е важно какво решение ще вземеш. Важното е, че си бил способен да направиш такова откритие... Ще ми разкажеш ли за какво е то? Или и това е забранено?

— Не знам — казах, а си помислих: какво сега — утешава ли ме, или наистина мисли така, или тя самата, бедничката, е дотолкова подплашена, че ме подтиква към капитулация, или просто позлатява хапчето, което — това тя вече го знае — ще се наложи да гълта? Или може би, напротив, тласка ме към схватката, гъделичка моята изтляваща гордост...

— Свине — каза тя тихо. — Само че няма да ни разделят, нали? Няма да успеят, нали, Димка?

— Естествено — казах, а си помислих: нали сега точно това си говорим, мъничкото ми. Сега — само за това!

Бурята отминаваше. Облаците бавно се свиваха, после отплаваха на север и откриха обвитото в сива мъгла небе, от което се сипеше вече не порой, а ситен сивкав дъждец.

— Донесох дъжд — каза Ирка. — А мислех, че в събота ще отскочим до Солнечное.

— До събота има време — отговорих. — Може и да отскочим.

Всичко беше казано. Сега трябваше да са говори за Солнечное, за библиотеката на Бобка, за пералнята, която пак е предала богу дух. И точно за тези неща се разговорихме. Илюзия за обикновена вечер и за да продължим и подсилим тази илюзия, решихме да пийнем чай. Отворихме нова кутия

цейлонски, най-старателно, според както сочи науката, изплакнахме чайника с гореща вода, на масата тържествено бе поднесена кутия «Дама пика», после двамата се надвесихме над чайника и внимателно заследихме водата — да не пропуснем възловото кипване, разменяхме си традиционните шегички и докато поднасях чашките и чинийките, тихо взех от масата съдбовната фактура от гастронома и писмото за Лидочка, и паспорта на Сергеенко И. Ф., смачках ги и незабелязано ги пуснах в кофата за смет.

Великолепно си пийнахме чай — беше истински чай, «чаят като напитка», плямпахме за всичко, освен за най-важното, и все исках да разбера за какво ли мисли Ирка, защото имаше вид като че ли бе успяла да забрави целия ужас — каза ми всичко, което мисли по въпроса и сега с облекчение го бе забравила, за да ме остави пак насаме с моя избор.

После тя каза, че ще глади и аз да бъда до нея и да ѝ разказвам нещо весело. Започнах да мия съдовете и в същия миг на вратата се позвъни.

Тихичко припявайки «Лучше гор могут быть только горы», аз тръгнах към антрето, мятайки къс поглед към Ирка (съвсем спокойно бършеше масата със суха кърпа). Като превъртях ключа, си спомних за моето чукче, но ми се стори смешно и неудобно да се връщам за него. Отворих вратата.

Високо съвсем младо момче с мокър шлифър и мокри светли коси напълно равнодушно обяви: «Телеграма, моля да се подпишете.» Взех от него молива, подпрях квитанцията до стената, написах датата и часа по негово настояване, после се подписах, върнах молива и квитанцията, благодарих и затворих вратата. Знаех, че нищо хубаво не мога да очаквам. Още в антрето, под светлината на лампата петстотин вата, разгърнах телеграмата и я прочетох. След това внимателно я сгънах на четири и угасих лампата. Ирка вече ме чакаше, облежната на вратата на банята. Дадох ѝ телеграмата и отидох до бюрото. Събрах листите, наредих ги и ги мушнах в общата тетрадка. След това извадих нова папка, бутнах всичко вътре, завързах връзките и както бях прав, написах отгоре с технически шрифт: «Д. Малянов. Относно взаимодействието на звездите с дифузната материя в Галактиката». Прочетох, помислих и плътно задрасках «Д. Малянов». После взех папката и тръгнах да излизам. Ирка все още стоеше до вратата на банята, притиснала телеграмата до гърдите си. Когато минах край нея, тя направи леко движение с ръка, сякаш искаше да ме задържи или да ме благослови. Казах: «Аз съм при Вечеровски. Скоро ще се върна.»

По стълбището се заизкачвах бавно, стъпало по стъпало, от време на време оправях папката под мишницата си. Нямаше осветление, здрач, тишина, чуваше се само как плющи водата и се изтича от покрива към отворените прозорци. На площадката на шестия етаж, където в нишата на сметопровода онзи ден двама се целуваха, спрях и погледнах към двора. Огромното дърво влажно проблясваше с черната си корона, дворът беше празен, блестяха накъдрените от дъжда локви.

Никого не срещнах, само между седмия и осмия етаж седеше сгънат на стъпалата някакъв дребен жалък човечец, сложил до себе си сива старомодна шапка. Внимателно го заобиколих и продължих нагоре и той изведнъж каза:

— Не отивайте там, Дмитрий Алексеевич.

Спрях и го погледнах. Беше Глухов.

— Не отивайте там сега — повтори той. — Недейте.

Надигна се, взе си шапката, с усилие изправи гръбнак, като се държеше за кръста, и аз видях, че лицето му е изцапано с нещо черно — може би мръсотия, може би сажди, смешните му очила са кривнати настрана и е стиснал силно устни, като от болка. Той оправи очилата си и рече, като едва мърдаше устни:

— Още една папка. Бяла. Още едно знаме на капитулация.

Мълчах. Той леко се плесна с шапката по коленете, като че ли изтупа праха, и после започна да я чисти с ръкав. Мълчеше, но не си тръгваше. Чаках какво още ще каже.

— Разбирате ли — проговори той накрая, — винаги е неприятно да се капитулира. Казват, в миналия век дори се застрелвали, за да не капитулират. Не защото се страхували от инквизиции или от концлагер и не защото се страхували да не проговорят при мъченията, а просто защото е срамно.

— И в нашия век се е случвало — казах аз. — И даже нередко.

— Да, разбира се — с готовност се съгласи той. — Разбира се. Винаги е неприятно да осъзнаеш, че далеч не си такъв, за какъвто си се мислел по-рано. Човек винаги иска да остане такъв, какъвто е бил цял живот, но това е невъзможно, ако капитулираш. А се налага... И все пак има разлика. В нашия век се застрелват, защото се срамуват от другите — от обществото, от приятелите... А в миналия — защото са се срамували от самите себе си. Разбирате ли, кой знае защо, в наше време се смята, че със себе си човек винаги ще се разбере. Сигурно е така. Не знам защо. Не знам какво се е променило... Може би светът е станал по-сложен? Може би защото сега освен понятията гордост, чест, съществуват и други начини за самоутвърждаване...

Гледаше ме с очакване, аз вдигнах рамене и казах:

— Не знам. Може би.

— И аз не знам — продължи той. — Уж опитен капитулант, колко време мисля за това, само за това, какви ли не убедителни доводи изрових... И уж си се успокоил, убедил си себе си, ама току те зачовърка... Е, да, деветнайсети век, двайсети век — има разлика. Но раните са си рани. Зарастват, минават, вече мислиш, че напълно си забравил за тях, после климатът се промени и пак те зачовъркат... Тъй е било винаги, през всички векове...

— Разбирам — казах. — Всичко това го разбирам. Но има рани и рани. Понякога чуждите рани повече болят.

— За бога! — прошепна той. — Ама аз съвсем не заради това. Никога не бих се осмелил! Просто си говоря. В никакъв случай не си мислете, че ви разубеждавам, че ви съветвам нещо... Къде ти аз... Знаете ли, мисля си... Ето такива, като нас, какви сме? Дали, сме наистина добре възпитани от времето, от страната, или обратното, може би сме атавизъм, троглодити? Защо се мъчим така? Аз не мога да преценя.

Мълчах. Той вяло, отпуснато нахлупи своята смешна шапка и рече:

— Е, сбогом, Дмитрий Алексеевич. Ние сигурно вече никога няма да се видим, но все едно — приятно ми беше да се запознаем. Пък и правите великолепен чай...

Кимна ми и заслиза по стълбището.

— Можете да повикате асансьора — викнах зад гърба му.

Не се обърна и не отговори. Стоях и слушах как чатка по стъпалата, слиза все по-надолу и по-надолу, слушах, докато дълбоко, някъде дълбоко ниско под мен вратата изскърца, после се трясна и отново стана тихо.

Оправих папката под мишницата и хванал се за перилата, преодолях последните стъпала. Пред вратата на Вечеровски се спрях и се ослушах. Имаше някой. Боботеха гласове. Непознати. Сигурно трябваше да се върна и да намина по-късно, но вече няха сили за нищо. Трябва да се свърши! И да се свърши още в този миг!

Натиснах звънеца. Гласовете продължаваха да боботят. Почаках малко и отново натиснах бутона и го държах натиснат, докато се чуха стъпките и гласът на Вечеровски:

— Кой е?

Даже не се изненадах, макар че Вечеровски винаги отваря вратата, без да разпитва. Както аз. Както всички мои приятели.

— Аз съм, отвори.

— Почакай — отвърна той и за известно време настъпи плътна тишина.

Гласовете вече не се чуваха, само далече долу някой блъскаше капака на сметопровода. Спомних си, че Глухов ме посъветва — не отивайте там сега. «Не отивайте там, Уормолд. Искат да ви отровят.» Откъде беше това? Нещо ужасно познато... Карай, по дяволите. Не мога да ида никъде другаде. И никога друг път. Зад вратата отново се чува стъпки и бравата щракна.

Неволно потръпнах и отстъпих назад. Никога не бях виждал Вечеровски такъв.

— Влезте — каза той пресипнало и се отдръпна, стори ми път...“

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

21. "... Все пак го донесе — каза Вечеровски. — Очаквах го, но честна дума — не толкова бързо. — Кой е при теб? — попитах тихо.

— Никой — отвърна той. — Двама сме. Аз и Вселената. — Погледна мръсните си ръце и се намръщи. — Извинявай, ще се измия.

Той излезе, а аз седнах на облегалката на фотьойла и се огледах. В стаята сякаш беше избухнал чувал с барут. Черни саждени петна по стените. Тънки саждени нишки, плуващи във въздуха. И някакъв отворителен жълт налеп по тавана. И неприятна химическа миризма, кисела и лютивата. Паркетът прояден от странни овални обгаряния. И огромен обгорен зев на перваза на прозореца, като че ли там е бил пален огън. Да, добре си е изпатил Вечеровски.

Погледнах към бюрото — отрупано с книжа. В средата беше отворена една от огромните редакторски папки на Вайнгартен, а другата лежеше до нея със завързани шнурчета. И още една старомодна протрита папка с мраморни корици и етикет, на който на машина беше напечатано: „САЩ-Япония. Културно взаимодействие. Материали“. И разхвърляни листи с начертани върху тях електронни схеми и на една от тях с разкритвен бабешки почерк „Губар 3. 3.“, а под него с печатни букви: „Фадинги“. А най-встрани лежеше моята новичка бяла папка. Взех я и я сложих на коленете си.

В банята водата спря да шурти и след малко Вечеровски извика:

— Дима, ела тук. Ще пийнем кафе.

Но когато отидох в кухнята, нямаше никакво кафе, а в средата на масата стърчеше бутилка коняк и две чаши с неповторима форма. Вечеровски беше успял не само да се измие, но и да се преоблече. Беше сменил изящното сако с огромната обгорена дупка под горния джоб и кремавите панталони с петната от сажди с мек велурен домашен костюм. Без вратовръзка, умитото му лице беше необикновено бледо, от което луничките бяха станали по-ярки от всякога, кичур мокри коси висеше на набразденото му чело. И едва като се вгледах, открих, че миглите и веждите му са силно обгорени. Да, здравата са поработили с Вечеровски.

— За успокоение на нервите — каза той, наливайки коняк. — Прозит!

Беше „Ахтамар“, много рядък по нашите места арменски коняк с легенда. Отпих глътка и се облизах. Прекрасен коняк. Отпих още една глътка.

— Не задаваш въпроси — каза Вечеровски, като ме разглеждаше през чашата. — Сигурно е трудно. Или не е?

— Не е — отвърнах. — Нямам въпроси. Към никого. — Облегнах лакът на моята бяла папка. — Имам отговор. И то един-единствен... Слушай, ами че те ще те убият!

По навик вдигнал високо вежди, той отпи.

— Не мисля. Няма да ме уцелят.

— В края на краищата ще уцелят.

— А ла гер ком а ла гер — възрази той и стана. — Ето. Сега, когато нервите са успокоени, можем да пийнем кафе и да обсъдим.

Гледах прегърбената му стойка и как, мърдайки лопатките си, сръчно работи с кафеджийската техника.

— Няма какво да обсъждам — казах. — Аз имам Бобка.

И тези мои думи включиха нещо вътре в мен. От мига, когато прочетох телеграмата, всички мои чувства и мисли бяха като на анестезиран, а сега изведнъж се размразиха и заработиха — върна се ужасът, срамът, отчаянието, чувството за безсилие и аз безпощадно ясно осъзнах, че от този точно миг между мен и Вечеровски ляга димно-огнената линия, пред която аз ще спра за цял живот, а Вечеровски ще продължи нататък, сега ще прескочи окопа, ще мине през взривовете, праха и развалините от непознати за мен битки, ще се скрие в убийствено-аления залез и вече ще си кимваме леко, когато се

срещаме случайно на стълбището... А аз ще остана отсам линията заедно с Вайнгартен, със Захар, с Глухов — да си прием чайчето или биричката, или водка с бира за мезе, да си бъбрим за интригите и преместванията, да събираме парички за запорожец, тъжно и скучно да се трепем над някое планово задание... Пък и Вайнгартен, и Захар вече никога няма да видя. Няма да имаме какво да си кажем, неловко ще ни бъде да се срещаме, отвратително ще ни бъде да се гледаме един друг, та ще се налага да купуваме водка или евтино винце, за да крием неудобството си, за да не ни се повдига толкова... Разбира се, ще си имам Ирка, и Бобка ще е жив и здрав, но никога няма да израсне такъв, какъвто исках да го отгледам. Защото сега вече нямам право да искам. Защото той никога вече няма да може да се гордее с мен. Защото аз ще бъда онзи татко, който „някога също можеше да направи велико откритие, но заради теб...“. Да бъде проклета онази минута, когато в тъпата ми кратуна изплаваха проклетите М-кухини!

Вечеровски постави пред мен чашка кафе, седна отсреща и с точно изящно движение наля в кафето си остатъка от своя коняк.

— Мисля да замина — каза той. — По-скоро да се махна от института. Ще изчезна някъде далеч, на Памир. Трябват им метеоролози за есенно-зимния сезон.

— Че какво разбираш ти от метеорология? — попитах тъпо, а си помислих: от ОНОВА на никакъв Памир не можеш да се скриеш и на Памир ще те намерят.

— Проста работа, не иска акъл — възрази Вечеровски. — Не е нужна особена квалификация.

— Ей че тъпо.

— Кое точно? — заинтересува се Вечеровски.

— Намерението ти — отвърнах, без да го поглеждам. — И каква ще е ползата, ако от голям математик се превърнеш в нищо и никакъв дежурен? Мислиш, че там няма да те намерят? Ще те намерят като две и две четири...

— А ти какво предлагаш? — попита Вечеровски.

— Хвърли всичко това на боклука — изломтих с натежал език. — И Вайнгартеновата ревертаза, и целия този „културен обмен“, и това... — Бутнах към него моята папка. — Изхвърли всичко и се заеми с твоите си работи.

Вечеровски мълчаливо ме следеше през дебелиите стъкла, примигвайки с обгорените си мигли, а след това сведе над очите си останките от вежди и заби поглед в чашата.

— Ти си уникален специалист — казах. — Ти си първият в Европа.

Вечеровски мълчеше.

— Имаш си своя собствена работа! — закрещях, защото чувствавах, че нещо притиска гърлото ми. — Работи! Работи, дявол да те вземе! Защо ти трябва да се захващаш с тях!

Вечеровски продължително и звучно въздъхна, обърна се настрана и опря гръб и врат о стената.

— Значи ти въпреки всичко не ме разбра... — започна той бавно и в гласа му звучеше съвсем неуместно самодоволство и удовлетворение. — Моята работа... — Без да извърща глава, той ме измери с рижото си око. — За моята работа те ме пердашат вече две седмици. Вие нямате нищо общо, бедни мои братлета, вие сте просто котенца-гевезенца. Ама бива ме да се владея, нали?

— Вдън земя върви! — казах и станах да си вървя.

— Седни! — отсеке той строго и аз седнах.

— Налей си в кафето коняк — каза той и аз си налях.

— Пий — каза той и аз пресуших чашката, без да усещам вкус.

— Фукльо! — каза. — В теб има нещо от Вайнгартен. От теб, от Захар, от Глухов... Най-много от Глухов. — Внимателно си сипа още кафе. — Най-много от Глухов — повтори той. — Жажда за спокоен живот, жажда за безгрижие... Ще станем цветя или храсти, ще станем цветя и вода... Дразня ли те?

— Да — признах.

— Естествено, но какво да се прави. Все пак искам да ти обясня какво става. Ти, изглежда, си въобразяваш, че аз се готвя да тръгна срещу танка с голи ръце. Нищо подобно. Ние имаме работа с

природен закон. А да капитулираш пред природен закон е просто срамно. И в крайна сметка също глупаво. Трябва да изучаваме законите на природата, а като ги изучим — да ги използваме. Това е единствено възможният подход. И аз имам намерение да правя това.

— Не разбирам — казах.

— Ние си мислим, че Мирозданието е безкрайно неантропоморфно. Че няма нищо толкова различно от човека, колкото Мирозданието. И ние сме свикнали природните закони да се проявяват по толкова странен начин. Природата може да удря с ток, да гори с огън, да затрупва с камъни, да мори с чума. Мирозданието се проявява с полета и сили, с полета на силите. Ние сме свикнали да виждаме между работните средства на природата някакви рижи джуджета и замаяни красавици. Когато се появи рижо джудже, веднага започва да ни се струва, че това вече не са природните сили, а някакъв Разум, социум, цивилизация. И ние сме готови да се усъмним в истината, че богът на природата е коварен, но не злонамерен. И вече ни се струва, че скритите тайни на природата са съкровища в сейфовете на банка, екипирана според последната дума на защитната техника, а не дълбоко заровени безмълвни иманета, както сме мислили винаги. И всичко това само защото никога по-рано не сме чували за полета, които имат квант рижо джудже в погребален костюм. А излиза, че такива полета съществуват! Това трябва да се приеме и да се разбере. Може в това да се крие причината да сме такива, каквито сме... Всички ние търсехме „достатъчно безумна теория“ Ето, получихме я... — Той въздъхна и ме погледна, — Онова, което се случва с нас, прилича на трагедия. Но това не е само трагедия, това е и откритие! Възможност да видим Мирозданието от съвсем различен ъгъл. Постарай се, моля те, да ме разбереш.

Допреди нас този закон не се е проявявал. По-точно — не сме чували. Макар че може би не случайно Нютон е затънал в тълкуването на Апокалипсиса, а Архимед е бил убит от пиан войник... Но това, разбира се, са догадки. В края на краищата това не е нещо уникално в историята на науката. Горедолу така е било с изучаването на радиоактивността, на мълниите... Може би след време ще се научим да насочваме натиска към безопасни области или дори да го използваме за свои цели... Но сега нищо не може да се направи — трябва да се рискува, пак така не за пръв и последен път в историята на науката. Искам само едно да разбереш: че в тази ситуация всъщност няма нищо принципно ново и необичайно.

— А защо да го разбирам? — попитах свъсено.

— Не знам. Може би ще решиш друго. И искам още нещо да разбереш: това не е за ден и даже не е за година. Мисля, че даже не е за едно столетие. Няма за къде да се бърза — и той се усмихна. — Пред нас са още милиард години. Но може и трябва да се започне още сега. А ти... какво пък, ти ще почакаш. Докато Бобка порасне. Докато свикнеш с мисълта. Десет, двайсет години — какво значение има...

Млъкнахме. Да, разбира се, той искаше да ми помогне. Да очертае някаква перспектива, да покаже, че аз не съм чак толкова голям страхливец, а той не е никакъв герой. Ние сме просто двама учени и ни е предложена тема, но поради обективни обстоятелства той може да се заеме веднага с нея, а аз не. Но не ми стана по-леко. Защото ще замине за Памир и там ще се захване с Вайнгартеновата ревертаза, със Захаровите фадинги, със своята дълбокоумна математика и с всичко останало, а през това време ще го брулят с кълбовидни мълнии, ще му изпращат призраци, ще му подхвърлят премръзнали алпинисти и особено алпинистки, ще търкалят през него лавини, ще усукват около него пространството и времето и в края на краищата въпреки всичко ще го смажат. Или няма да го смажат? И може би ще открие някаква закономерност между кълбовидните мълнии и нашествията на премръзналите алпинистки... А може и нищо такова да няма, просто ще работи над нашите драсканици и ще търси къде, в коя точка се пресичат изводите от теорията за М-кухините и изводите от количествения анализ за културното влияние на САЩ върху Япония и напълно възможно е в тази точка да намери ключето за онази зловеща механика, а може би и ключето за нейното управление... Ами ако аз не остана вкъщи? Но в този момент не вярвах на себе си.

— Там те ще те унищожат — казах безнадеждно.

— Не е сигурно — отвърна той. — Пък и няма да бъда самотен там... и не само там... и не само аз...

Гледахме се в очите и зад дебелите стъкла на очилата му нямаше нито напрежение, нито пресилена смелост, нито пламтяща саможертва — само едно рижо спокойствие и рижа увереност, че всичко трябва да бъде именно така и единствено така.

Нищо повече не каза, но ми се струваше, че говори. Няма за къде да се бърза, казва. До свършека на света има още милиард години, казва. За милиард години може много, много да се направи, ако не се предаваш и ако разбираш, ако разбираш и ако не се предаваш. Стори ми се също, че каза: „Той умееше на свещ върху листа да пише добре! Той имаше защо край Чорная речка да умре...“ И после в мозъка ми избухна неговото доволно ръмжене, като ръмжене на уелсовски марсианец.

Наведох очи. Седях прегърбен, притиснал с две ръце до корема си своята бяла папка, и си повтарях наум, за десети, за двайсети път си повтарях наум: „... и оттогава пред мен извиват само криволичещи и глухи околни пътеки...“

Бележки

[1] Древноиндийски цар (272–232 г.пр.н.е.). — Б.пр. ↑

[2] Утре, утре, само не днес (нем.). — Б.пр. ↑

КРАЙ

Постоянен адрес на страницата: <http://purl.org/NET/mylib/text/63/0>